

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Θεατρική Αγωγή

Γ' Δημοτικού

Συντελεστές τεύχους Θεατρικής Αγωγής Γ΄ Δημοτικού

ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΗ ΟΜΑΔΑ «Νόνα η Χελώνα»

Μαρία Δημάκη-Ζώρα

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Θεατρολογίας, Νεοελληνικής Δραματουργίας και Πολιτισμού, ΠΤΔΕ ΕΚΠΑ

Αιμιλία Καραντζούλη

Φιλολόγος- Δασκάλα, Διδάκτωρ Ψηφιακού Θεάτρου στην Εκπαίδευση, ΠΤΔΕ ΕΚΠΑ

Μαρία Κλαδάκη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Παιδαγωγικής της Θεατρικής Τέχνης, ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Αιγαίου

Μαρία Κολτσίδα

Επίκουρη Καθηγήτρια Θεάτρου στην Εκπαίδευση, ΠΤΔΕ ΑΠΘ

Ίλια Λακίδου

Δρ. Θεατρολογίας, Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό ΤΘΣ ΕΚΠΑ

Αντώνης Λενακάκης

Καθηγητής Θεατροπαιδαγωγικής, ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

Γιώργος Λυμπέρης

Θεατρολόγος, Εκπαιδευτικός Θεατρικής Αγωγής, Υποψ. Διδάκτωρ ΤΘΣ ΕΚΠΑ

Κωνσταντίνος Μαρούγκας

Θεατρολόγος - Φιλολόγος, Εκπαιδευτικός Θεατρικής Αγωγής, Υποψ. Διδάκτωρ ΤΘΣ ΕΚΠΑ

Κωνσταντίνος Μαστροθανάσης

Δάσκαλος, Διδάκτωρ Θεατροπαιδαγωγικής, ΣΕΠ/Συντονιστής Θ.Ε. Θεατρικής Αγωγής, ΑΠΚΥ

Μυρτώ Πίγκου-Ρεπούση

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Θεάτρου στην Τυπική και Μη Τυπική Εκπαίδευση, ΤΕΑΠΗ ΕΚΠΑ

Κλειώ Φανουράκη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Θεατρολογίας - Διδακτικής του Θεάτρου (θεωρία και πράξη), ΤΘΣ ΕΚΠΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Μαρία Δημάκη-Ζώρα, Μαρία Κλαδάκη, Ίλια Λακίδου, Αντώνης Λενακάκης,

Μυρτώ Πίγκου-Ρεπούση, Κλειώ Φανουράκη

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Νίκη Λεωνίδου

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Σωτηρία Αποστολάκη

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Χριστίνα Τάγαρη

ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ

Συγγραφική ομάδα «Νόνα η Χελώνα»

ΟΡΓΑΝΩΣΗ και ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ

Βασίλης Ζακόπουλος, Επίκουρος Καθηγητής Ψηφιακών Μέσων και Ερευνητικών Μεθόδων στη

Σύγχρονη Θεατρική Παιδεία, ΤΘΣ ΕΚΠΑ

Νικόλαος Κλάδης, Θεατρολόγος, κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών ΤΘΣ ΕΚΠΑ (Διδακτική του Θεάτρου)

Σύμβουλος Έργου: **Γιώργος Π. Πεφάνης**

Διεύθυνση Έργου: **Κλειώ Φανουράκη**

Συντονισμός Έργου: **Ίλια Λακίδου**

Copyright φωτογραφιών: **Συγγραφική ομάδα «Νόνα η Χελώνα»**

Αγαπημένοι μας συνάδελφοι!

Καλώς ήρθατε στον κόσμο της Μελίνας, του Νικήτα, της Νουρ, του Πέντρο και της Νόνας της Χελώννας! Μαζί μας έχουμε και τον Πήγασο της Μελίνας, να μας οδηγεί και να μας ακολουθεί σε νέες περιπέτειες. Με παιχνίδια, ρόλους και δραστηριότητες θεατρικές ας γνωριστούμε, και μετά σε νέες εμπειρίες να συναντηθούμε. Πώς; Από ένα μπαούλο αληθινό, θα ξεπηδήσει της ιστορίας μας η αρχή και στη συνέχεια θα εμφανιστούν ρόλοι, ήρωες και αντικείμενα μοναδικά, που θα γίνουν της δράσης μας τα συστατικά. Είμαστε έτοιμοι να γνωρίσουμε τις εικόνες-σύμβολα, που θα είναι βασικοί σταθμοί μας σε κάθε ενότητα; Σαν να διαβάζουμε τους κανόνες ενός επιτραπέζιου παιχνιδιού, ελάτε να γνωρίσουμε και τους δικούς μας κανόνες! Για να γίνει το παιχνίδι μας δημιουργικό, ελεύθερο και για να έχουμε αυτοσχεδιασμό, ας ξεκινήσουμε με ένα μικρό μεγάλο μυστικό: «Το βιβλίο που κρατάς, για να γίνει πράξη στη σχολική σκηνή, καλεί να συνεργαστούν όλα τα παιδιά και οι εκπαιδευτικοί μαζί!» Σε επτά στάδια θα ταξιδέψετε με ροή, από το ένα στο άλλο, σαν να κρατάτε ένα «μαγικό» σχοινί! Προϋπόθεση και κοινή μας συμφωνία για τη θεατρική σύμβαση αυτή είναι να θυμηθούμε όλοι «πώς κινείται κι αισθάνεται ένα παιδί». Είμαστε σύμφωνοι;

Το θέατρο στο δημοτικό σχολείο έχει ως κύριο σκοπό την πνευματική εξέλιξη, την κοινωνικοποίηση και την ενεργοποίηση των δημιουργικών δυνατοτήτων και δεξιοτήτων των μαθητών. Μέσα από τη συμμετοχή σε θεατρικά δρώμενα και εργαστήρια, τα παιδιά αναπτύσσουν δεξιότητες έκφρασης, επικοινωνίας και συνεργασίας, ενισχύοντας έτσι την αισθητική τους καλλιέργεια και την ικανότητά τους να σκέφτονται κριτικά και δημιουργικά. Οι γενικοί στόχοι του θεάτρου στην εκπαίδευση περιλαμβάνουν την ενδυνάμωση της προσωπικότητας των μαθητών, την ανάπτυξη ομαδοσυνεργατικής μάθησης και ενσυναίσθησης, και την προώθηση της ελεύθερης έκφρασης και της «πολλαπλής νοημοσύνης». Και όχι μόνο! Επιδιώκουν την καλλιέργεια της αισθητικής αντίληψης, την ανάπτυξη της πολιτισμικής ταυτότητας, αλλά και την ευαισθητοποίηση σε παγκόσμια ζητήματα.

Το σχολικό βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας λειτουργεί ως οδηγός για την ανάπτυξη θεατρικών εργαστηρίων, παρέχοντας θεωρητικό και πρακτικό υπόβαθρο για την οργάνωση και την υλοποίηση δραστηριοτήτων στην τάξη. Κάθε μάθημα είναι δομημένο σε επτά βήματα, ξεκινώντας από την εισαγωγή του θέματος και καταλήγοντας στη δημιουργία ψηφιακών προϊόντων από τους μαθητές. Αυτός ο δομημένος τρόπος επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να κατευθύνουν τους μαθητές μέσα από μια διαδικασία που συνδυάζει τη

θεωρία με την πράξη, την ατομική με την ομαδική εργασία και την ενδοσχολική με την εξωσχολική εμπειρία. Κάθε μάθημα του σχολικού εγχειριδίου της Θεατρικής Αγωγής αποτελεί μια ολοκληρωμένη μαθησιακή εμπειρία που ενισχύει την ολιστική ανάπτυξη των μαθητών. Το περιεχόμενο διαρθρώνεται στα ακόλουθα βήματα:

I) Στο πρώτο βήμα, με τίτλο «Τι συμβαίνει», οι εικονιζόμενοι χαρακτήρες παρουσιάζουν ένα δίλημμα ή πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπίσουν, προτρέποντας τους μαθητές να συζητήσουν και να διατυπώσουν τις απόψεις τους, ενισχύοντας έτσι τη βιωματική και παιγνιώδη εισαγωγή στο μάθημα.

II) Στο δεύτερο βήμα, «Αυλαία... και πάμε!» προσδιορίζονται τα επιδιωκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα και παρουσιάζεται το θεωρητικό περιεχόμενο με τρόπο κατανοητό για τα παιδιά. Ακολουθεί μια εισαγωγική φράση που προτρέπει τη μετάβαση στην πράξη.

III) Στο τρίτο βήμα, «Ας ζεσταθούμε», περιγράφονται ασκήσεις και παιχνίδια που ενθαρρύνουν την ψυχοκινητική και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των μαθητών.

IV) Το τέταρτο βήμα, «Ας οργανωθούμε!», επικεντρώνεται στην εκμάθηση μεθόδων και τεχνικών, με εποπτικό και εύληπτο τρόπο, προετοιμάζοντας τους μαθητές για την εφαρμογή τους στο επόμενο στάδιο.

V) Στο πέμπτο βήμα, «Στο θέμα μας!», οι μαθητές εφαρμόζουν τις μεθόδους και τις τεχνικές μέσω αυτοσχεδιαστικών δραστηριοτήτων, που ενισχύουν την κατανόηση των εννοιών και την ενεργό συμμετοχή τους.

VI) Στο έκτο βήμα, «Στον κύκλο της ομάδας», προτείνονται αναστοχαστικές δραστηριότητες, όπου οι μαθητές εκφράζουν τα συναισθήματα και τις σκέψεις τους, αξιολογώντας τη συμμετοχή και την πρόοδό τους.

VII) Το έβδομο και τελευταίο βήμα, «Κοίτα τι ανέβασα!», στοχεύει στη δημιουργία ενός ατομικού ψηφιακού προϊόντος που αντικατοπτρίζει τη μαθησιακή διαδικασία και την προσωπική εμπειρία του κάθε μαθητή και της κάθε μαθήτριας. Αυτό το προϊόν δημοσιεύεται στο ψηφιακό αποθετήριο της τάξης, ενθαρρύνοντας τη μεταγνωστική σκέψη και την αξιοποίηση των ψηφιακών μέσων.

Μέσα από τα βήματα αυτά συνδέονται θεωρητικές και πρακτικές γνώσεις, καλλιεργούνται δεξιότητες του νου και της ζωής, και προάγεται η καλλιτεχνική και αισθητική ανάπτυξη των μαθητών. Με τη θεατρική έκφραση και τη συνεργατική και βιωματική

μάθηση, οι μαθητές εξερευνούν και ανακαλύπτουν τον κόσμο γύρω τους, κατανοούν βαθύτερα την κοινωνική πραγματικότητα, καλλιεργούν και αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση.

Η θεατροπαιδαγωγική ως νέα καλλιτεχνική επιστήμη εμπλουτίζει τα γνωστά δεδομένα και τις εφαρμογές του θεάτρου στην εκπαίδευση και αποκτά επιπλέον χαρακτήρα μεθοδολογικού εργαλείου και βασικής αρχής της διδασκαλίας. Ο μορφοπλαστικός χαρακτήρας του θεάτρου στην εκπαίδευση αφορά τώρα μια αλλαγή των διαπροσωπικών σχέσεων, μια ανανέωση του συστήματος παροχής γνώσης και τελικά την ανάπτυξη μιας νέας μορφής διδασκαλίας, με την οποία πραγματοποιείται κατεξοχήν η παιδεία των παιδιών και νέων. Ως τόπος αισθητικής και κοινωνικής μάθησης, η θεατροπαιδαγωγική συστεγάζεται με την ετερότητα, αφού φέρνει στην επιφάνεια κρυμμένες και ξεχασμένες πτυχές της ατομικότητας, αποκαλύπτει τη διαφορά ως συστατικό στοιχείο της, και υποδέχεται τη συνάντηση με τον άλλον ως ευκαιρία συνάντησης με το χειραφετημένο εγώ με διαφορετικό τρόπο. Η βίωση έτσι της διαφοράς αποτελεί θετική εμπειρία πολιτισμού για το άτομο και την ομάδα και ο άλλος μπορεί να επιβιώνει ελεύθερα ως διαφορετικός.

Έτσι, το θέατρο και το δράμα ως μορφή τέχνης και μέθοδος διδασκαλίας φαίνεται να αποτελεί μια δυναμική απάντηση στις προκλήσεις του μεταμοντέρνου σχολείου. Γιατί το θέατρο στην εκπαίδευση μπορεί να λειτουργήσει ως παράγοντας διαμόρφωσης θετικού κλίματος στην τάξη και να αξιοποιηθεί στην ομαδοσυνεργατική προσέγγιση της μάθησης. Παράλληλα μπορεί να ενισχύσει τις κοινωνικές δεξιότητες, καθώς και την κοινωνική ευημερία των μελών της ομάδας, μέσα από τη δημιουργία ενός ασφαλούς πλαισίου για τους μαθητές, το οποίο να ευνοεί την ανάπτυξη της νέας γνώσης. Κατά συνέπεια, έχοντας τα μάτια στραμμένα στο μέλλον υποστηρίζουμε ότι η θεατρική εκπαίδευση μπορεί να ιδωθεί όχι μόνο ως μορφή τέχνης, αλλά και ως αποτελεσματική μεθοδολογία μάθησης και διδασκαλίας, δίνοντας μια απάντηση στις κύριες προκλήσεις ενός μεταμοντέρνου πολιτισμού της γνώσης.

Σας ευχόμαστε καλή μελέτη και καλές εμπνεύσεις στις δικές σας δημιουργικές, ελεύθερες και παράλληλα δομημένες εκδοχές της εφαρμογής του παρόντος οδηγού. Ο δικός σας ρόλος και το προσωπικό σας ύφος διδασκαλίας και εμπύχωσης ας αλληλοεπιδράσουν γόνιμα με τους ήρωές μας και τις ιστορίες τους και ας σας οδηγήσουν σε ενδιαφέροντα μονοπάτια θεατρικής αγωγής και συνάντησης με τα «πρόσωπα» των μαθητών σας.

Καλή θεατρική περιδιάβαση στις σελίδες που ακολουθούν!

Η συγγραφική ομάδα «Νόνα η Χελώνα»

Ας γνωρίσουμε τους ήρωές μας!

Μελίνα: Στη Μελίνα αρέσουν οι τέχνες, ο αυτοσχεδιασμός, το να γράφει και να πλάθει ιστορίες με το μυαλό της! Στο δωμάτιό της έχει ένα μπαούλο από το οποίο βγαίνουν διαφορετικά αντικείμενα. Έχει έναν Πήγασο που τον αγαπάει πολύ. Είναι γλυκιά και, σαν Μελίνα, «στάζει μέλι», καμιά φορά όμως το μέλι γίνεται λεμόνι και η Μελίνα ξεσπαθώνει! Η Μελίνα θα μας γνωρίσει τη Διερευνητική Δραματοποίηση!

Νουρ: Η Νουρ αγαπάει πολύ τη μουσική, το τραγούδι, τον χορό και τις τεχνολογίες. Έχει κούκλες, αλλά της αρέσουν πολύ και τα ρομπότ. Συμμετέχει στα θεατρικά παιχνίδια, φροντίζει να αισθάνονται όλα τα παιδιά όμορφα στην ομάδα, προστατεύει το περιβάλλον και αγαπά πολύ τα ζώα.

Η Νουρ μας μαθαίνει για το θεατρικό παιχνίδι!

Νικήτας: Όταν φωνάξετε το όνομά του κι ο Νικήτας ξεντραπεί και εμφανιστεί, θα γνωρίσετε τι είναι η παντομίμα, οι θεατρικές μάσκες, το σωματικό θέατρο και τα θεατρικά παιχνίδια που έχουν έντονη κίνηση και ρυθμό! Ο Νικήτας θα μας γνωρίσει την παντομίμα, τον αυτοσχεδιασμό και άλλα κόλπα μαγικά, ίσως κι ακροβατικά! Στα δάχτυλά του φορά συχνά μια δαχτυλόκουκλα λιοντάρι. Ο δείκτης του δεξιού του χεριού είναι μικρότερος σε σχέση με τα άλλα του δάχτυλα.

Πέντρο: Ο Πέντρο έχει πολλά ενδιαφέροντα, διαβάζει βιβλία, του αρέσει να ψάχνει για όλα στο διαδίκτυο, έχει κλίση στη μουσική και στον ρυθμό. Ασχολείται με τις εικαστικές δημιουργίες, με τη φωτογραφία και τις νέες τεχνολογίες! Αγαπάει τον αθλητισμό και θα μας γνωρίσει το ψηφιακό θέατρο και τις τεχνολογίες στην εκπαίδευση!

Νόνα η Χελώνα: Είναι σοφή, με διάθεση συμβουλευτική και υποστηρικτική πάντοτε, με πολλές γνώσεις από την πλούσια ζωή της, αλλά και με διάθεση για καινούριες εμπειρίες και για προσφορά στις νεότερες γενιές. Βρίσκεται δίπλα στα παιδιά, τους δίνει απλόχερα πληροφορίες και συμβουλές και τα παρωθεί σε δράση και σε σκέψη! Τι θα μάθουμε από τη Νόνα τη Χελώνα; Είναι ένας αληθινός θησαυρός γνώσεων και εμπειριών, και θα σας προσφέρει πολλές εκπλήξεις...

Ο Πήγασος, το ξύλινο κουκλάκι-αλογάκι της Μελίνας, είναι ελεύθερος χαρακτήρας, περίεργος, «ξεφυτρώνει» παντού, προσκαλεί τα παιδιά στην περιπέτεια, γεννά ιδέες, δημιουργεί. Ξεκινά από τη Μελίνα και δίνει έναυσμα στο ταξίδι, κάνοντας πού και πού και μερικές σκανταλιές!

Η ομάδα αυτή είναι αεικίνητη, παιχνιδιάρικη, περίεργη, αλλά και δυνατή, ενωμένη, μοναδική. Τα παιδιά συνεχώς αναρωτιούνται, ψάχνουν, δρουν και συζητούν, κάνοντας πράξη όλα όσα είναι το θέατρο στην εκπαίδευση: η νέα εμπειρία, η δράση, η φαντασία, η ομαδικότητα, η κίνηση, η γνώση, το παιχνίδι, η αποδοχή του εαυτού και του άλλου!

Στην τρίτη δημοτικού οι ήρωές μας πειραματίζονται με διαφορετικές μορφές του θεάτρου στην εκπαίδευση, ενώ παράλληλα καλούνται σε περιπέτειες δημιουργικής και θεατρικής γραφής, καθώς και σε πιο σύνθετες διαθεματικές δημιουργίες που μπορούν να μεταμορφώσουν γλυκά την καθημερινή σχολική ζωή!

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

I. Η επιλογή στον παρόντα τόμο της χρήσης λέξεων όπως «ο μαθητής», «ο εκπαιδευτικός» κ.λπ αφορά τον άνθρωπο καλλιτέχνη, μαθητή, εκπαιδευτικό κ.λπ. και επομένως θεωρούμε αφενός πως αντιπροσωπεύει όλους τους ανθρώπους ανεξαρτήτως φύλου και ταυτότητας φύλου, αφετέρου πως καθιστά το κείμενο πιο ευανάγνωστο και προσιτό σε διαφορετικούς αναγνώστες.

II. Για το παρόν βιβλιοτετράδιο και για τον αντίστοιχο οδηγό του εκπαιδευτικού για την Γ' Δημοτικού, έχει ληφθεί υπόψη το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Θεατρικής Αγωγής στο Δημοτικό, όπως και ο Οδηγός του Εκπαιδευτικού και η προτεινόμενη του βιβλιογραφία, που συναποτελούν αναπόσπαστα μέρη του Προγράμματος Σπουδών. Για τον λόγο αυτόν, προτείνεται η μελέτη του παρόντος Οδηγού να γίνεται παράλληλα με τη μελέτη του Προγράμματος Σπουδών και του Ο.Ε.

III. Ο παρών εργαστηριακός οδηγός για το βιβλίο του μαθητή προτείνεται να αξιοποιείται παράλληλα με τα Ψηφιακά Μαθησιακά Αντικείμενα (ΨΜΑ), από μαθητές και εκπαιδευτικούς. Η ταυτόχρονη συμμετοχή των μαθητών στα ΨΜΑ καθορίζεται από τον χρόνο και τον τρόπο με τον οποίο ο εκπαιδευτικός διαχειρίζεται τις ασκήσεις, είτε κατά την εργασία στο σχολείο είτε στο σπίτι, καθώς και από τη δημιουργική σύνδεση διδακτικών προσεγγίσεων για τη διά ζώσης, βιωματική, μικτή και ανεστραμμένη μάθηση.

IV. Ο φίλος μας ο Νικήτας έχει ένα δάχτυλο που είναι πιο κοντό από τα υπόλοιπα, λείπει μέρος του. Αυτό δεν τον πονάει. Είναι μοναδικός, όπως είμαστε όλοι μας. Αναπτύσσει άλλες δεξιότητες, όπως το πιο δυνατό κράτημα, πιο καλή χρήση του άλλου χεριού, καλύτερη χρήση του καρπού. Μαθαίνει να προσαρμόζει τον τρόπο που κάνει τα πράγματα, κάτι που κάνουν όλοι οι άνθρωποι με τον έναν ή τον άλλον τρόπο.

Καλείστε να αξιοποιήσετε τη βλάβη του Νικήτα στο πλαίσιο των μαθημάτων που ακολουθούν, λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά της, κατά την εφαρμογή των δραστηριοτήτων.

Ενδεικτικά, αναφέρονται τα ακόλουθα ερωτήματα:

Πώς παίζει και πώς χειρίζεται τις δαχτυλόκουκλες ο Νικήτας;

Γιατί η δαχτυλόκουκλα- Λιοντάρι είναι η αγαπημένη του;

Πώς συμμετέχει στις δραστηριότητες που απαιτούν κίνηση και χρήση συγκεκριμένων δαχτύλων;

Ποιες δεξιότητες συνεργασίας αναπτύσσει;

Υπάρχουν εμπόδια τα οποία δυσχεραίνουν τη συμμετοχή του Νικήτα στην εκπαιδευτική διαδικασία;

Τι είδους προσαρμογές καλείται να κάνει ο/η εκπαιδευτικός για την απρόσκοπτη συμμετοχή του Νικήτα σε όλες τις δραστηριότητες;

Τι είδους προσαρμογές καλούνται να κάνουν τα παιδιά για την απρόσκοπτη συμμετοχή του Νικήτα σε όλες τις δραστηριότητες;

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Θέμα 1. ΑΙΣΘΑΝΟΜΑΙ ΚΑΙ ΕΚΦΡΑΖΟΜΑΙ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ

1. <u>Αισθάνομαι και εκφράζομαι</u>	12
2. <u>Παίζουμε στην ομάδα</u>	15

Θέμα 2. ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΜΟΥ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ

3. <u>Τα πρόσωπά μας είναι χαρούμενα πλάι στους άλλους;</u>	20
4. <u>Μιλούμε στους άλλους. Αυτοί μάς προσέχουν;</u>	24
5. <u>Μπορούμε να συνεργαστούμε στην ομάδα μας;</u>	28

Θέμα 3. ΜΠΑΙΝΟΥΜΕ ΣΕ ΡΟΛΟ ΚΑΙ ΚΑΝΟΥΜΕ ΚΑΤΙ. ΜΕΤΑ ΣΚΕΦΤΟΜΑΙ ΟΣΑ ΚΑΝΑΜΕ

6. <u>Εμψυχώνουμε την ομάδα μας</u>	32
7. <u>Παίζουμε στο θεατρικό παιχνίδι</u>	35
8. <u>Ερευνούμε στη διερευνητική δραματοποίηση</u>	40
9. <u>Δοκιμάζουμε θεατρικές τεχνικές</u>	45
10. <u>Μαθαίνουμε να ρωτάμε.Μαθαίνουμε να απαντάμε</u>	50

Θέμα 4. ΤΙ ΚΑΝΟΥΜΕ ΓΙΑ ΝΑ ΖΩΝΤΑΝΕΨΟΥΜΕ ΣΤΗ ΣΚΗΝΗ ΜΙΑ ΓΡΑΜΜΕΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

11. <u>Πώς να φτιάξουμε ένα θεατρικό έργο ή τι υλικά θέλουμε για να κάνουμε ένα έργο στη σκηνή μας;</u>	56
12. <u>Παίζουμε το έργο που φτιάξαμε στη σκηνή μας</u>	60

Θέμα 5. Η ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΣΚΗΝΗ ΜΑΣ

13. <u>Ποιοι είμαστε και τι ζητάμε στη σκηνή;</u>	65
14. <u>Οργανώνουμε μια θεατρική παράσταση</u>	69
15. <u>Στη γιορτή του σχολείου</u>	72

Θέμα 6. ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

16. <u>Είμαστε θεατές στο θέατρο, στο μουσείο, σε μια αίθουσα τέχνης</u>	77
17. <u>Το θέατρο από την Αρχαία Ελλάδα μέχρι σήμερα</u>	80

18. <u>Όλες οι τέχνες συνεργάζονται</u>	87
19. <u>Το θέατρο με τις κούκλες, με τις σκιές, με τις νέες τεχνολογίες</u>	90
<u>ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΤΕΥΧΟΥΣ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ</u>	94
<u>ΓΙΑ ΤΗΝ Γ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ</u>	
<u>ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ</u>	108
<u>ΓΙΑ ΤΗΝ Γ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ</u>	
<u>ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΑΓΩΓΗ</u>	113
<u>ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ</u>	117

ΘΕΜΑ 1. ΑΙΣΘΑΝΟΜΑΙ ΚΑΙ ΕΚΦΡΑΖΟΜΑΙ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ

Μάθημα 1ο

Τίτλος μαθήματος 1: Αισθάνομαι και εκφράζομαι

Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Το μάθημα επικεντρώνεται στην αναγνώριση και έκφραση συναισθημάτων μέσω παιγνιδιών δραστηριοτήτων, δραστηριοτήτων προσποίησης και κινητικών δραστηριοτήτων. Οι μαθητές μαθαίνουν να εκφράζουν, να ερμηνεύουν και να μοιράζονται τα συναισθήματά τους, ενισχύοντας κοινωνικές και επικοινωνιακές δεξιότητες, την ενσυναίσθηση και την αυτογνωσία.

Στάδια μαθήματος

Τι συμβαίνει;

Οι μαθητές παρατηρούν την εικόνα, όπου η Μελίνα και οι φίλοι της ανακαλύπτουν μυστικά σημεία στην τάξη. Καλούνται να συζητήσουν και να προβληματιστούν για τα συναισθήματα των χαρακτήρων, απαντώντας σε ερωτήσεις που εστιάζουν στην ανάγνωση της συναισθηματικής κατάστασης.

Αυλαία... και πάμε!

Γίνεται διερεύνηση των επιδιωκόμενων στόχων του μαθήματος μέσα από συζήτηση. Οι μαθητές καλούνται να σκεφτούν πώς κάθε συναίσθημα μπορεί να μεταφραστεί σε συγκεκριμένες αντιδράσεις και συμπεριφορές.

Ας ζεσταθούμε

Οι μαθητές συμμετέχουν σε δραστηριότητες ενεργοποίησης που ενισχύουν την αναγνώριση και έκφραση των συναισθημάτων.

Στην πρώτη δραστηριότητα, κάθε παιδί παρουσιάζει το όνομά του στον κύκλο, χρησιμοποιώντας διαφορετική έκφραση συναισθήματος. Αυτό απαιτεί από τους μαθητές να πειραματιστούν με τον τόνο και την ένταση της φωνής τους.

Η δεύτερη δραστηριότητα ενθαρρύνει τους μαθητές να απεικονίσουν συναισθήματα μέσω κινήσεων, προσφέροντας ένα κινητικό παιχνίδι παρατήρησης και προσποίησης.

Τέλος, στην τρίτη δραστηριότητα, οι μαθητές σκιτσάρουν τις εκφράσεις των χαρακτήρων της ιστορίας, εξασκώντας τις ικανότητες ανάλυσης και λεπτομερούς παρατήρησης.

Ας οργανωθούμε!

Εξηγείται η τεχνική των «παγωμένων εικόνων» μέσω ενός κόμικς με χαρακτήρες του βιβλίου.

Στο θέμα μας!

Σε αυτό το στάδιο οι μαθητές αρχικά εμπλέκονται σε μια δραστηριότητα αναγνώρισης συναισθημάτων μέσω φωτογραφιών από άλλα παιδιά. Αυτή η διαδικασία ενθαρρύνει την παρατηρητικότητα και ενισχύει την ενσυναίσθηση των μαθητών. Στη συνέχεια, η δραστηριότητα επεκτείνεται στη δημιουργία παγωμένων εικόνων. Ο εκπαιδευτικός οδηγεί τους μαθητές να διαμορφώσουν ομάδες και να επιλέξουν μια στιγμή ή ένα συναίσθημα που θα απεικονίσουν στατικά μέσω σωματικής έκφρασης. Κάθε ομάδα δημιουργεί μια σκηνή, την οποία οι υπόλοιποι μαθητές καλούνται να ερμηνεύσουν και να μαντέψουν. Αυτό αναπτύσσει την εκφραστικότητα, προάγει τον πειραματισμό και την κατανόηση της σημασίας της μη-λεκτικής επικοινωνίας.

Στον κύκλο της ομάδας

Οι μαθητές καλούνται να συγκεντρωθούν και να ανταλλάξουν εντυπώσεις και συναισθήματα από τις προηγούμενες δραστηριότητες. Ο εκπαιδευτικός οργανώνει τη συζήτηση γύρω από τα συναισθήματα που εκφράστηκαν και τις εντυπώσεις που αποκόμισε η ομάδα. Μέσω αυτού του διαλόγου, οι μαθητές αναλύουν και συνδέουν τις δραστηριότητες με την προσωπική τους εμπειρία. Παράλληλα, ο Πήγασος, σαν φτερωτός καλλιτέχνης, προσκαλεί τους μαθητές να δημιουργήσουν το δικό τους έργο τέχνης, χρησιμοποιώντας χαρτί, χρώματα και άλλα υλικά για να εκφράσουν τα συναισθήματα που εξερεύνησαν. Οι μαθητές ζωγραφίζουν αυτό που συμβολίζει για αυτούς τη χαρά, τη λύπη ή οποιοδήποτε άλλο συναίσθημα για το οποίο έχουν εργαστεί, δίνοντας την ευκαιρία για δημιουργική έκφραση.

Κοίτα τι ανέβασα!

Ο εκπαιδευτικός καθοδηγεί τους μαθητές να μοιραστούν τα έργα τέχνης που δημιούργησαν. Κάθε μαθητής παρουσιάζει το έργο του, εξηγώντας τι συναισθήματα αποτυπώνει και ποια ιστορία κρύβει πίσω από τις εικόνες και τα χρώματα που επέλεξε. Ο Πήγασος προτρέπει τους μαθητές να φωτογραφίσουν τα έργα τους και να τα ανεβάσουν στο ψηφιακό πορτφόλιο της τάξης. Τα παιδιά ενθαρρύνονται να γράψουν μια σύντομη περιγραφή για κάθε έργο, επεκτείνοντας την εμπειρία τους από τη δραστηριότητα, και μοιράζονται την προσωπική τους οπτική με τους συμμαθητές τους. Αυτή η διαδικασία κλείνει τον κύκλο του μαθήματος, συνδέοντας την ατομική δημιουργία με την κοινοτική ανταλλαγή, υπογραμμίζοντας τη σημασία της αντίληψης, της εκφραστικότητας και της κοινής κατανόησης συναισθημάτων και εμπειριών.

Διδακτικές σημειώσεις

Το μάθημα αυτό εστιάζει στην ενδυνάμωση των συναισθηματικών και εκφραστικών δεξιοτήτων των μαθητών, μέσω της εξερεύνησης και αναγνώρισης συναισθημάτων. Είναι πολύ σημαντικό για τον εκπαιδευτικό να δημιουργήσει ένα περιβάλλον όπου οι μαθητές νιώθουν ασφαλείς και ενθαρρύνονται να μοιράζονται και να εκφράζουν τα συναισθήματά τους χωρίς κάποιο φόβο. Οι δραστηριότητες του μαθήματος υποστηρίζουν την κατανόηση της συναισθηματικής γλώσσας του κάθε παιδιού και ενισχύουν την ικανότητα της συναισθηματικής αναγνώρισης και αυτοέκφρασης. Η χρήση της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας και των δραστηριοτήτων που προωθούν τη δημιουργική αυτοέκφραση είναι ιδανικές για τον σκοπό αυτόν, καθώς επιτρέπουν στους μαθητές να εξερευνήσουν και να κατανοήσουν τα συναισθήματα μέσα από την πράξη και την αλληλεπίδραση.

Επέκταση μαθήματος

Μέσα στην τάξη, οι μαθητές μπορούν να δημιουργήσουν θεατρικές σκηνές βασισμένες σε συναισθηματικές εμπειρίες, όπου ο καθένας και η καθεμία θα αναλάβει έναν ρόλο που αποτυπώνει διάφορα συναισθήματα, ενισχύοντας την ικανότητα της συναισθηματικής κατανόησης. Μια ακόμα δραστηριότητα που προτείνεται είναι η δημιουργία έργων, όπου τα παιδιά ζωγραφίζουν πώς αισθάνονται κατά τη διάρκεια διαφορετικών στιγμών της μέρας, εκφράζοντας έτσι οπτικά τα συναισθήματά τους. Μέσω των ψηφιακών μαθησιακών αντικειμένων που συνοδεύουν το εγχειρίδιο, οι μαθητές μπορούν να ακούσουν και να

αναλύσουν διαλόγους που αναπτύσσουν συναισθηματική ευαισθησία, όπως επίσης και να ενισχύσουν την αναγνώριση και την κατανόηση των συναισθημάτων μέσω παρατήρησης.

Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Brankovic, L. (2024). Το ξενοδοχείο των συναισθημάτων. Διόπτρα.
Κωνσταντινούδη, Χ. (2024). Τα συναισθήματα. Μπες στην ιστορία. Παπαδόπουλος.

Μάθημα 2ο

Τίτλος μαθήματος 2: Παίζουμε στην ομάδα

Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Το μάθημα επικεντρώνεται στην αξιοποίηση της παντομίμας ως μέσου έκφρασης και επικοινωνίας. Μέσω ποικίλων δραστηριοτήτων παντομίμας και σωματικής εκφραστικότητας, οι μαθητές μαθαίνουν να εκφράζουν συναισθήματα και ιδέες χωρίς λόγια, βελτιώνοντας τη σωματική τους έκφραση και ενισχύοντας την ομαδική συνεργασία.

Στάδια μαθήματος

Τι συμβαίνει;

Οι μαθητές παρατηρούν τη Μελίνα να παρουσιάζει παντομίμα, προσπαθώντας να απεικονίσει ένα πουλί που πετάει. Η εικόνα και η ερώτηση που τη συνοδεύει προκαλεί τους μαθητές να μαντέψουν τι απεικονίζει η Μελίνα μόνο από τις κινήσεις της. Ο εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές να συζητήσουν τις ερμηνείες τους και να εξηγήσουν τις σκέψεις τους, ενθαρρύνοντας την παρατηρητικότητα και την ανάλυση της μη λεκτικής επικοινωνίας.

Αυλαία... και πάμε!

Γίνεται διερεύνηση των επιδιωκόμενων στόχων του μαθήματος μέσα από συζήτηση και εισαγωγή στην τέχνη της παντομίμας ως μέσου επικοινωνίας. Ο εκπαιδευτικός εξηγεί πώς η παντομίμα βοηθά στην κατανόηση και εκφραστικότητα χωρίς λόγια, υπογραμμίζοντας τη σημασία της συνεργασίας και της κοινής κατανόησης.

Ας ζεσταθούμε

Οι μαθητές συμμετέχουν σε δραστηριότητες ενεργοποίησης που βασίζονται στην παντομίμα.

Στην πρώτη δραστηριότητα οι μαθητές δοκιμάζουν την ικανότητά τους να εκφράζουν και να λύνουν αινίγματα μέσω παντομίμας. Ο εκπαιδευτικός παρέχει τα αινίγματα και καθοδηγεί τους μαθητές στο πώς να χρησιμοποιούν το σώμα τους για να δώσουν λύσεις χωρίς λόγια. Οι απαντήσεις στα αινίγματα είναι η αράχνη, ο αχινός, η γάτα και ο λαγός.

Στη δεύτερη δραστηριότητα, οι μαθητές εμπλέκονται σε κινητικές δραστηριότητες παντομίμας που απαιτούν την απεικόνιση διαφορετικών δραστηριοτήτων, όπως κολύμβηση, μαγείρεμα, οδήγηση, με τη χρήση έντονων και χαρακτηριστικών κινήσεων.

Ας οργανωθούμε!

Εξηγείται η παντομίμα μέσω μιας μικρής ιστορίας. Σε αυτήν παρουσιάζεται η «Χώρα της Σιωπής», όπου οι κάτοικοι επικοινωνούν μεταξύ τους μέσω παντομίμας. Ο εκπαιδευτικός αξιοποιεί την ιστορία για να δείξει πώς η παντομίμα μπορεί να γεφυρώσει τις καρδιές και τις σκέψεις των ανθρώπων, καθώς και την αξία της στην έκφραση και τη διασκέδαση.

Στο θέμα μας!

Το πέμπτο στάδιο επικεντρώνεται στην εξάσκηση και στην εφαρμογή της νοηματικής γλώσσας στο πλαίσιο της παντομίμας, ενώ ταυτόχρονα διερευνά τη σύνδεση μεταξύ της σωματικής έκφρασης και της λεκτικής επικοινωνίας. Οι μαθητές καλούνται να δημιουργήσουν λέξεις χρησιμοποιώντας τη νοηματική γλώσσα, καθοδηγούμενοι από ψηφιακό υλικό που απεικονίζει τα γράμματα της ελληνικής αλφαβήτου, υπό μορφή χειρονομιών. Αυτή η διαδικασία ενθαρρύνει τους μαθητές να συνδυάζουν την παντομίμα με την αναγνώριση και δημιουργία νοηματικής γλώσσας, επιτρέποντάς τους να εκφράσουν συναισθήματα και ιδέες μέσα από ένα σύνθετο σύστημα επικοινωνίας. Η δεύτερη δραστηριότητα που διεξάγεται παράλληλα περιλαμβάνει την καταγραφή των δράσεων, προσφέροντας μια άμεση αποτύπωση της δημιουργικότητας και της εκφραστικότητας των μαθητών.

Στον κύκλο της ομάδας

Συζήτηση και αναστοχασμός των εμπειριών. Ο εκπαιδευτικός οργανώνει συζήτηση στην οποία τα παιδιά καλούνται να εκφράσουν πώς ένιωσαν κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων και ποια συναισθήματα βίωσαν, χρησιμοποιώντας έναν οπτικό διαβαθμισμένο πίνακα συναισθημάτων.

Κοίτα τι ανέβασα!

Καταγραφή και ανάρτηση των δραστηριοτήτων στο ψηφιακό πορτφόλιο. Ο εκπαιδευτικός βοηθάει τους μαθητές να ανεβάσουν τα βίντεο που τράβηξαν και να προσθέσουν περιγραφές ή λέξεις που αντικατοπτρίζουν τις εμπειρίες και τα συναισθήματά τους, με την προτροπή της ανάδειξης της σημασίας της Διεθνούς Ημέρας των Νοηματικών Γλωσσών. Προτείνεται κατά την προετοιμασία της ανάρτησης να αποφεύγεται η απεικόνιση των προσώπων των παιδιών είτε με την κατάλληλη σκίαση στα βίντεο είτε με την κατάλληλη περικοπή των φωτογραφιών.

Διδακτικές σημειώσεις

Το μάθημα έχει στόχο να ενθαρρύνει τους μαθητές να εκφράζονται και να επικοινωνούν με μη λεκτικούς τρόπους, χρησιμοποιώντας την παντομίμα. Η διαδικασία αυτή βοηθάει στην ενίσχυση της συναισθηματικής ευαισθητοποίησης και στη βελτίωση της κατανόησης μη-λεκτικών σημάτων. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να παρέχει ένα ασφαλές και υποστηρικτικό περιβάλλον, όπου οι μαθητές αισθάνονται άνετα να εκφράσουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους μέσω της σωματικής τους έκφρασης. Είναι σημαντικό να ενθαρρύνεται η δημιουργικότητα και η φαντασία, καθώς αυτά είναι κεντρικά στοιχεία στην τεχνική της παντομίμας. Η αξιοποίηση της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου είναι κρίσιμη, καθώς η διαδικασία της παντομίμας ενθαρρύνει την ομαδική εργασία και βελτιώνει τις δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των μαθητών.

Επέκταση μαθήματος

Μέσα στην τάξη οι μαθητές μπορούν να δημιουργήσουν και να παρουσιάσουν ολόκληρες ιστορίες χρησιμοποιώντας μόνο την παντομίμα, ενθαρρύνοντας τη δημιουργική έκφραση και την ομαδικότητα. Μια διασκεδαστική δραστηριότητα είναι η δημιουργία μικρών

δρώμενων στα οποία οι μαθητές εναλλάσσονται ρόλους και προκαλούνται να εκφράσουν διάφορα συναισθήματα και καταστάσεις χωρίς λόγια.

Οι μαθητές μπορούν, επίσης, να αξιοποιήσουν το ψηφιακό μαθησιακό αντικείμενο που περιλαμβάνει αινίγματα για να εξασκηθούν στη λογική σκέψη και τη φωνητική έκφραση, απαντώντας στα αινίγματα που περιλαμβάνει και λαμβάνοντας άμεση ανατροφοδότηση για την ορθότητα των απαντήσεών τους. Επιπλέον, μπορούν να εξασκηθούν στην αναζήτηση διαφορών σε εικόνες που απαιτούν εντατική παρατηρητικότητα, βελτιώνοντας έτσι τις οπτικές τους δεξιότητες.

Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Rogers, V. (2014). *Παιχνίδια συναισθηματικής αγωγής για παιδιά. Συμπεριφορά, αυτοπεποίθηση, φιλία, συνεργασία*. Πατάκης.

ΘΕΜΑ 2. ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΜΟΥ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ

Μάθημα 3ο

Τίτλος μαθήματος 3: Τα πρόσωπά μας είναι χαρούμενα πλάι στους άλλους;

Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Το μάθημα αυτό είναι γεμάτο αριθμούς! Οι αριθμοί στην ώρα, οι αριθμοί ως χρηματική αξία, οι αριθμοί στα σώματά μας. Οι μαθητές, μέσα από δραστηριότητες που σχετίζονται με τους αριθμούς, συνεργάζονται σε ομάδες, για να βοηθήσουν τους ήρωες του βιβλίου να διαλέξουν ένα δώρο για τη Νόνα τη Χελώνα. Βασικό μέρος του μαθήματος καταλαμβάνουν οι κάρτες με τους αριθμούς, οι οποίες συμβάλλουν στην εμπλοκή των μαθητών στις δραστηριότητες. Τέλος, οι μαθητές ενισχύουν τις γνώσεις τους πάνω στη δημιουργία και αφήγηση ιστοριών που στηρίζονται στην εμπειρία τους.

Στάδια μαθήματος

Τι συμβαίνει;

Το μάθημα ξεκινάει με τους μαθητές να βλέπουν στο βιβλίο αριθμούς και ένα ρολόι. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να ρωτήσει: «Τι πιστεύετε ότι θα συναντήσουμε σε αυτό το μάθημα;» και, ανάλογα με τις απαντήσεις, να εστιάσει στη θεματική της ενότητας, που δεν είναι άλλη από τις διαφορετικές χρήσεις των αριθμών. Η διδασκαλία ξεκινάει με την ανάγνωση του εισαγωγικού διαλόγου, ιδανικά από τέσσερις μαθητές. Μετά την ανάγνωση μπορεί να διαμορφωθεί το πλαίσιο δράσης, ώστε μαθητές και εκπαιδευτικός να μοιραστούν μια νέα κοινή εμπειρία με άξονα τους αριθμούς.

Αυλαία... και πάμε!

Βασικός στόχος του μαθήματος είναι η συνεργασία των μαθητών και η ανακάλυψη της αξίας των αριθμών που βρίσκονται παντού γύρω μας. Συνεπώς, είναι σημαντικό να ακουστεί η γνώμη των μαθητών αναφορικά με τους αριθμούς. Πού τους συναντούν, ποιος είναι ο αγαπημένος τους αριθμός κ.ά. Οι προεκτάσεις είναι αμέτρητες και δίνεται η ευκαιρία να εκφραστούν οι μαθητές σε ένα θέμα που συναντούν καθημερινά. Αναπόφευκτη θα είναι η σύνδεση με τα μαθηματικά, αλλά ακόμη και αυτό προσδίδει στη διδασκαλία μια ευκαιρία για διαθεματικού τύπου προσέγγιση, αν είναι επιθυμητό, στις δράσεις που θα ακολουθήσουν.

Ας ζεσταθούμε

Περπάτημα με αριθμούς: Το στάδιο του ζεστάματος είναι πολύ βασικό για την ενεργοποίηση των μαθητών. Μια και σε αυτό το μάθημα οι αριθμοί βρίσκονται στο επίκεντρο, το ζέσταμα στηρίζεται σε αυτούς. Ακολουθώντας το πινακάκι, οι μαθητές αλλάζουν ταχύτητες ανάλογα με τον αριθμό. Η διαδικασία εντάσσεται στο πλαίσιο αναζήτησης δώρου, συνεπώς οι μαθητές, ανάλογα με τον αριθμό, προσαρμόζουν την αναζήτησή τους βάσει περπατήματος (π.χ. κοιτάνε γρήγορα βιτρίνες ή πολύ αργά τιμές κ.λπ.). Τέλος, οι μαθητές μπορούν να αυτοσχεδιάσουν στους ενδιαμέσους αριθμούς που δεν αναφέρονται, δίνοντας ιδιότητες που επιθυμούν (επίπεδα, ταχύτητες, κατεύθυνση, εστίαση κ.λπ.).

Στη συνέχεια, με τη βοήθεια ενός ταμπουρίνου οι μαθητές δημιουργούν σχήματα που αυξάνουν ανά δύο. Ξεκινώντας από δυάδες, μέχρι τον μεγαλύτερο αριθμό που μπορεί να ενωθεί ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών. Εδώ ο εκπαιδευτικός δε χρειάζεται να λείει τον αριθμό της ένωσης, αλλά να αφήνει τους μαθητές να αυξάνονται σε κάθε περίπτωση, για να συγκεντρώνονται. Χωρισμός σε ομάδες με αριθμούς: Ενώ οι μαθητές έχουν δημιουργήσει σχήματα, ο εκπαιδευτικός μοιράζει στον χώρο τις κάρτες με τους αριθμούς (1-5) που είναι διαθέσιμες προς εκτύπωση. Με το χτύπημα του ταμπουρίνου οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν την κάρτα που βρίσκεται κοντά τους, η οποία πάνω έχει έναν αριθμό. Εδώ ο χωρισμός σε ομάδες μπορεί να γίνει με δύο τρόπους: α) οι μαθητές που έχουν όλοι τον ίδιο αριθμό πάνε σε μία ομάδα και β) κάθε ομάδα απαρτίζεται από πέντε άτομα που έχουν αριθμούς από το 1 έως το 5. Στην πρώτη περίπτωση το τελικό αθροιστικό αποτέλεσμα των ομάδων βάσει των αριθμών ποικίλλει ($1*5=5$, $2*5=10$, $3*5=15$, $4*5=20$, $5*5=25$), ενώ στη δεύτερη και οι πέντε ομάδες έχουν κοινό άθροισμα 15 ($1+2+3+4+5=15$). Σε περίπτωση που δεν υπάρχει η δυνατότητα εκτύπωσης των καρτών, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει τυχαίους αριθμούς στα παιδιά, ιδανικά από το 1 έως το 5, για να μπορέσουν να κυλήσουν ομαλά οι επόμενες δραστηριότητες.

Ας οργανωθούμε!

Σε αυτό το σημείο οι ομάδες οργανώνονται, ώστε να σκεφτούν τι δώρο θα μπορούσαν να πάρουν στη Νόνα τη Χελώνα. Ο διάλογος των ηρώων δίνει κατάλληλο ερέθισμα στους μαθητές. Οι μαθητές υπολογίζουν το άθροισμα της ομάδας τους και μπορούν να κάνουν κάποιες πρώτες σκέψεις για το τι θα μπορούσαν να της αγοράσουν. Ο εκπαιδευτικός

φροντίζει να βοηθήσει τις ομάδες ακούγοντας ιδέες και προτείνοντας εναλλακτικές επιλογές, που να σχετίζονται με το ποσό που έχουν στη διάθεσή τους. Τη διαδικασία βοηθάει και το Ψηφιακό Μαθησιακό Αντικείμενο, μέσα από το οποίο προτείνονται δώρα ανάλογα με τα «χρήματα» που διαθέτει η κάθε ομάδα. Όταν ολοκληρώσουν τη συζήτηση και καταλήξουν, συμπληρώνουν την απόφασή τους στο πινακάκι.

Στο θέμα μας!

Παρουσιάζουμε τα δώρα: στο στάδιο αυτό που περιλαμβάνει την κυρίως δράση, οι μαθητές παρουσιάζουν το δώρο που επέλεξαν. Οι τεχνικές που προτείνονται είναι τρεις: α) με αυτοσχεδιασμό, κατά τον οποίο η κάθε ομάδα παρουσιάζει τη διαδικασία αγοράς του δώρου μέσα σε ένα κατάσταση αναλαμβάνοντας ρόλους, β) με παγωμένες εικόνες, δημιουργώντας είτε το ίδιο το δώρο είτε διαφορετικές φάσεις (από την αγορά του, μέχρι την παράδοσή του στη Νόνα τη Χελώνα) και γ) με συνέντευξη, δίνοντας την ευκαιρία στις ομάδες να πάρουν συνέντευξη η μία από την άλλη ρωτώντας πληροφορίες για το δώρο που επέλεξαν, τον λόγο, πώς πιστεύουν ότι θα αντιδράσει η Νόνα η Χελώνα, φωτίζοντας τις διαφορετικές περιπτώσεις. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει όποια ή όποιες από τις παραπάνω τεχνικές θεωρεί ότι ταιριάζουν περισσότερο στη δυναμική του τμήματος, προτρέποντας τους μαθητές στην παρουσίαση της επιλογής τους με θάρρος, ενισχύοντας παράλληλα την αποδοχή των διαφορετικών επιλογών.

Στον κύκλο της ομάδας

Χτίζοντας την ιστορία που παίξαμε: Σκοπός είναι οι μαθητές, αφού έχουν παρουσιάσει, να αναλογιστούν όλα τα προηγούμενα στάδια και να φτιάξουν μία ιστορία που να σχετίζεται με την εμπειρία τους στην τάξη. Η ιστορία χτίζεται σταδιακά, φράση φράση, και θα είχε ενδιαφέρον να χρησιμοποιούνται από τους μαθητές αριθμοί κατά την αφήγηση. Για παράδειγμα: «Όταν έπρεπε να σκεφτούμε δώρο, σκεφτήκαμε 4, αλλά καταλήξαμε σε 1» ή «Μετά, φτάσαμε, της δώσαμε το δώρο και εκείνη είπε ευχαριστώ 2 φορές από τη χαρά της!». Σημασία έχει να τηρηθεί εδώ η πορεία, ακολουθώντας τα στάδια από την αναζήτηση του δώρου μέχρι τη συνάντηση με τους ήρωες του βιβλίου και τη Νόνα τη Χελώνα, όπως την ανέδειξαν οι ίδιοι οι μαθητές. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται ο αναστοχασμός της ομάδας πάνω σε όσα πραγματοποιήθηκαν με παιγνιώδη τρόπο. Μετά την ολοκλήρωση της ιστορίας οι μαθητές και ο εκπαιδευτικός μπορούν να συζητήσουν ελεύθερα πάνω στην

ιστορία που δημιούργησαν σχετικά με τις δράσεις και πώς βίωσαν τη νέα σχέση που αναπτύχθηκε με τους αριθμούς.

Κοίτα τι ανέβασα!

Λίγο πριν ολοκληρωθεί το μάθημα, οι μαθητές μπορούν να φτιάξουν με τα σώματά τους αριθμούς και πράξεις. Προτείνονται δύο τρόποι. Αφενός με αναπαράσταση του αριθμού με το σώμα, όπως για παράδειγμα οι ήρωες του βιβλίου που αναπαριστούν το 1 και το 4, και αφετέρου αθροιστικά λαμβάνοντας το κάθε σώμα ως μονάδα, κάνοντας πράξεις, όπως τα παιδιά στη φωτογραφία του βιβλίου ($3 + 3 = 6$). Σε κάθε περίπτωση, ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές μπορούν να αξιοποιήσουν ελεύθερα τη φαντασία τους και να δημιουργήσουν μια αναμνηστική εικόνα, την οποία ανεβάζουν στην ψηφιακή τάξη.

Διδακτικές σημειώσεις

Το μάθημα στηρίζεται, εκτός από το προφανές, που είναι η επαφή των μαθητών με τους αριθμούς σε θεατρικό πλαίσιο, στην ελεύθερη επιλογή και αποδοχή των άλλων πάνω σε ένα κοινό ερέθισμα. Οι μαθητές θα πρέπει καθ' όλη τη διάρκεια του μαθήματος να νιώθουν ότι οι επιλογές τους, ως αποτέλεσμα συνεργασίας, γίνονται αποδεκτές από το σύνολο. Σημασία έχει να προβληθούν διαφορετικές περιπτώσεις δώρων, που θα οδηγήσουν σε συζήτηση στο σύνολο της τάξης.

Βασικός παράγοντας και αρκετά βοηθητικός στο μάθημα αυτό είναι η αξιοποίηση των συμπεριλαμβανομένων Ψηφιακών Μαθησιακών Αντικειμένων. Οι εκτυπωμένες κάρτες συμβάλλουν στον χωρισμό ομάδων και, παράλληλα, λογικής χρήσης των «χρημάτων» από τους μαθητές. Αντίστοιχα, οι ψηφιακές κάρτες προσφέρουν ιδέες στους μαθητές με διαδραστικό τρόπο. Τέλος, το Ψηφιακό Μαθησιακό Αντικείμενο «Πώς φτιάχνουμε μία ιστορία» βοηθάει τους μαθητές να θυμηθούν τα στάδια μιας ιστορίας (τίτλος, αρχή, μέση, τέλος) για να φτιάξουν τη δική τους.

Επέκταση μαθήματος

Το μάθημα ανάλογα με την ομάδα που συμμετέχει μπορεί να λάβει ποικίλες επεκτάσεις. Αρχικά, στο βιβλίο υπάρχουν πέντε λευκές κάρτες, στις οποίες μπορούν οι μαθητές να ζωγραφίσουν τα δικά τους χρήματα, είτε ατομικά είτε ομαδικά. Θα μπορούσαν να είναι από τη φαντασία τους ή τα χρήματα με τα πρόσωπα των κεντρικών ηρώων του βιβλίου (Μελίνα,

Νουρ, Πέντρο, Νικήτας, Νόνα η Χελώνα). Αφού ζωγραφίσουν, μπορούν να παρουσιάσουν τις διαφορετικές εκδοχές τους στο σύνολο της τάξης.

Κλείνοντας, μια άλλη πολύ βασική επέκταση του μαθήματος είναι η συζήτηση γύρω από τα χρήματα, την αξία τους, το κόστος των πραγμάτων και φυσικά προσφέρεται ένα ολόκληρο πεδίο συζήτησης για την αξία των δώρων, η οποία δε σχετίζεται με την τιμή, αλλά με τη σκέψη και την προσφορά.

Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Arbore, C. (2024). *Μαθαίνω το Ευρώ. Εγχειρίδιο για την εκμάθηση της χρήσης και της αναγνώρισης του ευρώ*. Urbility.

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. (χ.η). Ονομαστικές αξίες. *Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα*. [Διαβάστε περισσότερα εδώ](#).

Plensa, J. (2010). *Alchemist*, 2010. *Jaume Plensa*. [Διαβάστε περισσότερα εδώ](#).

Thomas, I. (2014). *Number Fun: Making Numbers With Your Body*. Heinemann.

Τριβιζάς, Ε. (2013). *Φουφήχτρα, η μάγισσα με την ηλεκτρική σκούπα. Τα παραμύθια με τους αριθμούς*. Μίνωας.

Μάθημα 4ο

Τίτλος μαθήματος 4: Μιλούμε στους άλλους. Αυτοί μάς προσέχουν;

Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Σε αυτό το μάθημα οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να εκφραστούν, να επικοινωνήσουν και να γνωρίσουν ο ένας τον άλλον, κυρίως, μέσα από παιχνίδια και τεχνικές που προωθούν τη μεταξύ τους επικοινωνία και συνεργασία.

Στάδια μαθήματος

Τι συμβαίνει;

Ο Νικήτας και ο Πέντρο συζητούν για το πώς συστήνει κανείς τον εαυτό του. Ο Νικήτας είναι πιο αμήχανος γιατί δεν αισθάνεται άνετα να μιλάει για τον εαυτό του. Σκέφτεται ότι ίσως θα μπορούσε να μιλήσει για τις εξωσχολικές του δραστηριότητες και τα πράγματα που του αρέσει να κάνει τον ελεύθερό του χρόνο.

Αυλαία... και πάμε!

Το συγκεκριμένο μάθημα δημιουργεί το πλαίσιο ώστε οι μαθητές να εκφραστούν, να γνωριστούν ως ομάδα και να επικοινωνήσουν μεταξύ τους στοιχεία της προσωπικότητάς τους που είναι δύσκολο να επικοινωνηθούν σε άλλα μαθήματα. Στο πλαίσιο των θεατρικών δραστηριοτήτων έχουν τη δυνατότητα να εντοπίσουν ομοιότητες και να αναγνωρίσουν διαφορές.

Ας ζεσταθούμε

Τα τρία παιχνίδια που προτείνονται στοχεύουν στην ενεργοποίηση του σώματος, στην εγρήγορση και στην εισαγωγή τους στο κεντρικό μέρος του μαθήματος. Στην τελευταία δραστηριότητα, οι καρέκλες παραμένουν κατά μία λιγότερες από τους μαθητές, έτσι ώστε σε κάθε αλλαγή θέσης να παραμένει ένας όρθιος μαθητής στον κύκλο. Ο μαθητής που παραμένει όρθιος συνεχίζει τη φράση «να σηκωθούν όλοι όσοι...» με ένα εξωτερικό χαρακτηριστικό, π.χ. «Να σηκωθούν όλοι όσοι φοράνε τζιν παντελόνι», «...όλοι όσοι έχουν καστανά μαλλιά». Βασική προϋπόθεση είναι ο μαθητής στο κέντρο να χαρακτηρίζεται καταρχήν ο ίδιος από το στοιχείο που λέει π.χ. να έχει ο ίδιος καστανά μαλλιά. Στη συνέχεια ενθαρρύνουμε τους μαθητές να αναφερθούν σε προτιμήσεις ή/και χαρακτηριστικά τους. Π.χ «να σηκωθεί όποιος παίζει τένις» ή «να σηκωθεί όποιος τρελαίνεται για καρπούζι». Σε αυτό το στάδιο παροτρύνουμε τους μαθητές να ακούσουν ενεργά έτσι ώστε να θυμούνται, στη συνέχεια, κάποια χαρακτηριστικά τους που μοιάζουν ή διαφέρουν από αυτά των συμμαθητών τους.

Ας οργανωθούμε!

Σε αυτή τη φάση του μαθήματος εξηγούμε στους μαθητές μας την τεχνική της παγωμένης εικόνας ή την υπενθυμίζουμε.

Στο θέμα μας!

Οι μαθητές κλείνουν για ένα λεπτό τα μάτια και ανακαλούν όσα ακούστηκαν στην προηγούμενη δραστηριότητα. Τι κοινά έχουν με τους συμμαθητές τους; Σε τι διαφέρουν; Ποια τους έκαναν εντύπωση και ποια τα ήξεραν; Με το που ανοίξουν τα μάτια καλούνται όλοι μαζί να κάνουν μία χειρονομία που να αναπαριστά ένα από τα χαρακτηριστικά που άκουσαν προηγουμένως. Στη συνέχεια, οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και συζητούν για

όσα ακούστηκαν. Επιλέγουν δύο δραστηριότητες ή στοιχεία που ακούστηκαν και τα μοιράζονται, και τα μέλη της ομάδας τα αναπαριστούν με παγωμένες εικόνες.

Στον κύκλο της ομάδας

Οι μαθητές επιστρέφουν στον κύκλο της ομάδας, όπου τους δίνεται μία μπάλα. Εδώ, μπορούν να ερωτηθούν για να απαντήσουν ή ακόμα και για να σκεφτούν: τι τους άρεσε περισσότερο; Να επικοινωνούν πράγματα για τον εαυτό τους ή να ακούν για τους άλλους; Στη συνέχεια, ο καθένας τους πετάει την μπάλα σε κάποιον συμμαθητή του λέγοντας δυνατά το συναίσθημα που ένιωσε στο σημερινό μάθημα.

Κοίτα τι ανέβασα!

Οι μαθητές δίνουν τίτλους στις παγωμένες εικόνες που παρουσίασαν οι άλλες ομάδες. Καλό είναι εδώ να διευκρινιστεί ότι οι τίτλοι μπορεί να περιγράφουν αυτό που η ομάδα παρουσιάζει στην κάθε εικόνα, ή και να έχουν σχέση με ένα συναίσθημα ή/και μία σκέψη που τους δημιουργεί η εικόνα που βλέπουν. Προτείνεται κατά την προετοιμασία της ανάρτησης να αποφεύγεται η απεικόνιση των προσώπων των παιδιών είτε με την κατάλληλη σκίαση είτε με την κατάλληλη περικοπή των φωτογραφιών.

Διδακτικές σημειώσεις

Το συγκεκριμένο μάθημα βασίζεται σε απλές δραστηριότητες του θεάτρου επειδή επικεντρώνεται στο παιχνίδι, στην αυθόρμητη επικοινωνία και στη γνωριμία των μελών της τάξης κυρίως για όσους δεν κάνουν παρέα. Κατά τη διάρκεια του μαθήματος και όσο οι μαθητές εκφράζουν τις συνήθειες, τις προτιμήσεις τους κ.τ.λ., μπορούμε να σχολιάζουμε τις πολύ δημοφιλείς προτιμήσεις εστιάζοντας στο κοινό στοιχείο των παιδιών. Π.χ. βλέπω ότι είμαστε μία ομάδα που τις αρέσουν τα παγωτά. Μπορούμε όμως να παίρνουμε και αφορμές για επιπλέον συζήτηση, όπως «βλέπω ότι στους περισσότερους αρέσουν τα αθλήματα. Οι τέχνες σας αρέσουν; Ο χορός και η μουσική σας αρέσουν ή όχι τόσο;». Επιπλέον, μπορούμε πάντα να κάνουμε προτάσεις βελτίωσης, οι ίδιοι ή/και οι μαθητές, για τις παγωμένες εικόνες, καθώς αποτελούν ένα χρήσιμο εργαλείο για το θεατρικό εργαστήρι. Πώς θα μπορούσαν αυτοί που παρουσιάζουν την εικόνα (με απλές κινήσεις, αποστάσεις στον χώρο, χρήση επιπέδων) να δείξουν αυτό που θέλουν με μεγαλύτερη ακρίβεια; Τι ακόμα πρέπει να παρατηρήσουν όσοι παρακολουθούν για να ερμηνεύσουν καλύτερα αυτό που βλέπουν;

Επέκταση μαθήματος

Η δραστηριότητα «να σηκωθούν όλοι όσοι...» είναι μία πολύ χρήσιμη, εισαγωγική δραστηριότητα η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί με πολλές κατευθύνσεις και πολλούς στόχους. Στο μάθημα αυτό χρησιμοποιείται για να εκφραστούν τα παιδιά για τον εαυτό τους και για να εντοπιστούν, κυρίως, κοινά σημεία ανάμεσα στους συμμαθητές. Σε μία άλλη περίπτωση, όπως για παράδειγμα σε ένα μάθημα για τη διαφορετικότητα, η οδηγία θα μπορούσε να είναι: «Βάλτε στόχο να μη σηκωθεί κανένας για να αλλάξει θέση! Τι θα διαλέγατε για τον εαυτό σας αν δεν ψάχναμε τα κοινά μας στοιχεία αλλά τις μοναδικότητές μας;» Σε αυτή την περίπτωση οι μαθητές θα πρέπει να αναρωτηθούν ποια στοιχεία του εαυτού τους και της ζωής τους θεωρούν περίεργα ή μοναδικά. Σε άλλο μάθημα, θα μπορούσαμε να δώσουμε πιο συγκεκριμένο θέμα – κατεύθυνση, έτσι ώστε να διερευνήσουμε ένα πεδίο που μας ενδιαφέρει για το μάθημα. Π.χ. «πάμε να μοιραστούμε φόβους! Να σηκωθούν όλοι όσοι φοβούνται το σκοτάδι...»

Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Χρήση παγωμένων εικόνων (σε online μαθήματα γαλλικών):
[Διαβάστε περισσότερα εδώ.](#)

Μάθημα 5ο

Τίτλος μαθήματος 5: Μπορούμε να συνεργαστούμε στην ομάδα μας;

Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Το συγκεκριμένο μάθημα εστιάζει στη συνεργασία και την ευαισθητοποίηση για περιβαλλοντικά ζητήματα. Οι μαθητές, μέσα από θεατρικές δραστηριότητες και αυτοσχεδιασμούς, μαθαίνουν να συνεργάζονται για να επιτύχουν κοινούς στόχους, να ακούν τους άλλους και να ανταποκρίνονται, ενώ ταυτόχρονα ευαισθητοποιούνται για τη σημασία της προστασίας του περιβάλλοντος.

Στάδια μαθήματος

Τι συμβαίνει;

Η Νόνα η Χελώνα θέτει στους μαθητές ένα ζήτημα που απασχολεί την ίδια αλλά και πολλά είδη ζώων. Οι περιβαλλοντικές καταστροφές και η δραστηριότητα του ανθρώπου έχει συχνά καταστροφικό αντίκτυπο για τη ζωή της.

Αυλαία... και πάμε!

Οι στόχοι του συγκεκριμένου μαθήματος αφορούν το δέσιμο της ομάδας και τον τρόπο που μπορεί η τάξη ως ομάδα να ανταποκρίνεται σε ζητήματα (περιβαλλοντικά, στη συγκεκριμένη περίπτωση) και να ευαισθητοποιείται.

Ας ζεσταθούμε

Με καταιγισμό ιδεών και με αυτοσχεδιασμό, οι μαθητές εισάγονται στο θέμα ενώ με ήχους και εικόνες φτιάχνουν την ατμόσφαιρα ενός δάσους. Η αξιοποίηση της πολυτροπικότητας του θεάτρου και άρα η χρήση ήχων για τη δημιουργία ατμόσφαιρας είναι σημαντικό να επαναφέρονται στην ομάδα.

Ας οργανωθούμε!

Επειδή θα χρειαστεί στην επόμενη δραστηριότητα να δημιουργήσουν και να αναπαραστήσουν αγάλματα, οι μαθητές καλούνται να τα παρατηρήσουν μέσα από τις

δοσμένες εικόνες. Μπορούν επίσης να ερωτηθούν αν έχουν δει αγάλματα από κοντά και σε ποιο πλαίσιο. Πώς ήταν αυτά τα αγάλματα και τι τους είχε κάνει εντύπωση;

Στο θέμα μας!

Σε αυτή τη φάση του μαθήματος, οι μαθητές εξοικειώνονται με την τεχνική γλύπτη-γλυπτού τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο. Η τεχνική αυτή αφορά σε μεγάλο βαθμό την επικοινωνία χωρίς λόγο αλλά και τη συνεργασία μέσα από την κίνηση, τον ήχο ή/και τον ρυθμό. Σε αυτή τη δραστηριότητα, οι μαθητές συνεργάζονται σε ζευγάρια. Ο γλύπτης καθοδηγεί με κινήσεις και με εκφράσεις του προσώπου το γλυπτό και στη συνέχεια αλλάζουν ρόλους. Ύστερα, αξιοποιώντας και την τεχνική γλύπτης-γλυπτού, οι μαθητές χωρίζονται σε δύο ομάδες. Αρχικά, η μία ομάδα (γλυπτών) τοποθετεί τα γλυπτά σε μια εικόνα χαρούμενου & υγιούς δάσους. Τη δεύτερη φορά αλλάζουν οι ρόλοι (οι γλύπτες γίνονται γλυπτά) και οι γλύπτες τοποθετούν τα γλυπτά σε μία εικόνα που δείχνει ένα δάσος και τα ζώα που ζουν μέσα σε αυτό να υποφέρουν καθώς η γύρω περιοχή έχει καεί. Κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας, οι μαθητές μπορούν να αξιοποιήσουν πληροφορίες που είτε είναι γραμμένες στον πίνακα είτε τους δίνονται σε μορφή κάρτας. Στη θέα της δεύτερης εκδοχής του δάσους, οι μαθητές καλούνται να αυτοσχεδιάσουν σε αυτό το δάσος ως κάτοικοί του, να φανταστούν δηλαδή πώς είναι να ζεις σε ένα τέτοιο περιβάλλον και ποιες δυσκολίες μπορεί να αντιμετωπίζεις. Στη συνέχεια χωρίζονται σε ομάδες –οι διαφορετικοί κάτοικοι του δάσους– και κάνουν συμβούλιο για το πώς μπορούν να ανατρέψουν, να αλλάξουν αυτή την κατάσταση.

Στον κύκλο της ομάδας

Στον κύκλο της ομάδας οι μαθητές καλούνται να δώσουν περιβαλλοντικές λύσεις συνδυάζοντας αυτά που ήδη γνωρίζουν και αυτά που έμαθαν στο σημερινό μάθημα.

Κοίτα τι ανέβασα!

Όλοι μαζί ως τάξη φτιάχνουν το περιβαλλοντικό τους συμβόλαιο, το οποίο μπορεί να περιέχει από ζωγραφιές μέχρι συμφωνημένες δράσεις ή/και συνήθειες που μπορούν να κάνουν ή να υιοθετήσουν. Π.χ. Να ανταλλάσσουν παιχνίδια ή/και βιβλία αντί να αγοράζουν κ.ά.

Διδακτικές σημειώσεις

Στον αυτοσχεδιασμό που οι μαθητές (στο στάδιο «Στο θέμα μας!») παρουσιάζουν τη ζωή στο δάσος, μπορούν να διαλέξουν αυθόρμητα και αυτοβούλως ποιος κάτοικος του δάσους θέλουν να είναι. Διαφορετικά, ο εκπαιδευτικός μπορεί να υποδείξει είδη-κατοίκους υπό το πρίσμα των οποίων τα παιδιά θα αυτοσχεδιάσουν σε ομάδες. Όπως για παράδειγμα: δέντρα, ποτάμια, ζώα, πουλιά, τον τρόπο με τον οποίο επιδρά η καταστροφή των δασών (κλιματική κρίση) στις ζωές τους.

Επέκταση μαθήματος

Το μάθημα μπορεί να υλοποιηθεί ή/και να μεταφερθεί σε άλλο φυσικό περιβάλλον, όπως για παράδειγμα η θάλασσα, ο βυθός, ο ωκεανός. Το μάθημα μπορεί να διερευνηθεί περαιτέρω με την ένταξη μίας ιστορίας (παραμυθιού, μύθου) που να αναδεικνύει την καταστροφική συμπεριφορά του ανθρώπου στη φύση. Όπως για παράδειγμα με τον μύθο του Ερισύχθονα.

Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Χάρτης με ήχους του δάσους ανά τον κόσμο:

[Διαβάστε περισσότερα εδώ.](#)

Φωτογραφίες από το διαδίκτυο ή οποιαδήποτε άλλη πηγή που παρουσιάζουν φύση σε διαφορετικές συνθήκες να συζητηθούν στην τάξη ή να συνοδέψουν ως εικόνες τους αντίστοιχους αυτοσχεδιασμούς.

Εθνική Πινακοθήκη: [Δείτε περισσότερες εικόνες εδώ.](#)

Musée d'Orsay: [Δείτε περισσότερες εικόνες εδώ.](#)

**ΘΕΜΑ 3. ΜΠΑΙΝΟΥΜΕ ΣΕ ΡΟΛΟ ΚΑΙ ΚΑΝΟΥΜΕ ΚΑΤΙ.
ΜΕΤΑ ΣΚΕΦΤΟΜΑΙ ΟΣΑ ΚΑΝΑΜΕ**

Μάθημα 6ο

Τίτλος μαθήματος 6: Εμφυλώνουμε την ομάδα μας

Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Στο συγκεκριμένο μάθημα, η Μελίνα και ο Πέντρο, στις εξωσχολικές δραστηριότητες που έχουν επιλέξει, έρχονται αντιμέτωποι με στερεότυπα που αφορούν το φύλο και τους κάνουν να αισθάνονται άσχημα ή αμήχανα με τις επιλογές τους. Σε αυτό το πλαίσιο, εξασκείται η εμπιστοσύνη και η αποκωδικοποίηση των συναισθημάτων, οι οποίες λειτουργούν ως μέσο εμφύχωσης για τον καθένα ξεχωριστά αλλά και για το σύνολο της ομάδας.

Στάδια μαθήματος

Τι συμβαίνει;

Η Μελίνα και ο Πέντρο συζητούν (μεταξύ τους) για τις εξωσχολικές τους δραστηριότητες. Ανάμεσα σε άλλα, η Μελίνα έχει ξεκινήσει ποδόσφαιρο και ο Πέντρο σύγχρονο χορό. Και οι δύο όμως έχουν παρατηρήσει ότι δεν έχουν την καλύτερη δυνατή αποδοχή στις τάξεις τους από τους υπόλοιπους συμμετέχοντες σε αυτές τις εξωσχολικές τους δραστηριότητες.

Αυλαία... και πάμε!

Τα παιδιά καλούνται να ακούσουν ο ένας τον άλλον και να κάνουν πράγματα μέσα στην ομάδα που τους δίνουν αυτοπεποίθηση στην επικοινωνία και τις επιλογές τους.

Ας ζεσταθούμε!

Το ζέσταμα της ομάδας περιλαμβάνει τρεις δραστηριότητες οι οποίες ενεργοποιούν τους μαθητές, τους βάζουν σε κλίμα συνεργασίας και εμπιστοσύνης. Στην πρώτη παίζουν σκυταλοδρομίες, αλλά με μια μπάλα ποδοσφαίρου. Στη δεύτερη, οι σκυταλοδρομίες γίνονται με κίνηση η οποία μπορεί να σχετίζεται με τις δραστηριότητες της Μελίνας και του Πέντρο, π.χ. μία κίνηση στο ποδόσφαιρο ή/και μία κίνηση μοντέρνου χορού, όπως αυτά μπορεί να προκύπτουν από τη φαντασία των μαθητών. Η σκυταλοδρομία την πρώτη φορά παίζεται κανονικά και τη δεύτερη σε αργή κίνηση (slow motion). Στην τρίτη δραστηριότητα –κατά την οποία οι μαθητές πρέπει να ξέρουν ότι χρειάζεται μεγάλη υπευθυνότητα– δημιουργούν ομάδες (των 6 με 7 περίπου ατόμων) και ένας από αυτούς στέκεται στη μέση του κύκλου. Θα προσπαθήσει να «πέσει» σε διάφορες κατευθύνσεις. Η

υπόλοιπη ομάδα αναλαμβάνει την ευθύνη να τον «κρατήσει όρθιο» δημιουργώντας ένα τείχος ασφαλείας γύρω του.

Ας οργανωθούμε!

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να ξεκινήσει μία συζήτηση με την ομάδα για τα συναισθήματα, και να θέσει το θέμα της πιθανής διαφοράς αυτού που νιώθουμε με αυτό που δείχνουμε ή ενός δυσάρεστου συναισθήματος που δεν ξέρουμε πώς να εκφράσουμε. Σε αυτό το πλαίσιο τους μιλάει για την εσωτερική και εξωτερική φωνή ενός ρόλου που στη συνέχεια θα κληθούν να ανακαλύψουν, ή ακόμα και για τις αντικρουόμενες φωνές που μπορεί να συγκρούονται μέσα μας για ένα θέμα.

Στο θέμα μας!

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και καλούνται να φανταστούν τι είδους δυσκολίες μπορεί να συναντά η Μελίνα στο ποδόσφαιρο ή ο Πέντρο στον χορό. Ένας από αυτούς είναι η Μελίνα ή ο Πέντρο και οι υπόλοιποι οι συμμαθητές τους στο ποδόσφαιρο και στο σύγχρονο χορό. Καθώς οι αυτοσχεδιασμοί παρουσιάζονται, ο θεατροπαιδαγωγός ρωτάει το κοινό τι σκέφτονται για όσα είδαν, πώς μπορεί να νιώθει η Μελίνα κ.τ.λ. Στη συνέχεια, οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και καταγράφουν ιδέες για το πώς θα μπορούσαν να ενθαρρύνουν τη Μελίνα, βάζοντας τον εαυτό τους στη θέση της και λέγοντας τι θα έκαναν *αν ήταν η Μελίνα...* Μόλις η κάθε ομάδα ολοκληρώσει και καταγράψει σε ένα χαρτί τις ιδέες της, μία εθελόντρια ή ένας εθελοντής υποδύεται τη Μελίνα έτσι ώστε να ακούσει αυτά που έχει να του πει η κάθε ομάδα. Μπορεί κάθε φορά που διαβάζεται άλλο γράμμα/ιδέες από άλλες ομάδες ο εθελοντής να αλλάζει.

Στον κύκλο της ομάδας

Στον κύκλο της ομάδας οι μαθητές καλούνται να σκεφτούν τι θα έλεγαν σε κάποιον που πιστεύει ότι υπάρχουν διαφορετικές δραστηριότητες για τα αγόρια και διαφορετικές για τα κορίτσια.

Κοίτα τι ανέβασα!

Οι μαθητές καλούνται να φτιάξουν συνθήματα εμπύχωσης για τη Μελίνα και τον Πέντρο αλλά και για όλα τα παιδιά που δέχονται διακρίσεις λόγω φύλου.

Διδακτικές σημειώσεις

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να ενθαρρύνει συζήτηση στον αναστοχαστικό κύκλο της ομάδας σχετικά με παρόμοιες εμπειρίες των μαθητών. Οι μαθητές μπορούν να διατυπώσουν τις κρίσεις τους για τις προσωπικές τους απόψεις και για την αίσθηση που έχουν (αν έχουν) σχετικά με τους έμφυλους διαχωρισμούς στην καθημερινότητά τους.

Επέκταση μαθήματος

Ο αυτοσχεδιασμός που παρουσιάζει τις πιθανές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν η Μελίνα και ο Πέντρο μπορεί να εξερευνηθεί με περισσότερες δραστηριότητες ανάλογα με τους στόχους του εκπαιδευτικού. Σε κάποιες στιγμές θα μπορούσε να εφαρμοστεί η τεχνική «Η δράση που παγώνει», κατά την οποία ο εκπαιδευτικός μπορεί να παγώσει τον αυτοσχεδιασμό και να καλέσει τους μαθητές που βρίσκονται στο κοινό να συμμετέχουν στη δράση με τεχνικές όπως η ανίχνευση σκέψης, που προσπαθούν να μαντέψουν «κρυφές» σκέψεις που κάνει ο χαρακτήρας. Μία άλλη τεχνική μέσω της οποίας θα μπορούσε να διερευνηθεί περαιτέρω η συνθήκη ή ο χαρακτήρας είναι οι αντικρουόμενες σκέψεις: δύο ή περισσότερα άτομα από το κοινό αναλαμβάνουν να κάνουν τις φωνές των αντικρουόμενων απόψεων για το πώς θα έπρεπε να αντιδράσεις ο χαρακτήρας.

Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Κινηματογραφική ταινία: *Γεννημένος Χορευτής Billi Elliot*, Σκηνοθεσία: Στίβεν Ντάλντρι. Πρασίνου, Ευδ. (2017). *Το λουλούδι της ισότητας*. Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας

[Διαβάστε περισσότερα εδώ.](#)

Μάθημα 7ο

Τίτλος μαθήματος 7: Παίζουμε στο θεατρικό παιχνίδι

Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Στο συγκεκριμένο μάθημα τα παιδιά έρχονται σε επαφή με την έννοια της «περιβαλλοντικής συνείδησης» και της ανακύκλωσης. Κυρίως όμως έχουν την ευκαιρία να προβληματιστούν γύρω από τη σχέση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον και να αντιληφθούν τη ζωή τους συνυφασμένη με αυτό. Μέσα από παιχνίδια, στο πλαίσιο της ομάδας, θα έχουν την ευκαιρία να εκφραστούν δημιουργικά, να αναπτύξουν τις ιδέες και τους προβληματισμούς τους, να επινοήσουν μυθοπλαστικά περιβάλλοντα δράσης και να συμμετάσχουν σε κιναισθητικές δραστηριότητες, εξερευνώντας παράλληλα σκηνικές καταστάσεις μέσα από θεατρικούς ρόλους.

Στάδια μαθήματος

Τι συμβαίνει;

Τα παιδιά έρχονται σε επαφή με το μυθοπλαστικό πλαίσιο τόσο μέσω της εικονογράφησης όσο και μέσω του αρχικού κειμένου. Η Νουρ, η Μελίνα και ο Πέντρο βρίσκονται σε έναν κόσμο που έχει καλυφθεί από σκουπίδια. Παρατηρώντας τα όμως πιο προσεκτικά, αρχίζουν να αναγνωρίζουν τα υλικά από τα οποία κάποια από αυτά είναι κατασκευασμένα, όπως χαρτιά, ξύλα, μέταλλα και πλαστικά. Θυμούνται τα δικά τους προσωπικά αντικείμενα, που αποτελούνται από παρόμοια υλικά και οδηγούνται σταδιακά στην έννοια της «επαναχρησιμοποίησης». Οι χαρακτήρες του βιβλίου ίσως δε βρίσκονται τελικά ανάμεσα σε σκουπίδια, αλλά ανάμεσα στα «αντικείμενα που έχασαν τον κύκλο». Αναλαμβάνουν να τα βοηθήσουν, ώστε οι άνθρωποι να τα ξαναχρησιμοποιήσουν. Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να δοθεί ο χρόνος στα παιδιά προκειμένου να μιλήσουν για τις δικές τους εμπειρίες επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης, να εκφράσουν τις ιδέες τους, τους προβληματισμούς τους και να ενδυναμωθούν τόσο διανοητικά και αξιολογικά, όσο και συναισθηματικά.

Αυλαία... και πάμε!

Η ενίσχυση της φαντασίας, η προώθηση και ενδυνάμωση της έκφρασης και η λειτουργία μέσα στο πλαίσιο του θεατρικού ρόλου ορίζονται στο συγκεκριμένο σημείο με τρόπο άμεσο

και παιγνιώδη μέσα από τον σύντομο διάλογο μεταξύ των τριών κυρίαρχων χαρακτήρων. Όλοι αποτελούν επιμέρους στόχους του θεατρικού παιχνιδιού, πάνω στη δομή και τη λειτουργία του οποίου αναπτύσσεται το συγκεκριμένο μάθημα. Η καλλιέργεια της εμπιστοσύνης, αλλά και ενός θετικού κλίματος μέσα στην ομάδα αποτελούν επιπλέον στόχους που συνολικά προσβλέπουν στην ομαλή ψυχική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών. Πιο συγκεκριμένα, μέσα από το μάθημα τα παιδιά θα έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν διαπροσωπική επικοινωνία, να αναμορφώσουν μυθοπλαστικά περιβάλλοντα, να αποκτήσουν δεξιότητες έκφρασης και να παίξουν μέσα σε ρόλο.

Ας ζεσταθούμε

Στο στάδιο αυτό περιλαμβάνονται παιχνίδια και ασκήσεις που αντιστοιχούν στην Α' φάση του θεατρικού παιχνιδιού: «Απελευθέρωση & Δημιουργία Ομάδας» και ουσιαστικά αποτελούν την πρώτη φάση εμπλοκής στη δράση. Η ομάδα μέσω αυτών προετοιμάζεται κατάλληλα και εξασκεί τη «δραματική ικανότητά» της προκειμένου να μεταβεί ομαλά στα επόμενα στάδια. Οι αισθήσεις, το σώμα και η δραματική έκφραση αποτελούν τους κύριους πυλώνες ανάπτυξης των παιχνιδιών/ασκήσεων στο συγκεκριμένα στάδιο.

Η πρώτη δραστηριότητα αφορά τη δημιουργική αξιοποίηση αντικειμένων, καθώς με ένα σμα ένα μπουκάλι που θα μπορούσε να μετατραπεί σε βάζο μπορεί να δοθεί στα παιδιά η ευκαιρία, μέσω της ενεργοποίησης της φαντασίας τους, να μιλήσουν για διαφορετικούς τρόπους αξιοποίησης αντικειμένων που βρίσκονται ακόμη και μέσα στη σχολική αίθουσα. Η συγκεκριμένη δραστηριότητα θα ήταν καλό να συνοδευτεί και από την αντίστοιχη κίνηση, δηλαδή τα παιδιά να δείξουν τρόπους με τους οποίους θα χρησιμοποιούσαν διάφορα αντικείμενα «σαν να ήταν κάτι άλλο».

Στη δεύτερη δραστηριότητα, η Μελίνα, η Νουρ και ο Πέντρο καλούν τα παιδιά σε ένα παιχνίδι που θα ακονίσει τη μνήμη τους, προκειμένου αυτή να γίνει πιο ισχυρή και έτσι να μην ξεχάσουν τα αγαπημένα τους αντικείμενα. Καλούμε, λοιπόν, τα παιδιά να καθίσουν στον κύκλο. Ένα παιδί ή ο εκπαιδευτικός ξεκινά το παιχνίδι με τη φράση «Μπήκα μέσα στην τάξη και πήρα...» αναφέροντας ένα αντικείμενο που υπάρχει μέσα στην τάξη και το οποίο μπορεί να επαναχρησιμοποιηθεί αν κανείς το θελήσει. Ο επόμενος στη σειρά επαναλαμβάνει την ίδια φράση, προσθέτοντας ένα ακόμα αντικείμενο, για παράδειγμα: «Μπήκα μέσα στην τάξη και πήρα ένα μολύβι». «Μπήκα μέσα στην τάξη και πήρα ένα μολύβι και ένα χάρτινο κουτί» κ.ο.κ Το συγκεκριμένο παιχνίδι στοχεύει στο να ακονίσει τη μνήμη των μαθητών και

ταυτόχρονα να τους βοηθήσει να συνειδητοποιήσουν πόσα πολλά αντικείμενα που μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν βρίσκονται μέσα στην τάξη τους.

Στην τρίτη δραστηριότητα τα αντικείμενα που εντοπίστηκαν και αναφέρθηκαν καλούνται «να πουν» τη δική τους ιστορία, μέσα από τα ίδια τα παιδιά. Ως αφορμή, στο συγκεκριμένο σημείο, μπορεί να αξιοποιηθεί το Ψηφιακό Μαθησιακό Αντικείμενο με τίτλο «Το ημερολόγιο», μέσα από το οποίο τα παιδιά μπορούν να διαβάσουν ένα μικρό απόσπασμα από το ημερολόγιο της χάρτινης σακούλας. Στη συνέχεια, φαντάζονται και εκφράζουν στον κύκλο τι πιστεύουν ότι θα ήθελαν να είναι όλα αυτά τα αντικείμενα που έχουν έως τώρα αναφέρει, αν «δεν ήταν αυτό που είναι». Το συγκεκριμένο στάδιο ολοκληρώνεται με μία επέκταση αυτής της δραστηριότητας, κατά την οποία στο κέντρο του κύκλου τοποθετούνται μερικά από τα αντικείμενα της τάξης που αναφέρθηκαν προηγουμένως και μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν. Ένα παιδί ξεκινά παίρνοντας ένα από αυτά και κρατώντας το σαν να είναι κάτι άλλο (π.χ. ένα μολύβι μπορεί να κρατηθεί σαν να είναι τηλέφωνο) το δίνει στον διπλανό του, ο οποίος το κρατά δίνοντάς του μια διαφορετική λειτουργία/χρήση. Το συγκεκριμένο στάδιο επιδιώκει να προετοιμάσει τα παιδιά για όσα θα ακολουθήσουν και να εξοικειώσει τα μέλη της ομάδας το ένα με το άλλο.

Ας οργανωθούμε!

Στο συγκεκριμένο στάδιο η ομάδα έρχεται σε επαφή με τις έννοιες «θεατρικό παιχνίδι» και «αυτοσχεδιασμός». Σκοπός είναι η εξοικείωση με αυτές τις έννοιες, αλλά και η προετοιμασία για τις δραστηριότητες που έπονται, καθώς τα παιδιά πληροφορούνται ότι θα μπουν σε ρόλους, θα φανταστούν ιστορίες, θα παίξουν στο θεατρικό παιχνίδι και θα αυτοσχεδιάσουν.

Στο θέμα μας!

Το συγκεκριμένο στάδιο περιλαμβάνει τόσο τη 2η φάση του Θεατρικού Παιχνιδιού «Αναδημιουργία ρόλων και καταστάσεων» όσο και την 3η φάση του Θεατρικού Παιχνιδιού «Σκηνική αυτοσχέδια δράση». Αρχικά, η Μελίνα απευθύνεται στα ίδια τα αντικείμενα και τα καλεί «να πάρουν τον λόγο». Με έναν σύντομο και παιγνιώδη διάλογο απευθύνει ερωτήσεις σε ένα «άδειο κουτί», το οποίο την πληροφορεί πως θα ήθελε να μετατραπεί σε μια σκηνή κουκλοθεάτρου, μία εικόνα που η εικονογράφηση του βιβλίου μας βοηθά να φανταστούμε. Με αυτή την αφορμή, αλλά και αξιοποιώντας το Ψηφιακό Μαθησιακό Αντικείμενο «Το αντικείμενο μεταμορφώνεται», καλούμε τους μαθητές να αφήσουν τη φαντασία τους

ελεύθερη και να φανταστούν τις πιο περίεργες, διαφορετικές και πρωτότυπες χρήσεις που θα μπορούσαν να έχουν τα αγαπημένα τους αντικείμενα. Ακολούθως, οι μαθητές αναλαμβάνουν τους ρόλους αυτών των αντικειμένων και προετοιμάζουν τους αυτοσχεδιασμούς τους με αφορμή το κείμενο του σχολικού εγχειριδίου. Τώρα όλοι τους γίνονται τα αντικείμενα που έχουν τα δικά τους αιτήματα, επιθυμούν να συνεχίσουν να χρησιμοποιούνται και διεκδικούν τη χρησιμότητά τους. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ολοκληρώνεται το συγκεκριμένο στάδιο, μέσα από μία αυτοσχέδια σκηνική δράση των παιδιών.

Στον κύκλο της ομάδας

Η 4η φάση του θεατρικού παιχνιδιού «Αποτίμηση του Εργαστηρίου» αναπτύσσεται στο βήμα με τίτλο «Στον κύκλο της ομάδας». Η ομάδα της τάξης κάθεται στον «κύκλο» και προχωρά σε μία αναστοχαστική συζήτηση. Κάθε μέλος έχει την ευκαιρία να εκφράσει τα συναισθήματά του, να ανταλλάξει απόψεις, αλλά και να σταθεί κριτικά, αποτιμώντας όλα όσα συνέβησαν κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης του θεατρικού παιχνιδιού. Έπειτα, οι μαθητές μπορούν να επιστρέψουν στο σχολικό εγχειρίδιο, όπου δίνεται χώρος για να καταγράψουν την αποτίμηση, αυτή τη φορά από την πλευρά των ίδιων των αντικειμένων. Πώς θα ένιωθαν όλα αυτά τα αντικείμενα που έγιναν ρόλοι κατά τη διάρκεια του μαθήματος; Ποια ήταν τα συναισθήματά τους πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τη συνάντησή τους με τη Νουρ, τη Μελίνα, τον Πέντρο και τα παιδιά της τάξης; Η συγκεκριμένη δραστηριότητα δίνει χρόνο στα παιδιά και χώρο για έκφραση των σκέψεων και των συναισθημάτων τους με ελευθερία και στοχαστική διάθεση, μέσα από έναν παιγνιώδη τρόπο που παράλληλα εξασκεί τη φαντασία και τον λόγο τους.

Κοίτα τι ανέβασα!

Το συγκεκριμένο στάδιο αφορά τον εμπλουτισμό του ψηφιακού αποθετηρίου της τάξης. Οι μαθητές καλούνται να φωτογραφίσουν τα ημερολόγια των αντικειμένων και, είτε με ομαδική φωτογράφιση είτε μέσω κολάζ, να τα αναρτήσουν –με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού– στην ψηφιακή τους τάξη. Η λειτουργία της ανάρτησης αυτής στο συγκεκριμένο σημείο συνδέεται άμεσα με το περιεχόμενο του μαθήματος, καθώς είναι και αυτός ένας τρόπος ώστε η μνήμη να διατηρηθεί ζωντανή και τα παιδιά «να μην ξεχάσουν».

Διδακτικές σημειώσεις

Κατά τη διάρκεια ανάπτυξης του θεατρικού παιχνιδιού είναι σημαντικό να έχει προηγηθεί κατάλληλη χωροταξική προετοιμασία της αίθουσας, ώστε να υπάρχει χώρος τα παιδιά να κινηθούν και να εκφραστούν ελεύθερα. Τα αντικείμενα της τάξης ενδείκνυνται για αξιοποίηση, καθώς υπάρχουν στον κοινό χώρο που καθημερινά μοιράζονται οι μαθητές. Ωστόσο, εφόσον κάτι τέτοιο ανταποκρίνεται στους στόχους της εκάστοτε ομάδας, τα παιδιά μπορούν να κληθούν να επεξεργαστούν με τον ίδιο τρόπο τις ιστορίες δικών τους παλιών και αγαπημένων αντικειμένων, που, αν και πια δε χρησιμοποιούν, εντούτοις θα ήθελαν να συνεχίσουν να τους είναι χρήσιμα με άλλους τρόπους. Σε αυτό μπορεί να βοηθήσει η αξιοποίηση του ΨΜΑ «Το αντικείμενο μεταμορφώνεται». Με αφορμή την προσωποποίηση του κουταλιού που επιτελείται στη συγκεκριμένη περίπτωση, τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να «μεταμορφώσουν» αντίστοιχα δικά τους αντικείμενα, δίνοντάς τους έτσι «νέα ζωή».

Τέλος, η ομάδα μπορεί να φωτογραφίσει τα αντικείμενα που μετατράπηκαν σε ρόλους κατά τη διάρκεια του σταδίου «Στο θέμα μας» (Εφαρμογή Μεθόδων και Τεχνικών), να ηχογραφήσει τις ιστορίες και τα «αιτήματά» τους και στη συνέχεια να δημιουργήσει μία μικρή ψηφιακή αφήγηση (ακόμα και μέσω απλού προγράμματος παρουσίασης τύπου Power Point), με τη λειτουργία του «insert audio» (προσθήκη ήχου). Κάτι τέτοιο είναι δυνατόν να ενεργοποιήσει τη φαντασία των παιδιών, καλλιεργώντας παράλληλα και τον ψηφιακό εγγραμματισμό τους.

Επέκταση μαθήματος

Η θεματολογία της επαναχρησιμοποίησης, αλλά και της ανακύκλωσης, αποτελεί πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη ποικίλων δράσεων και δραστηριοτήτων. Τα παιδιά, με αφορμή τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων των αντικειμένων, όπως αυτή αναφέρεται μέσα από το σχολικό εγχειρίδιο, στο στάδιο «Στο θέμα μας!» (Εφαρμογή Μεθόδων και Τεχνικών), μπορούν να στοχαστούν και να συζητήσουν τις επιπτώσεις του υπερκαταναλωτισμού στη ζωή των ανθρώπων. Ανάλογα με τη δυναμική και τις ανάγκες της ομάδας, τα παιδιά είναι δυνατόν να δημιουργήσουν γωνιά ανακύκλωσης μέσα στην τάξη τους, καθώς και να κινητοποιήσουν και τα υπόλοιπα τμήματα του σχολείου τους να κάνουν το ίδιο. Σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό των Εικαστικών του σχολείου, μπορούν να δημιουργήσουν κατασκευές και πρωτότυπα έργα τέχνης, ενώ ενδιαφέρον θα είχε να προβούν και στη

δημιουργία «θεάτρου αντικειμένων», με αφορμή και έμπνευση από το έργο της Ευγενίας Φακίνου «Ντενεκεδούπολη».

Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Hachfeld, R. (2000). *Ο Μορμόλης*. Ντουντούμης.

Καρυωτάκη, Μ. (2019). *Η περιπέτεια της Πλαστικούρας*. Ελληνοεκδοτική.

Olivieri, J. (2020). *20 Σπουδαίοι Πράσινοι Ήρωες σώζουν τον πλανήτη*. Διόπτρα.

Φακίνου, Ε. (2006). *Ντενεκεδούπολη. Πέντε έργα για το κουκλοθέατρο*. Καστανιώτης.

Μάθημα 8ο

Τίτλος μαθήματος 8: Ερευνούμε στη διερευνητική δραματοποίηση

Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Στο συγκεκριμένο μάθημα οι ήρωες του βιβλίου γνωρίζουν τα δραματικά στοιχεία και ανακαλύπτουν τρόπους για να διερευνήσουν έργα τέχνης και «να παίξουν θέατρο χωρίς κείμενο». Με πρωταγωνιστές τη Μελίνα και τον Νικήτα, τα παιδιά ξεκινούν ένα διαφορετικό ταξίδι διερεύνησης της ίδιας της θεατρικής διαδικασίας, αποσκοπώντας να γνωρίσουν και να εξοικειωθούν με τα δραματικά στοιχεία, με τρόπο πρωτότυπο και παιγνιώδη, μέσα από τις τεχνικές της Διερευνητικής Δραματοποίησης.

Στάδια μαθήματος

Τι συμβαίνει;

Στο πρώτο στάδιο του μαθήματος, η Μελίνα και ο Νικήτας στέκονται μπροστά από έναν πίνακα ζωγραφικής και τον παρατηρούν. Αναρωτιούνται πώς θα μπορούσαν να μετατρέψουν «κάτι που δεν είναι κείμενο» σε θεατρικό και αποφασίζουν να διερευνήσουν τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαν να δημιουργήσουν ιστορίες και να κάνουν θέατρο μέσα από τα έργα τέχνης.

Αυλαία... και πάμε!

Στο δεύτερο στάδιο, οι ήρωες μέσα από τη συζήτησή τους φανερώνουν τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και ανακοινώνουν πως ήρθε η ώρα να αξιοποιήσουν τη Διερευνητική Δραματοποίηση. Προκειμένου να φτιάξουν ένα θεατρικό κείμενο και να το

διερευνήσουν, θα αξιοποιήσουν τα δραματικά στοιχεία και θα συνδέσουν τις τέχνες μεταξύ τους.

Ας ζεσταθούμε

Το τρίτο βήμα αποτελεί το εισαγωγικό στάδιο της διερευνητικής δραματοποίησης. Οι δραστηριότητες και τα παιχνίδια που συμπεριλαμβάνονται συμβάλλουν στη δημιουργία ατμόσφαιρας ομάδας και δίνουν στα παιδιά τη δυνατότητα να εκφραστούν τόσο με λεκτικούς όσο και με μη λεκτικούς τρόπους επικοινωνίας, εξοικειώνοντάς τα με διαφορετικούς τρόπους έκφρασης και μετάδοσης μηνυμάτων. Γίνονται μικροί ζωγράφοι/καλλιτέχνες και δημιουργούν με διαφορετικούς και πρωτότυπους τρόπους τα δικά τους έργα τέχνης.

1η δραστηριότητα «Ζωγραφίζουμε με τα σώματά μας». Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να χρησιμοποιήσουν τα σώματά τους προκειμένου να «ζωγραφίσουν» εικόνες στον αέρα. Μπορούν να αξιοποιήσουν τα χέρια, τα δάχτυλα, το πρόσωπο ή όποιο άλλο μέλος του σώματός τους επιθυμούν, προκειμένου να κάνουν σχήματα στον αέρα και να μεταδώσουν το μήνυμα που επιθυμούν. Οι υπόλοιποι κάθε φορά παρατηρούν και προσπαθούν να καταλάβουν το περιεχόμενο της «αέρινης» εικόνας που δημιουργείται.

2η δραστηριότητα «Ας γίνουμε ομάδες»: Η δραστηριότητα ξεκινά με άσκηση τρεξίματος, κατά τη διάρκεια της οποίας ζητείται από τα παιδιά να περπατούν «κλείνοντας» τα κενά του χώρου. Κάθε φορά που ο εκπαιδευτικός παράγει έναν συγκεκριμένο ήχο που έχει προσυμφωνηθεί, τα παιδιά πρέπει να δημιουργούν ομάδες των δύο, των τριών, των τεσσάρων κ.λπ., ανάλογα με την οδηγία που δίνεται κάθε φορά. Η άσκηση μπορεί να ολοκληρωθεί με τον εκπαιδευτικό να ζητά από τα παιδιά να γίνουν όλοι μαζί μία ομάδα-αγκαλιά.

3η δραστηριότητα «Ας γίνουμε οι ζωγράφοι της τάξης»: Πρόκειται για επέκταση της προηγούμενης δραστηριότητας. Το παιχνίδι συνεχίζεται με τον ίδιο τρόπο (ομάδες των δύο, των τριών κ.λπ.), μόνο που αυτή τη φορά όποιο παιδί μένει εκτός ομάδας συνεχίζει να κινείται μέχρι το επόμενο σήμα του εκπαιδευτικού. Μέχρι να δοθεί το νέο σήμα, τα παιδιά που είναι εκτός των ομάδων αποτελούν τους «συγγραφείς»/«δημιουργούς» που μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα ακινητοποιημένα σώματα των παιδιών που βρίσκονται στις ομάδες, προκειμένου να διηγηθούν μια ιστορία. Στη συνέχεια, τα σώματα των μαθητών στις ομάδες δημιουργούν δυναμικές εικόνες ανάλογα με τα ερεθίσματα που παίρνουν από τη διήγηση

του ή των αφηγητών, οι οποίοι με αυτόν τον τρόπο, μέσα από τη διήγηση της ιστορίας που δημιουργούν, γίνονται παράλληλα και «ζωγράφοι της τάξης τους» δημιουργώντας ιδιαίτερα και «σωματικά» έργα τέχνης.

Ας οργανωθούμε!

Στο συγκεκριμένο βήμα, σύντομα και με τρόπο εύληπτο και παιγνιώδη, η Μελίνα και ο Νικήτας καλούν τα παιδιά να δουν έργα τέχνης, να εμπνευστούν προκειμένου να φτιάξουν τη δική τους ιστορία, να χρησιμοποιήσουν τα δραματικά στοιχεία και τέλος να αξιοποιήσουν τις τεχνικές της διερευνητικής δραματοποίησης. Συντελείται, δηλαδή, η «γνωριμία με το αρχικό περιβάλλον», καθώς τα παιδιά έρχονται σε επαφή με το ερέθισμα που θα διερευνήσουν

Κατά τη διάρκεια αυτού του σταδίου προτείνεται να γίνει αξιοποίηση του Ψηφιακού Μαθησιακού Αντικειμένου με τίτλο «Έργα τέχνης», προκειμένου τα παιδιά να έρθουν σε επαφή με παλαιότερα και νεότερα έργα τέχνης της παγκόσμιας κληρονομιάς και να εμπνευστούν από αυτά. Είναι δυνατόν, ωστόσο, να γίνει αξιοποίηση και οποιουδήποτε άλλου έργου κρίνει ο εκπαιδευτικός ότι ενδείκνυται για τη δυναμική και τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα της συγκεκριμένης ομάδας.

Στη συνέχεια, μπορεί να γίνει αξιοποίηση του Ψηφιακού Μαθησιακού Αντικειμένου «Γνωρίζουμε τα δραματικά στοιχεία», που αποτελείται από ένα ψηφιακό γλωσσάρι, στο οποίο εξηγούνται με εύληπτο και συνοπτικό τρόπο τα δραματικά στοιχεία. Τέλος, τα παιδιά καλούνται να συμπληρώσουν πάνω στο σχολικό τους εγχειρίδιο τα δραματικά στοιχεία της ιστορίας που έχουν εμπνευστεί από το έργο τέχνης που έχουν επιλέξει να διερευνήσουν. Μετά από αναζήτηση στο διαδίκτυο, οι μαθητές μπορούν με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού να τυπώσουν τους πίνακες και να τους κολλήσουν στις αντίστοιχες κορνίζες που υπάρχουν στο βιβλιοτετράδιό τους.

Στο θέμα μας!

Σε αυτό το στάδιο, που αποτυπώνεται στο σχολικό εγχειρίδιο με τον τίτλο «Στο θέμα μας!», η ομάδα έρχεται σε επαφή με το τρίτο στάδιο της διερευνητικής δραματοποίησης, δηλαδή τη δημιουργία του θεατρικού - νέου περιβάλλοντος. Κατά το συγκεκριμένο στάδιο, οι μαθητές καλούνται να θέσουν νέα προβλήματα και, αφού επινοήσουν νέα πρόσωπα και καταστάσεις, στη συνέχεια προσδιορίζουν τον δραματικό χώρο και χρόνο, αναφέροντας

ενδεχόμενα κίνητρα των προσώπων, επιδιώξεις και προσδοκίες. Δημιουργούν πιθανές προβληματικές καταστάσεις, αναζητούν και προτείνουν τρόπους επίλυσης των δυνητικών συγκρούσεων. Ενδεικτικά, εδώ, στις πρώτες επισημάνσεις για την εξέλιξη της ιστορίας, καλούμε τα παιδιά σε ομάδες, ανάλογα με το έργο τέχνης που έχουν επιλέξει, να συζητήσουν για τα πρόσωπα, το δραματικό περιβάλλον και να εστιάσουν στην έννοια της διαφορετικότητας μεταξύ των επιλογών τους.

Έπειτα, στο επιμέρους στάδιο της διερεύνησης - στοχασμού σε θεατρικό ρόλο, προτείνεται να αξιοποιηθεί ο αυτοσχεδιασμός. Οι διαφορετικοί ήρωες από τα έργα τέχνης με τα οποία τα παιδιά έχουν έρθει σε επαφή συναντιούνται σε μία κοινή συνθήκη. Για παράδειγμα, συναντιούνται όλοι στο κέντρο μιας σύγχρονης μεγαλούπολης, όπως είναι η Αθήνα, ή γίνονται οι ίδιοι παρατηρητές άλλων εκθεμάτων μέσα στον χώρο ενός μουσείου ή συνειδητοποιούν ότι αποτελούν μέρος ενός σχολικού βιβλίου θεατρικής αγωγής και εκφράζουν τα συναισθήματα και τους φόβους τους. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να ορίσει την εκάστοτε συνθήκη ανάλογα με τη δυναμική και τα ενδιαφέροντα της ομάδας του. Τα παιδιά καλούνται έπειτα να περπατήσουν στον χώρο μέσα από τον ρόλο που έχουν επιλέξει, ενώ ο εκπαιδευτικός μπορεί επιπλέον να ζητήσει τη δημιουργία παγωμένων εικόνων. Έχει έτσι την ευκαιρία να προβεί σε ανίχνευση σκέψης και κοινωνικής κατάστασης, πλησιάζοντας τα παιδιά και θέτοντας ερωτήσεις, πραγματοποιώντας έτσι μία πρώτη διαμορφωτική αξιολόγηση.

Αφού τα παιδιά έχουν ενταχθεί πια στο θέμα, αλλά και στη συγκεκριμένη συνθήκη, είναι δυνατόν να αξιοποιηθεί η τεχνική της ανακριτικής καρέκλας/καρέκλας των αποκαλύψεων, με αφορμή τον αυτοσχεδιασμό που έχει προηγηθεί. Κάποιο παιδί σε ρόλο ήρωα από τα έργα τέχνης κάθεται στην καρέκλα, ενώ τα υπόλοιπα παιδιά θέτουν ερωτήσεις και πάλι μέσα από τους δικούς τους ρόλους και τη συνθήκη που έχουν θέσει.

Στη συνέχεια, η ομάδα οδηγείται στην τελική διαμόρφωση της ιστορίας, μέσα από ένα δημιουργικό εργαστήριο γραφής, κατά το οποίο οι μαθητές διαλογοποιούν την ιστορία που έχουν έως τώρα δημιουργήσει, με σκοπό την επικείμενη παρουσίασή της. Κατά τη δεύτερη διαμορφωτική αξιολόγηση, τα παιδιά καθισμένα σε κύκλο καλούνται να λειτουργήσουν σε ομαδικό ρόλο για καθέναν από τους ήρωες που έχουν επιλέξει και να συμπληρώσουν τη φράση «Διαφέρω από εσένα...». Στόχος είναι οι μαθητές να αντιληφθούν ότι η διαφορετικότητα του κάθε έργου είναι μέρος της σπουδαιότητάς του, όπως ακριβώς

συμβαίνει και με τους ανθρώπους. Τέλος, η ομάδα προχωρεί σε σύντομη παρουσίαση του νέου δραματικού κειμένου που δημιούργησε.

Στον κύκλο της ομάδας

Στο σημείο αυτό, γίνεται η τελική αξιολόγηση μέσω της τεχνικής «Μανδύας του Ειδικού». Οι μαθητές σε ρόλο θεατρικών συγγραφέων ή διορθωτών κειμένων αξιολογούν με ειδικά κριτήρια το κείμενο που δημιούργησαν στο προηγούμενο στάδιο.

Κοίτα τι ανέβασα!

Σε αυτό το στάδιο η Μελίνα και ο Νικήτας καλούν τα παιδιά να δημιουργήσουν τα δικά τους πορτρέτα, με έμπνευση από τα έργα τέχνης τα οποία διερεύνησαν προηγουμένως. Τα παιδιά μπορούν είτε να ζωγραφίσουν είτε να αξιοποιήσουν φωτογραφίες τους. Στη συνέχεια, συνθέτουν τα διαφορετικά πορτρέτα σε ένα κοινό κολάζ. Η διαδικασία αυτή είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί και αποκλειστικά ψηφιακά, μέσα από προγράμματα ζωγραφικής (τύπου Paint) ή/και παρουσίασης (τύπου ppt). Τέλος, είναι δυνατόν να δημιουργηθεί ένα πορτρέτο-σύνθεση που να απαρτίζεται από τα διαφορετικά χαρακτηριστικά των μαθητών της τάξης. Η διαδικασία ολοκληρώνεται με ανάρτηση του τελικού έργου στην ψηφιακή τάξη.

Διδακτικές σημειώσεις

Ένα από τα βασικότερα στοιχεία του συγκεκριμένου μαθήματος είναι η εφαρμογή των σταδίων ανάπτυξης της διερευνητικής δραματοποίησης, καθώς και των τεχνικών αυτής. Τόσο το κείμενο του βιβλιοτετραδίου όσο και τα Ψηφιακά Μαθησιακά Αντικείμενα στοχεύουν στην παροχή κινήτρων και αφορμών που θα προσελκύσουν το ενδιαφέρον των μαθητών και θα τους εμπλέξουν δημιουργικά. Το ΨΜΑ «Έργα τέχνης» μπορεί να αποτελέσει αφορμή προκειμένου να ξεκινήσει μία νέα έρευνα από την ομάδα για αναζήτηση αντίστοιχων έργων και σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να λειτουργήσει περιοριστικά για τους εκπαιδευτικούς και την ομάδα. Τέλος, θα μπορούσε το σύνολο του μαθήματος και των επιμέρους βημάτων να βασιστεί και να αναπτυχθεί με κεντρικό άξονα ένα μόνο έργο τέχνης, αν ο εκπαιδευτικός θεωρεί ότι αυτό εξυπηρετεί τη λειτουργία και τους στόχους του μαθήματός του.

Επέκταση μαθήματος

Στο πλαίσιο της επέκτασης του μαθήματος, τα παιδιά μπορούν να δημιουργήσουν την πινακοθήκη ή το μουσείο της τάξης, αξιοποιώντας σύγχρονα ψηφιακά μέσα και εργαλεία. Πιο συγκεκριμένα, μπορεί να γίνει αξιοποίηση απλού προγράμματος παρουσίασης (τύπου Power Point), αλλά και της πιο εξειδικευμένης πλατφόρμας τρισδιάστατων εικονικών περιηγήσεων Artsteps, προκειμένου τα παιδιά να αναρτήσουν τους πίνακες που επέλεξαν, αλλά και φωτογραφίες από τις παγωμένες εικόνες που δημιούργησαν. Τέλος, με το αντίστοιχο εργαλείο προσθήκης ήχου (insert audio) μπορούν, αφού ηχογραφήσουν τα κείμενα που δημιούργησαν, να τα προσθέσουν πίσω από τις εικόνες, δημιουργώντας έτσι πρωτότυπες ψηφιακές αφηγήσεις και λειτουργώντας κάτω από το πλαίσιο του ρόλου.

Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Hockney, D., & Gayford, M. (2020). *Η ιστορία των εικόνων για παιδιά*. Καπόν.
Kent, J., & Κατσαρού, Β. (2019). *Βίνσεντ Βαν Γκογκ*. Διόπτρα.
Kent, J., & Κατσαρού, Β. (2019). *Λεονάρντο ντα Βίντσι*. Διόπτρα.
Μυñoz, Ι. & Κατσαρού, Β. (2019). *Πάμπλο Πικάσο*. Διόπτρα.
Νάκου, Χ. (2016). *Ιστορίες της τέχνης για παιδιά με διάφορους τρόπους*. Άγρα.
Sekaninova, S. (2018). *Ανακαλύπτω τα σπουδαιότερα έργα τέχνη*. Ψυχογιός.

Μάθημα 9ο

Τίτλος μαθήματος 9: Δοκιμάζουμε θεατρικές τεχνικές

Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Στο συγκεκριμένο μάθημα οι ήρωες του βιβλίου ετοιμάζονται για έναν περίπατο στο δάσος. Στόχος του μαθήματος είναι η ευαισθητοποίηση των μαθητών πάνω σε περιβαλλοντικά ζητήματα και η αξιοποίηση των θεατρικών τεχνικών στην κατανόηση και την επίλυση προβληματικών καταστάσεων.

Στάδια μαθήματος

Τι συμβαίνει;

Στην εισαγωγή του μαθήματος η Μελίνα, ο Πήγασος και η Νόνα η Χελώνα ετοιμάζονται για έναν περίπατο στο μονοπάτι του δάσους, με την τελευταία να δείχνει τη δυσαρέσκειά της σε αυτή τη δραστηριότητα. Ο διάλογος των ηρώων προϋποθέτει για το ότι ο συγκεκριμένος περίπατος θα αποτελέσει αφορμή για περιπέτεια. Στόχος είναι τα παιδιά, με την

παρότρυνση του εκπαιδευτικού, να μοιραστούν παρόμοιες εμπειρίες και δικά τους βιώματα με αφορμή την επαφή τους με τη φύση, καθώς και να κατανοήσουν την ανάγκη για προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Αυλαία... και πάμε!

Στόχος του συγκεκριμένου μαθήματος είναι οι μαθητές, μέσα από τη θεατρική σύμβαση και τη μύηση σε ρόλο, αξιοποιώντας θεατρικές τεχνικές, να είναι σε θέση να δίνουν λύση σε ευαίσθητα ζητήματα που αφορούν όλους. Ο προβληματισμός, η περιβαλλοντική ευαισθησία, η κριτική στάση και η ανάληψη δράσης αποτελούν επιμέρους επιδιώξεις. Παράλληλα, σκοπός είναι, μέσα από λεκτικές και μη λεκτικές μορφές θεατρικής έκφρασης, να καλλιεργηθούν κοινωνικές και συνεργατικές δεξιότητες στο πλαίσιο της ομάδας. Οι μαθητές πληροφορούνται στο στάδιο «Αυλαία... και πάμε!» ότι θα μπουν σε ρόλο, θα παίξουν με τη θεατρική σύμβαση, θα ψάξουν διαφορετικούς τρόπους έκφρασης και θα αναζητήσουν λύσεις μέσα από τον διάλογο.

Ας ζεσταθούμε

Στο συγκεκριμένο στάδιο τα παιδιά συμμετέχουν σε κινητικές και αισθητηριακές ασκήσεις και παιχνίδια ζεστάματος, που «δένουν» την ομάδα και την προετοιμάζουν κατάλληλα για όσα θα ακολουθήσουν.

1η δραστηριότητα: Κίνηση στον χώρο. Με παρότρυνση του εκπαιδευτικού και με αφορμή το κείμενο του σχολικού εγχειριδίου, οι μαθητές και οι μαθήτριες κινούνται στον χώρο. Η κίνηση είναι κατευθυνόμενη και ο εκπαιδευτικός ορίζει ως συνθήκη τον περίπατο σε ένα μονοπάτι που οδηγεί στο δάσος. Το μονοπάτι μπορεί να είναι ομαλό, αλλά να γίνεται και δύσβατο, ανηφορικό ή κατηφορικό, άδειο ή γεμάτο από φυτά, και τα παιδιά καλούνται να προσαρμόσουν το περπάτημά τους στην εκάστοτε συνθήκη. Ως εξέλιξη της δραστηριότητας, τα παιδιά εντάσσουν στην κίνησή τους τις κινήσεις και τους ήχους των πουλιών.

2η δραστηριότητα: Στο πλαίσιο της θεατρικής σύμβασης, τα παιδιά σε ρόλο περιπατητών του δάσους βρίσκουν μία θέση στον χώρο, κλείνουν τα μάτια και χαλαρώνουν. Κάθε περιπατητής στον χρόνο του καλείται να φανταστεί το δάσος μέσα στο οποίο περπάτησε, με όλες του τις αισθήσεις. Ο εκπαιδευτικός, αξιοποιώντας την τεχνική ανίχνευση

της σκέψης, κάνει ερωτήσεις σχετικά με όλα όσα θέλει να μάθει για τους ήρωες αλλά και για το δάσος στο οποίο θα οδηγηθούν αργότερα τα παιδιά «μέσα από το μονοπάτι».

3η δραστηριότητα: Στη συνέχεια η ομάδα καλείται να αποφασίσει ποια αντικείμενα είναι σημαντικό και χρήσιμο να έχει μαζί της στο δάσος. Σε κύκλο κάθε παιδί επαναλαμβάνοντας τη φράση «μπαίνω σε ένα μονοπάτι και παίρνω μαζί μου...» παρουσιάζει με παντομίμα στην ομάδα τι πιστεύει πως χρειάζεται. Με την αξιοποίηση του ΨΜΑ «Είμαστε έτοιμοι;» μπορούν να αντλήσουν ιδέες για ορισμένα αντικείμενα που χρειάζονται στην πεζοπορία, ωστόσο αυτό δε λειτουργεί δεσμευτικά. Φυσικά, τα παιδιά μπορούν να αναφέρουν και μη ρεαλιστικά αντικείμενα, αλλά και έννοιες όπως λ.χ. φιλία, εμπιστοσύνη κ.ά.

Ας οργανωθούμε!

Στο συγκεκριμένο στάδιο, οι μαθητές με τρόπο εύληπτο, ευχάριστο και παιγνιώδη πληροφορούνται για τις τεχνικές που πρόκειται να αξιοποιηθούν στο επόμενο βήμα. Ο δάσκαλος σε ρόλο, ο αυτοσχεδιασμός, η αναστοχαστική συζήτηση, οι παγωμένες εικόνες, η ανίχνευση της σκέψης, ο διάδρομος της συνείδησης, καθώς και η ανασκόπηση σε παρελθοντικά γεγονότα θα αξιοποιηθούν προκειμένου να δώσουν χώρο και χρόνο στην ομάδα να εκφραστεί δημιουργικά με ποικίλους τρόπους, πάντοτε σύμφωνα με τις ανάγκες και τις εκάστοτε ιδιαιτερότητες.

Στο θέμα μας!

Σε αυτό το βήμα, τα παιδιά λίγο πριν μπουν στο δάσος μαθαίνουν την ιστορία του από έναν κάτοικο του δάσους. Αρχικά ο εκπαιδευτικός σε ρόλο κατοίκου του δάσους, αξιοποιώντας την τεχνική Δάσκαλος σε Ρόλο, υποδέχεται τα παιδιά στο μονοπάτι και τους εξιστορεί την ιστορία του. Εστιάζει στις συνέπειες που είχε η ανθρώπινη παρέμβαση και η δημιουργία ενός αυτοκινητόδρομου, πολύ κοντά στο δάσος. Η αξιοποίηση του ΨΜΑ «Στο μονοπάτι του δάσους» ενισχύει τη θεατρική σύμβαση και δύναται να λειτουργήσει ενισχυτικά ως προς την αξιοποίηση της τεχνικής ΔσΡ. Έπειτα, τα παιδιά χωρισμένα σε ομάδες καλούνται να φτιάξουν τη δική τους εκδοχή για τη συνέχεια της ιστορίας μέσω αυτοσχεδιασμών και να την παρουσιάσουν στην υπόλοιπη τάξη. Ακολουθώντας τον χάρτη της εικονογράφησης, τα παιδιά μέσα από τις ατάκες των ηρώων οδηγούνται σε θεατρικές δράσεις. Έτσι, η ομάδα σε κύκλο κάνει αναστοχαστική συζήτηση, θέμα της οποίας είναι η συμβολή των ανθρώπων στην

προστασία των δασών και ειδικότερα στο μονοπάτι της δικής μας ιστορίας. Επιπρόσθετα, τίθενται ως θέμα συζήτησης τα οφέλη που θα έχουν και οι άνθρωποι με την προστασία του δάσους. Ακολουθεί η παρουσίαση των προτάσεων των παιδιών μέσα από την τεχνική της παγωμένης εικόνας, ενώ ο εκπαιδευτικός καλείται να ανιχνεύσει τις σκέψεις των μαθητών όσο αυτοί παρουσιάζουν τις προτάσεις τους.

Επόμενο σταθμό στον χάρτη αποτελεί η τεχνική «διάδρομος της συνείδησης». Τα παιδιά σε δύο ομάδες στέκονται όρθια το ένα απέναντι από το άλλο, σχηματίζοντας έναν διάδρομο. Η μία ομάδα υποστηρίζει ως τρόπο μετακίνησης σε κοντινές αποστάσεις τη χρήση του αυτοκινήτου, ενώ η άλλη το περπάτημα. Από τον διάδρομο περνάει ένα παιδί που καλείται να κάνει την επιλογή και να πάρει απόφαση.

Ανασκόπηση (Flashback) και παράλληλη δράση. Σε αυτή τη δραστηριότητα, τα παιδιά καλούνται μέσω αυτοσχεδιασμών να δημιουργήσουν αναδρομικές σκηνές με τη ζωή στο μονοπάτι του δάσους πριν τη δημιουργία του αυτοκινητόδρομου και τις συνέπειες της. Ανατρέχουν λοιπόν στο παρελθόν και αυτοσχεδιάζουν δράσεις ή/και εικόνες που θα ήταν δυνατόν να συναντήσουν στο μονοπάτι.

Στον κύκλο της ομάδας

Στο στάδιο αυτό πρωταγωνίστρια είναι η Νόνα η Χελώνα, η οποία φαίνεται μετά από όσα παρακολούθησε κατά τη διάρκεια του μαθήματος να άμβλυνε τις αρχικές τις αντιρρήσεις και τη δυσφορία της για το περπάτημα, όπως τις εξέφρασε στα πρώτα στάδια. Η Νόνα φαίνεται, μέσα από την παρακολούθηση των δραστηριοτήτων της ομάδας και το παιχνίδι με τις θεατρικές τεχνικές, να συνειδητοποίησε την αξία ενός περίπατου στη φύση, γι' αυτό και ορίζεται από τη Μελίνα ως πρωταγωνίστρια. Σε χαρτί του μέτρου η ομάδα σχεδιάζει ή δημιουργεί κολάζ με τη Νόνα τη Χελώνα στο καθαρό πλέον μονοπάτι και όσα μπορεί να συναντήσει μέσα σε αυτό.

Κοίτα τι ανέβασα!

Στο συγκεκριμένο σημείο τα παιδιά με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού φωτογραφίζουν την ομαδική εργασία τους προκειμένου να την αναρτήσουν στην ψηφιακή τους τάξη. Επιπλέον, μπορούν να προβούν σε ηχογράφηση της ιστορίας από την πλευρά της Νόνας της Χελώνας και να εμπλουτίσουν την εικόνα με αυτή, δημιουργώντας έτσι μία μικρή ψηφιακή αφήγηση.

Διδακτικές σημειώσεις

Για την υλοποίηση του μαθήματος είναι σημαντικό να έχει προηγηθεί χωροταξική μέριμνα από τον εκπαιδευτικό, ώστε να υπάρχει ο κατάλληλος χώρος για δράση. Ωστόσο, στη συγκεκριμένη περίπτωση αυτό θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί με παιγνιώδη τρόπο και με τη συμμετοχή των ίδιων των μαθητών, καθώς τα θρανία, οι τσάντες και τα διάφορα αντικείμενα που εντοπίζονται μέσα σε μία σχολική αίθουσα «οριοθετούν» διαφορετικά μονοπάτια και διαδρομές. Σε περίπτωση που αυτό είναι εφικτό, μέρος του μαθήματος θα ήταν καλό να πραγματοποιηθεί στον προαύλιο ή σε εξωτερικό χώρο, προκειμένου τα παιδιά να έρθουν πιο κοντά με το φυσικό περιβάλλον και να έχουν την ευκαιρία να παρατηρήσουν διαφορετικούς ήχους, χρώματα και μυρωδιές. Τέλος, σε μία τέτοια περίπτωση θα μπορούσε με αφορμή το ΨΜΑ «Είμαστε έτοιμοι;» να δημιουργηθεί μία αντίστοιχη λίστα με τα πράγματα που θα πρέπει να φέρουν τα παιδιά τη συγκεκριμένη ημέρα, προκειμένου να είναι κατάλληλα προετοιμασμένα.

Επέκταση μαθήματος

Το συγκεκριμένο μάθημα ενδείκνυται για περαιτέρω μελέτη και ευαισθητοποίηση γύρω από περιβαλλοντικά θέματα. Ειδικότερα, παιδιά που βρίσκονται σε μεγάλα αστικά κέντρα θα είχε ενδιαφέρον, σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό, να αναζητήσουν εικόνες της περιοχής τους από το μακρινό παρελθόν και να προβούν σε συγκρίσεις με σύγχρονα στιγμιότυπα. Ενδιαφέρον θα είχε ακόμα, ανάλογα με τη δυναμική και τις δυνατότητες της ομάδας, τα παιδιά να εξοικειωθούν με την παρατήρηση ενός χάρτη, κάτι στο οποίο θα μπορούσε να φανεί χρήσιμη η εφαρμογή Google Maps. Στη συνέχεια, μπορούν να δημιουργήσουν τον δικό τους χάρτη με τη διαδρομή από το σπίτι τους ως το σχολείο, καθώς και να σημειώσουν όσα αντικρίζουν γύρω τους κατά τη διάρκεια αυτής.

Πηγές για περαιτέρω μελέτη

- Γουμενοπούλου, Μ. (1984). *Κι έτσι σώθηκε το δάσος*. Ηράκλειτος Ε.Π.Ε.
Green, J. (2019). *Ο μαγικός κόσμος των δέντρων*. Παπασωτηρίου.
Ντέιβις, Ν., & Σκόμπι, Λ. (2023). *Το θαύμα των δέντρων*. Ψυχογιός.
Φανουράκη, Κ. (2011). *Η Νεράιδα Πραλίνα και το Μαγικό Φουντούκι*. AMUSIC FREEATER.
Φλουράκης, Α. (2023). *Ο φύλακας της λίμνης*. ΚΑΠΑ Εκδοτική.

Μάθημα 10ο

Τίτλος μαθήματος 10: Μαθαίνουμε να ρωτάμε. Μαθαίνουμε να απαντάμε.

Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Στο δέκατο μάθημα, οι μαθητές καλούνται να ερευνήσουν τα δικαιώματα των παιδιών και να φτιάξουν μια ιστορία για τα παιδιά όλου του κόσμου, δραματοποιώντας δημιουργικά τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Επίσης, με θεατρικές μεθόδους και τεχνικές, εστιάζουν στους τρόπους με τους οποίους μαθαίνουμε να λέμε όχι, όταν χρειάζεται, και να αντιμετωπίζουμε διαφορετικές καταστάσεις.

Στάδια μαθήματος

Τι συμβαίνει;

Η Νουρ και ο Πέντρο συζητούν για το πώς θα μπορούσαν με την τέχνη του θεάτρου να εκφράσουν τα δικαιώματα όλων των παιδιών και αποφασίζουν να σχεδιάσουν και να ζωντανέψουν, με θεατρικές τεχνικές, μια ιστορία.

Αυλαία... και πάμε!

Οδηγούμε τα παιδιά να κάνουν ερωτήσεις, να βρίσκουν απαντήσεις και νέες ερωτήσεις, καλλιεργώντας τη διαλεκτική του διαλόγου και εξερευνώντας το πώς γίνεσαι ένας θεατρικός ρόλος: Έχουν όλα τα παιδιά τα ίδια δικαιώματα; Τι μπορούμε να κάνουμε για να τα υπερασπιστούμε; Μπορεί το θέατρο και οι τέχνες να μας βοηθήσουν; Επιλέγοντας και χτίζοντας θεατρικούς ρόλους, παρακινούμε τους μαθητές να εξερευνήσουν διαφορετικές καταστάσεις, όταν τα δικαιώματα καταπατούνται ή όταν υπάρχει αναγνώριση και σεβασμός προς τα δικαιώματα που έχουν θεσπιστεί.

Ας ζεσταθούμε

Στο στάδιο αυτό καλούμε τους μαθητές να αυτοσχεδιάσουν με αφορμή τις εικόνες-σύμβολα που υπάρχουν στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού της Unicef. Στην οθόνη προβολής παρουσιάζουμε τη Σύμβαση ή και τη δίνουμε στα παιδιά σε έντυπη μορφή, ενώ προτείνεται να υπάρχει και σε ένα εμφανές σημείο στην τάξη. Για κάθε φράση που διαβάζουμε, την εκφράζουμε με έναν ήχο ή με το σώμα, με κινήσεις των χεριών, των ποδιών, του κεφαλιού κ.ά. Στη συνέχεια, καλούμε τα παιδιά να φτιάξουν με τα σώματά τους εικόνες

για τα δικαιώματα που θέλουν να υπερασπιστούν ή ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει σε ποια δικαιώματα θα ήθελε να εστιάσουν, σύμφωνα με το προφίλ της συγκεκριμένης τάξης και το εκπαιδευτικό πλαίσιο. Κάθε εικόνα θα δείχνει μία στιγμή πολύ σημαντική, που εκφράζει το κάθε δικαίωμα. Στη συνέχεια οι μαθητές, σε μικρές ομάδες, δημιουργούν μια ιστορία που αποτυπώνεται με σωματικό θέατρο.

Ας οργανωθούμε!

Η Νουρ ενημερώνει τα παιδιά ότι θα φτιάξουν σκηνές από την καθημερινή ζωή στις οποίες χρειάζεται να λένε ΟΧΙ, ενώ παράλληλα θα ερευνήσουν πώς μπορούν να αλλάξουν τη ροή των γεγονότων και τη στάση των ηρώων που συμμετέχουν σε κάθε σκηνή, εισάγοντας στους μαθητές τεχνικές του Θεάτρου Φόρουμ στην εκπαίδευση.

Στο θέμα μας!

Οι ήρωές μας συζητούν για το πώς αισθάνονται όταν πρέπει να πουν όχι σε κάτι που χρειάζεται, ο Νικήτας δυσκολεύεται να λείι όχι, ο Πέντρο σιγά σιγά το μαθαίνει..., η Νουρ τους λέει ότι το όχι βάζει όρια και ο ένας παρακινεί τον άλλο να συμπληρώσουν τα ΟΧΙ της ομάδας. Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός καλεί τα παιδιά να φτιάξουν σκηνές στις οποίες πρέπει να λέμε ΟΧΙ και να αυτοσχεδιάσουν με το σώμα, με τη φωνή και με τον λόγο τους. Χωρίζουμε τους μαθητές σε 4 ομάδες και κάθε ομάδα σχεδιάζει μια ιστορία στην οποία οι πρωταγωνιστές καλούνται να πουν ΟΧΙ σε κάποια πρόσωπα ή καταστάσεις. Στη συνέχεια, παρουσιάζουν τις σκηνές και οι ακροατές μπορούν κι εκείνοι να συμμετάσχουν και να αλλάξουν την ιστορία. Η Νόνα η Χελώνα λειτουργεί ως Τζόκερ-Εμπυχώτρια που συντονίζει την επικοινωνία των «μαθητών-στο κοινό» με τους «μαθητές-ηθοποιούς» που παρουσιάζουν τις σκηνές, και τους προκαλεί να κάνουν αντικατάσταση ρόλου και να μιλήσουν στη θέση του θεατρικού ρόλου που βιώνει το πρόβλημα.

Στον κύκλο της ομάδας

Στον αναστοχαστικό αυτόν κύκλο, προσκαλούμε τους μαθητές μας να φτιάξουμε στίχους και να δημιουργήσουμε το τραγούδι του ΟΧΙ. Αυτοσχεδιάζουμε μουσικά και ρυθμικά τόσο στον σχεδιασμό όσο και στην επιτέλεση του τραγουδιού. Στο πλαίσιο του βιβλίου, όπου αναγράφεται «Οδηγίες Αυτοπροστασίας», οι μαθητές μπορούν να συμπληρώσουν τις δικές τους οδηγίες, μετά από τη συμμετοχή τους στις παραπάνω εμπειρίες.

Κοίτα τι ανέβασα!

Στην ψηφιακή τάξη τα παιδιά ανεβάζουν το τραγούδι του ΟΧΙ, ενώ παράλληλα μπορούν να βρουν και άλλα τραγούδια που σχετίζονται με το ΟΧΙ και να τα αναρτήσουν όλα μαζί, ως μια ψηφιακή λίστα τραγουδιών που λειτουργεί ως ενθύμιο-αξιολόγηση της όλης δράσης, αλλά και ως σημείο εκκίνησης για νέες, συναφείς θεματολογικά, θεατρικές δραστηριότητες.

Διδακτικές σημειώσεις

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στο συγκεκριμένο μάθημα είναι ιδιαιτέρως εκμαιευτικός και διευκολυντικός, καθώς δίνει το έναυσμα στους μαθητές να μιλήσουν για τα δικαιώματα όλων των παιδιών και για τα όρια του όχι και του ναι στη ζωή τους, μέσα από θεατρικούς ρόλους και καταστάσεις. Στις βασισμένες στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού δραστηριότητες, ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει να δουλέψει με συγκεκριμένα δικαιώματα ή να αφήσει την επιλογή στα παιδιά. Επίσης, με βάση το προφίλ των μαθητών της τάξης και το εκπαιδευτικό πλαίσιο, μπορεί να εστιάσει στην ανάλυση των δικαιωμάτων και στην εμβάθυνση στις ιστορίες που βιώνουν τα πρόσωπα, σε ιστορίες ή θεματικές που κρίνει ότι θα ενισχύσουν τους δεσμούς αλληλεγγύης της τάξης, αλλά που θα θέσουν ζητήματα κοινωνικής συνοχής, καθώς και θα αναδείξουν τον ρόλο του πολιτισμού σε θέματα ένταξης παιδιών προσφύγων και μεταναστών, και παιδιών ευαίσθητων κοινωνικά ομάδων.

Ως προς την επιλογή των προσώπων και της ιστορίας που σχετίζεται με τη δραστηριότητα κατά την οποία «κάθε ομάδα σχεδιάζει μια ιστορία στην οποία οι πρωταγωνιστές καλούνται να πουν ΟΧΙ σε κάποια πρόσωπα ή καταστάσεις», οι μαθητές καλούνται να επιλέξουν ελεύθερα τα πρόσωπα και τις καταστάσεις. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να τους παροτρύνει εάν θέλουν να αξιοποιήσουν κάποια από τα εναύσματα που δίνουν οι πρωταγωνιστές του βιβλίου ή και τους ίδιους ως θεατρικούς ρόλους που βιώνουν μια κατατάσταση στην οποία διαπραγματεύονται το «όχι». Σε κάθε περίπτωση, ο εκπαιδευτικός στη διάρκεια των παρουσιάσεων καλείται να προκαλέσει τη διάδραση των μαθητών που παρουσιάζουν με τους μαθητές-θεατές, μέσα από τεχνικές του Θεάτρου Φόρουμ του Αουγκούστο Μποάλ ή μεικτές τεχνικές του Θεάτρου Φόρουμ στην εκπαίδευση με συναφείς διαδραστικές τεχνικές που στηρίζονται στη συμμετοχικότητα, στην έννοια της αντικατάστασης ρόλου και στη διαδραστικότητα. Η έννοια της αντικατάστασης του θύματος, που αποτελεί βασικό στοιχείο στο Θέατρο Φόρουμ, μπορεί να εφαρμοστεί και στις

συγκεκριμένες δραστηριότητες, κατά τις οποίες ο εκπαιδευτικός δύναται να κάνει αποσπασματική εφαρμογή των τεχνικών του συγκεκριμένου θεατρικού είδους.

Ωστόσο, η παρούσα δραστηριότητα μπορεί να δώσει αφορμή ώστε οι μαθητές με τον εκπαιδευτικό να εξελίξουν ένα δικό τους έργο, βασισμένο στο Θέατρο Φόρουμ. Επιπροσθέτως, προτείνεται η χρήση της οπτικής γωνίας και των πολλαπλών οπτικών γωνιών και η αντικατάσταση όχι μόνο στον ρόλο του θύματος, αλλά και σε άλλους ρόλους που θα επιλέξουν οι μαθητές (δευτεραγωνιστές, συμπρωταγωνιστές, πρόσωπα που βρίσκονται σε άμεση σχέση με το θύμα ή με το πρόβλημά του), σύμφωνα με εφαρμοσμένες οπτικές μεικτών τεχνικών διαδραστικού θεάτρου για παιδιά και νέους. Είναι, επίσης, σημαντικό οι μαθητές να επιλέγουν, να συναποφασίζουν, να συνεδριάζουν και να τεκμηριώνουν γιατί επιλέγουν τις συγκεκριμένες ιστορίες, τα συγκεκριμένα πρόσωπα και γιατί έχει σημασία να καλλιεργήσουν κριτική σκέψη και ενσυναίσθηση ως προς το γιατί έχει σημασία να δίνουμε «φωνή» σε πρόσωπα που δε μπόρεσαν ή δε μπορούν να αντισταθούν σε καταστάσεις καταπίεσης και δεν κατάφεραν να πουν όχι. Αξίζει να συζητηθούν οι τρόποι ψυχικής ενδυνάμωσης και ανθεκτικότητας μαθητών μέσω των τεχνών και δη της τέχνης του θεάτρου. Βασικός κανόνας σε όλη την παραπάνω διαδικασία-εμπειρία του μαθήματος είναι το να κάνουμε τις κατάλληλες ερωτήσεις και όπως μας υπενθυμίζει η Νόνα η σοφή Χελώνα: «Φυσικά, μαθαίνοντας να ρωτάμε, μαθαίνουμε και να απαντάμε!».

Επέκταση μαθήματος

Με αφορμή τη δομή και τον σχεδιασμό του συγκεκριμένου μαθήματος, ο εκπαιδευτικός μπορεί να εξελίξει περαιτέρω το περιεχόμενο και τη μορφή των αυτοσχεδιασμών και των θεατρικών δραστηριοτήτων και να οδηγηθεί με τους μαθητές στη σύνθεση ενός αυτοτελούς έργου με δυνατότητες διάδρασης και συμμετοχής του κοινού. Επίσης, οι θεατρικές δράσεις οι οποίες βασίζονται στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού μπορούν να εξελιχθούν σε προς παρουσίαση θεατρικά δρώμενα για τη σχολική κοινότητα ή και να αποτελέσουν αφορμή για διακαλλιτεχνικές δημιουργίες με τη συμβολή των εικαστικών, της μουσικής, του κινηματογράφου και των ψηφιακών τεχνολογιών. Η δραματοποίηση της Σύμβασης, όπως έχει πραγματοποιηθεί από τους μαθητές στο στάδιο «Ας ζεσταθούμε», μπορεί να δώσει έναυσμα για τη δημιουργία ψηφιακής αφήγησης, από μικρές ομάδες ή και άτομα, με την παράλληλη ψηφιοποίηση εικαστικών δημιουργιών, όπως κολάζ, ζωγραφική, κατασκευές κ.ά ή και με την απευθείας ψηφιακή ζωγραφική ή και το animation. Μουσική, αφήγηση,

εικαστικά και θέατρο αποτυπώνονται σε δημιουργικά βίντεο και ψηφιακές αφηγήσεις που εστιάζουν στα Δικαιώματα των Παιδιών και των Νέων και γίνονται «η φωνή» ή «οι φωνές» που δε μπόρεσαν να εισακουστούν ή που βρήκαν φως στο αδιέξοδό τους.

Ως επέκταση του μαθήματος, ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει ένα θεατρικό έργο με αφορμή το οποίο μπορεί να εξελίξει τη συζήτηση και τον κόσμο που έχει ανοίξει με το δέκατο μάθημα, πάνω στις δημοκρατικές αξίες, στην καταπάτηση ή υπεράσπιση των δικαιωμάτων, στην αποδοχή στο διαφορετικό κ.ά. Προτείνεται η εργασία με αφορμή τον «Πλούτο» του Αριστοφάνη ή την «Αντιγόνη» του Σοφοκλή ή το θεατρικό έργο «Αυτός που λέει Ναι και Αυτός που λέει Όχι» του Μπέρτολτ Μπρεχτ ή το «Ρωμαίος και Ιουλιέτα» του Σαίξπηρ. Επακολούθως, ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει θεατρικά έργα από το αρχαίο ελληνικό ως το σύγχρονο θέατρο, δίνοντας παράλληλα έμφαση στη διαχρονία των δημοκρατικών αξιών και των στάσεων των ανθρώπων σε αυτές.

Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Ρασιδάκη, Χ. (2021). *Ξέρω να λέω ΟΧΙ*. Πατάκης.

Μπρεχτ, Μ. (1983). *Αυτός που λέει Ναι και Αυτός που λέει Όχι*, μτφρ. Σ. Ματζίρη. Δωδώνη.

Αριστοφάνης. *Πλούτος*. [Διαβάστε περισσότερα εδώ](#).

Σοφοκλής, *Αντιγόνη*. [Διαβάστε περισσότερα εδώ](#).

Ρωμαίος και Ιουλιέτα, Σαίξπηρ, σε μετάφραση ή διασκευή της επιλογής του εκπαιδευτικού

ΘΕΜΑ 4.
ΤΙ ΚΑΝΟΥΜΕ ΓΙΑ ΝΑ ΖΩΝΤΑΝΕΨΟΥΜΕ ΣΤΗ ΣΚΗΝΗ ΜΙΑ ΓΡΑΜΜΕΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Μάθημα 11ο

Τίτλος μαθήματος 11: Πώς να φτιάξουμε ένα θεατρικό έργο ή τι υλικά θέλουμε για να κάνουμε ένα έργο στη σκηνή μας;

Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Στο ενδέκατο μάθημα, με αφορμή τους χαρακτήρες της Commedia dell'arte και το θεατρικό έργο του Κάρλο Γκολντόνι «Υπηρέτης δύο αφεντάδων», αυτοσχεδιάζουμε δικές μας εκδοχές και ιστορίες, ανακαλύπτοντας με τους μαθητές μας παιχνίδια ισορροπίας, ακροβατικά, δομικά στοιχεία της κωμωδίας, χρήση της μάσκας και δραστηριότητες σωματικού θεάτρου που θέλουν φαντασία! Πώς από τον αυτοσχεδιασμό και τις βιωματικές δράσεις θα ενεργοποιήσουμε τα παιδιά για να κάνουμε ένα έργο στη σκηνή μας;

Στάδια μαθήματος

Τι συμβαίνει;

Ο Νικήτας ενθουσιάζεται πολύ με τους ζογκλέρ και θέλει να μάθει περισσότερα κόλπα! Η Νόνα η Χελώνα αφηγείται στους ήρωές μας πως σε πολλά θεατρικά έργα υπάρχουν πρόσωπα που κάνουν ακροβατικά, γνωρίζουν παιχνίδια ισορροπίας κι έχουν σωματική ευελιξία, και στον νου της Μελίνας έρχεται ο Τρουφαλδίνος από τον «Υπηρέτη δύο αφεντάδων» του Κ. Γκολντόνι. Ο Νικήτας προσκαλεί τον Τρουφαλδίνο να εμφανιστεί!

Αυλαία... και πάμε!

Στόχος του μαθήματος είναι οι μαθητές να γνωρίσουν πώς φτιάχνουν ένα κωμικό έργο και να εξοικειωθούν με τα συστατικά μιας καλής κωμωδίας! Με αφορμή τους χαρακτήρες της Commedia dell'arte που γνωρίζουν στο παρόν μάθημα, καλούνται να δημιουργήσουν ένα νέο, δικό τους δραματικό περιβάλλον, όπου ήρωες της Commedia θα μπουν σε νέες περιπέτειες, σύμφωνα με τις ιδέες και αποφάσεις τους!

Ας ζεσταθούμε

Συντονίζουμε την άσκηση του ανάποδου καθρέφτη, καλώντας τους μαθητές να σταθούν ο ένας απέναντι από τον άλλον και να κάνουν το αντίθετο από ό,τι βλέπουν. Για παράδειγμα, ο ένας πάει γρήγορα, ο άλλος πάει αργά. Συνεχίζουμε με σκυταλοδρομία με κουτάλια και μπαλάκια ή αυγά, σε δύο σειρές, σε ζευγάρια! «Ποιος θα φτάσει το καλάθι χωρίς να πέσει

το αυγό;» Ως εναλλακτική δραστηριότητα, προτείνουμε τα ζευγάρια να διανύουν την απόσταση πολύ αργά ή πολύ γρήγορα. Με τα θεατρικά παιχνίδια ύφους σκυταλοδρομίας, η ομάδα αποκτά ρυθμό, το σώμα ενεργοποιείται, ενώ παράλληλα η αγωνία και το χιούμορ γίνονται δύο ενδιαφέροντα συστατικά της δράσης. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να εφεύρει παρεμφερείς ασκήσεις σκυταλοδρομίας με κουτάλια, μπάλες ή και αντικείμενα που αποτελούν στοιχεία των ιστοριών που θα δουλέψουν στη συνέχεια οι μαθητές.

Ας οργανωθούμε!

Στο στάδιο αυτό παρουσιάζουμε στους μαθητές το περιεχόμενο των δράσεων που θα ακολουθήσουν με εστίαση στην ενσώματη εξερεύνηση των τύπων της Commedia dell'arte!

Ο Πέντρο αναρωτιέται αν υπάρχουν κι άλλοι πέρα από τον Τρουφαλδίνο και η Νόνα η Χελώνα παρουσιάζει τους βασικούς χαρακτήρες. Εδώ, ο εκπαιδευτικός (ως ο εαυτός του ή και ως ρόλος) μιλάει στα παιδιά για την Commedia και παρουσιάζει τους βασικούς χαρακτήρες, υπηρέτες, ηλικιωμένους, ερωτευμένους νέους, με κύριους εκπροσώπους τους εξής: Πανταλόνε, Ντοτόρε, Καπιτάνο, Κολομπίνα, Αρλεκίνος, Μπριγκέλα, Ιναμοράτα κ.ά. Για τη συγκεκριμένη δραστηριότητα μπορεί να αξιοποιήσει τα συναφή ΨΜΑ των μαθημάτων 11 και 12 της Γ' Δημοτικού.

Στο θέμα μας!

Η Νόνα η Χελώνα δείχνει τους τύπους της Commedia dell'arte και η ομάδα κάνει τις κινήσεις και μαθαίνει πώς κινείται ο κάθε τύπος. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει παράλληλα τις ψηφιακές τεχνολογίες, την προβολή στην οθόνη φωτογραφιών ή βίντεο, καθώς και υλικό από τα ΨΜΑ για την Commedia (μαθήματος 11 και 12). Ξεκινάμε με τη δραστηριότητα: «Κάνε ό,τι σου λέω - Κάνω ό,τι θέλω»: Ο κύριος ή η κυρία δίνει οδηγία στον υπηρέτη ή στην υπηρέτρια να κάνει μια συγκεκριμένη δράση, ενώ οι υπηρέτες κάνουν το αντίθετο! Στη συνέχεια, με παντομίμα και αυτοσχεδιασμό, παίζουμε με βάση το θέμα «Κύριος και Υπηρέτης: Το αφεντικό έχασε το φαγητό του και ψάχνουν όλοι ποιος το πήρε». Προτείνεται αρχικά να πειραματιστούν οι μαθητές να εφαρμόσουν την άσκηση, χωρίς τη χρήση λόγου. Η Νόνα (ή εκπαιδευτικός σε ρόλο) δείχνει στον βιντεοπροβολέα τις μάσκες της Commedia dell'arte που αντιστοιχούν σε κάθε χαρακτήρα και οι μαθητές αυτοσχεδιάζουν με τους χαρακτήρες. Στη συνέχεια, τα παιδιά, σε τέσσερις ομάδες, επιλέγουν ποιος χαρακτήρες θέλουν να αξιοποιήσουν στην ιστορία που θα φτιάξουν. Χωρίζουμε τα δύο προτεινόμενα

σενάρια, που αποτυπώνονται στο βιβλίο, στις τέσσερις ομάδες (μία ιστορία κάθε δύο ομάδες): I. «Ο δίσκος με το φαγητό του κυρίου χάθηκε», II. «Η Κολομπίνα θέλει να φτιάξει το τέλειο καλάθι τροφίμων και ο Αρλεκίνος της φέρνει όλο τα λάθος υλικά». Με αυτοσχεδιασμό και κατ'επιλογήν θεατρικές τεχνικές, οι μαθητές φτιάχνουν πρωτίστως το σενάριο της ιστορίας τους και συναποφασίζουν πώς θα το παρουσιάσουν. Καλούνται να ηχογραφήσουν τους αυτοσχεδιασμούς τους, ώστε να μπορέσουν στη συνέχεια να τους αξιοποιήσουν στη μεταγραφή του αυτοσχέδιου υλικού σε κείμενο θεατρικό!

Η Νόνα τους δίνει άλλη μια βασική πληροφορία, προτού ξεκινήσουν την εργασία στις ομάδες τους: «Και να θυμάστε ότι οι συγκεκριμένοι ήρωες συχνά στέλνουν γράμματα, τα οποία κάποιες φορές παίζουν σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της υπόθεσης!».

Στον κύκλο της ομάδας

Στον κύκλο αυτόν της αξιολόγησης της δράσης και του δημιουργικού αναστοχασμού, οι μαθητές συζητούν ποιοι θα ήταν οι χαρακτήρες της Commedia dell'arte σήμερα, εάν υπήρχαν ανάμεσά μας, και τι θα έκαναν! Στο σχολείο; Στην καθημερινή μας ζωή; Στην οικογένεια; Αλλού; Ο ζωτικός αυτός κύκλος της ανατροφοδότησης δίνει τροφή για κριτική σκέψη, για κατ'αναλογία θεατρικά δρώμενα [Αρλεκίνος της Commedia/Αρλεκίνος στην εποχή μας], καθώς και για τη δημιουργία επιπρόσθετου υλικού που μπορεί κι αυτό να αποτελέσει μέρος του τελικού έργου μας για τη σκηνή.

Κοίτα τι ανέβασα!

Οι μαθητές καλούνται να σημειώσουν στο βιβλίο τους τις κύριες στιγμές της σκηνής που έφτιαξαν με το φαγητό που χάθηκε και το καλάθι της Κολομπίνας και, στη συνέχεια, να το αναρτήσουν στην ψηφιακή τάξη. Επίσης, αναρτούν τις σκέψεις από τη συζήτηση στον κύκλο της ομάδας, καθώς αποτελεί μια σημαντική μεταγνωστική πηγή της εμπειρίας που έζησαν και της ενσώματης γνώσης που απέκτησαν.

Διδακτικές σημειώσεις

Στο συγκεκριμένο μάθημα προτείνεται να δοθεί έμφαση στις πολλαπλές δυνατότητες του αυτοσχεδιασμού με βάση τους τύπους της commedia dell'arte, τα χαρακτηριστικά τους, καθώς και τα σενάρια που μπορούν να δημιουργηθούν. Προτείνεται να δοθεί έμφαση στη

σωματική άσκηση και στην προθέρμανση, προκειμένου οι μαθητές να είναι σε ετοιμότητα να ανακαλύψουν την ιδιαίτερη κινησιολογία της Commedia καθώς και να αυτοσχεδιάσουν, με το σώμα και τη φωνή, τους δικούς τους χαρακτήρες. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει στοιχεία από τους κώδικες της commedia dell'arte, τους χαρακτήρες καθώς και τα αυτοσχέδια σενάρια που λειτουργούσαν ως καμβάς για τη δράση.

Η ενότητα μπορεί να διδαχθεί διαθεματικά και να ενισχυθεί από τη συνεργασία εκπαιδευτικών θεατρικής αγωγής και εικαστικών ως προς τη δημιουργία της μάσκας και των ιδιαίτερων στοιχείων των σκηνικών αντικειμένων ή και των κοστουμιών του κάθε χαρακτήρα. Τα ΨΜΑ του μαθήματος 11 και 12 για την Commedia dell'arte μπορούν να λειτουργήσουν ως αφόρμηση ή και αφομοίωση των στοιχείων της διδακτέας ύλης και να δώσουν το ερέθισμα για δημιουργική τους αξιοποίηση από τους μαθητές, ως πρόσωπα ή ως ομάδα.

Επέκταση μαθήματος

Με αφορμή το συγκεκριμένο μάθημα, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να δοκιμάσουν και να πειραματιστούν σε τεχνικές και προσεγγίσεις σωματικού θεάτρου, θεάτρου του δρόμου, ακροβατικών καθώς και σε διαθεματικές προσεγγίσεις φυσικής και θεατρικής αγωγής, σε συνεργασία με συναδέλφους συναφών ειδικοτήτων. Προτείνεται, επίσης, οι δραστηριότητες και τα σενάρια του μαθήματος να παρουσιαστούν σε εξωσχολικούς και εξωθεατρικούς χώρους, όπως σε πλατείες, ανοιχτούς υπαίθριους κοινοτικούς χώρους ή και στην ύπαιθρο, καλλιεργώντας και ενισχύοντας δεξιότητες διάδρασης με τους κατοίκους της κοινότητας.

Οι δράσεις που προτείνονται στο στάδιο «Στον κύκλο της ομάδας» κα που αφορούν στο ποιοι θα ήταν οι χαρακτήρες της Commedia dell'arte σήμερα, εάν υπήρχαν ανάμεσά μας, και τι θα έκαναν, μπορούν να οδηγήσουν σε νέους αυτοσχεδιασμούς και μεικτές θεατρικές δράσεις με τεχνικές της commedia dell'arte, ενισχύοντας τη δημιουργία σεναρίων, αυτοσχεδιασμών και παρουσιάσεων που αφορούν σε θεματικές για τη σχολική ή την καθημερινή ζωή καθώς και για καίρια ζητήματα που σχετίζονται με την παγκόσμια ειρήνη, υγεία και οικοπολιτική.

Βιβλιογραφία μαθήματος

Γκολντόνι, Κ. (1993). *Ο υπηρέτης δύο αφεντάδων*, μτφρ. Μ. Πορτολομαίου.Π. Δωδώνη

Πηγές για περαιτέρω μελέτη

[Βίντεο για παρακολούθηση 1.](#)

[Βίντεο για παρακολούθηση 2.](#)

[Βίντεο για παρακολούθηση 3](#)

Μάθημα 12ο

Τίτλος μαθήματος 12: Παίζουμε το έργο που φτιάξαμε στη σκηνή μας

Σύντομη περιγραφή μαθήματος:

Στο δωδέκατο μάθημα, με αφορμή τους αυτοσχεδιασμούς που πραγματοποιήσαμε στο ενδέκατο μάθημα, θα σχεδιάσουμε και θα οργανώσουμε θεατρική παρουσίαση-παράσταση. Με οδηγό το μπαούλο της ομάδας μας και τα αντικείμενα που θα βρούμε μέσα, παρακινούμε τα παιδιά να μετατρέψουν τους αυτοσχεδιασμούς σε μια μορφή παρουσίασης-παράστασης και να προκαλέσουν τη διάδραση με τα παιδιά από άλλες τάξεις.

Στάδια μαθήματος

Τι συμβαίνει;

Το μπαούλο της τάξης ανοίγει, η Νόνα η Χελώνα προτρέπει την ομάδα να ανακαλύψουν τι έχει μέσα και η Μελίνα τους παρακινεί να παρουσιάσουν τις ιστορίες τους στις άλλες τάξεις. Τα παιδιά εντοπίζουν τα αντικείμενα και τα αξεσουάρ που σχετίζονται με την Commedia dell'arte και τα οποία θα τους βοηθήσουν να μετατρέψουν τις αυτοσχέδιες ιστορίες τους για το καλάθι της Κολομπίνας και το φαγητό που χάθηκε σε παρουσίαση-παράσταση! Από το μπαούλο ξεπηδούν μπέρτες και μπαστούνια, μάσκες και μύτες, σκηνικά αντικείμενα, κοστούμια και φτερά και άλλα αντικείμενα μαγικά ή... πραγματικά!

Αυλαία... και πάμε!

Στόχος του δωδέκατος μαθήματος είναι οι μαθητές να ανακαλύψουν τους θεατρικούς τρόπους με τους οποίους μπορούν να μετατρέψουν το εκπαιδευτικό υλικό του προηγούμενου μαθήματος και των δικών τους αυτοσχέδιων δράσεων σε κείμενο για παράσταση-παρουσίαση! Δημιουργούν ένα νέο δραματικό και σκηνικό περιβάλλον και παρουσιάζουν με πρωτότυπο τρόπο τη δική τους ιστορία. Οι ιστορίες των ομάδων για το

καλάθι της Κολομπίνας και το φαγητό του κυρίου που χάθηκε αποτελούν τη βάση για να δημιουργηθεί η παρουσίαση-παράσταση, ενώ τα παιδιά εφευρίσκουν δημιουργικούς τρόπους και σκηνικές λύσεις για την προσαρμογή της δράσης στον χώρο ή στους χώρους του σχολείου που θα επιλέξουν για να παρουσιάσουν την εργασία τους.

Ας ζεσταθούμε

Για το ζέσταμα, προτείνεται περπάτημα με διαφορετικούς τρόπους, σύμφωνα με οδηγίες οι οποίες προκύπτουν και παραπέμπουν σε χαρακτηριστικά των τύπων της *commedia dell'arte*, όπως για παράδειγμα: Περπατάω και έχω μεγάλη κοιλιά ή μεγάλη καμπούρα, περπατάω μόνο στις φτέρνες ή στις μύτες κ.ά. Επίσης, ακολουθούν παιχνίδια τρεξίματος και μετακινήσεων στον χώρο μετ'εποδίων: «Θέλω να πάω κάπου γρήγορα και όλο μ'εμποδίζουν και αλλάζω συνέχεια κατευθύνσεις» κ.ά. Ο Νικήτας προτείνει επίσης να γεμίσουν το καλάθι με «ψεύτικα φαγητά» που όλα χωράνε στη χούφτα μας και θα πρέπει να φτάσουν γρήγορα στο τελευταίο παιδί χωρίς να πέσουν κάτω. Αν πέσουν, ξεκινάμε από την αρχή. Οι προτεινόμενες δραστηριότητες με μαστούνια και μάτια κλειστά, ή και διαφορετικές πρόσθετες οδηγίες [μάτια κλειστά ή ανοιχτά, αργός ή γρήγορος ρυθμός κ.ά], βελτιώνουν την ισορροπία και ενισχύουν τον συντονισμό των κινήσεων.

Ας οργανωθούμε!

Η Νόνα η Χελώνα οργανώνει την ομάδα για να συγκεντρώσει ό,τι χρειάζονται για την παρουσίαση-παράσταση, ενώ ο Νικήτας υπενθυμίζει σε όλους ότι θα αξιοποιήσουν το σενάριο, τους αυτοσχεδιασμούς, τα σώματά τους και τη φαντασία τους, για να στήσουν σκηνές με μάσκες, μουσικές και παραξενιές γλυκιές, για της *commedia dell'arte* τις όμορφες.

Στο θέμα μας!

Με βάση τις δύο ιστορίες που φτιάξαμε, της Κολομπίνας με το καλάθι και του φαγητού που χάθηκε, προχωράμε για να ενώσουμε τα σενάρια και τους αυτοσχεδιασμούς, ακούμε ξανά τον μονόλογό μας, τον οποίο είχαμε ηχογραφήσει, διαβάζουμε τις σημειώσεις της ομάδας μου για την πορεία της κάθε ιστορίας και συναποφασίζουμε την τελική δομή του σεναρίου μας. Ο εκπαιδευτικός προτρέπει τα παιδιά να ασχοληθούν και με τις μάσκες και τα κοστούμια, καθώς και με τα σκηνικά αντικείμενα που θα συνάδουν με την εξέλιξη του σεναρίου της παράστασης. Ακολουθούν πρόβες, ενώ παράλληλα υπάρχουν σημεία που η

ομάδα θα αυτοσχεδιάζει και στη διάρκεια της παράστασης, με βάση την τελική ροή του σεναρίου της παράστασης που συναποτελείται από το κείμενο της παράστασης, καθώς και τις σκηνοθετικές οδηγίες τις οποίες συναποφασίζουν οι ομάδες με τον εκπαιδευτικό της τάξης. Αξιοποιώντας τους υπάρχοντες αυτοσχεδιασμούς και στοχεύοντας για την παράσταση, η εργασία στις επιμέρους ομάδες βοηθάει στην τελική επιλογή τόσο του περιεχομένου των επεισοδίων και των σκηνών όσο και στη σύνθεση της παρουσίασης και στις «μουσικές γέφυρες» που θα επιλεγούν.

Στον κύκλο της ομάδας

Στο στάδιο αυτό της αξιολόγησης, καλούμε τους μαθητές να φτιάξουν στον τοίχο της τάξης μία έκθεση με τις μάσκες, τα κοστούμια, τα αντικείμενα και τα κυριότερα λόγια των προσώπων της ιστορίας μας, ενώ επίσης μπορούν να κολλήσουν φωτογραφίες σε χαρακτηριστικές στάσεις της Commedia dell'arte που έμαθαν. Με τον τρόπο αυτό αυτοαξιολογούν το περιεχόμενο καθώς και την αισθητική των δράσεων των ομάδων τους και επιλέγουν κριτικά στοιχεία από τη συνολική παρουσίαση που αποδίδουν κατά τη γνώμη τους το τι είναι και το πώς βίωσαν το ταξίδι τους με την Commedia dell'arte.

Κοίτα τι ανέβασα!

Οι μαθητές καλούνται να αναρτήσουν τη δική τους συνταγή για τα υλικά μιας αυτοσχέδιας παράστασης, από την αρχή ως το τέλος της και ιεραρχούν τα υλικά και τον τρόπο εκτέλεσης της συνταγής καθώς συμπεραίνουν ποια είναι τα ιδανικά συστατικά και σε ποιο σημείο εμφανίζονται.

Διδακτικές σημειώσεις

Στη διάρκεια προετοιμασίας της παράστασης, δίνεται έμφαση στη σωματική έκφραση και στο σωματικό θέατρο, ενισχύοντας την έμφυτη τάση των παιδιών για κινητικό παιχνίδι, ενώ παράλληλα ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει τον βαθμό συμμετοχής της ομάδας του σε ασκήσεις ακροβατικών και θεάτρου του δρόμου, με βάση το επίπεδο στο οποίο βρίσκονται και την οικείωση τους με την κίνηση. Το μάθημα προϋποθέτει σωματική προθέρμανση καθώς και συμμετοχή σε δημιουργικές ασκήσεις πρόβας και «επανάληψης» του επιλεγμένου αυτοσχέδιου υλικού για παράσταση, παράλληλα με συμμετοχή σε ασκήσεις για τη φωνή. Έχοντας ως βασική αρχή το δημιουργικό παιχνίδι και την ευχάριστη συμμετοχή των

παιδιών στη θεατρική διαδικασία, σκοπός των προβών και της σύνθεσης της παράστασης είναι η ευχάριστη συμμετοχή και στην τελική παρουσίαση και η διατήρηση από πλευράς μαθητών και εκπαιδευτικών του συμμετοχικού ρόλου που είχαν και στο στάδιο της δημιουργίας.

Επέκταση μαθήματος

Η τελική παρουσίαση μπορεί να πραγματοποιηθεί ξανά, εκτός του σχολικού περιβάλλοντος, για φιλανθρωπικό σκοπό και να αποτελέσει ένα ερέθισμα για να γνωρίσουν οι μαθητές την έννοια και τη σημασία του εθελοντισμού καθώς και της διάδρασης με ευαίσθητες κοινωνικά ομάδες παιδιών, νέων ή και ηλικιωμένων.

Με αφορμή το μάθημα, η ομάδα μπορεί να συζητήσει και να σχεδιάσει το πώς θα αξιοποιούσε την ιστορία και τις σκηνές από θεατρικά έργα του Κάρλο Γκολντόνι, του Μολιέρου και του Σαίξπηρ, με βάση τον αυτοσχεδιασμό και τη χρήση μάσκας και σωματικού θεάτρου.

Προτείνεται επίσης με βάση τις τεχνικές της *commedia dell'arte* να πειραματιστούν στη διασκευή θεατρικών έργων του παγκόσμιου ρεπερτορίου που συνάδουν στην ηλικιακή βαθμίδα και στον βαθμό οικείωσης με τις θεατρικές και δραματουργικές τεχνικές. Είστε έτοιμοι να δοκιμάσετε τους Καβγάδες στη Κιότζια ή τον Ταρτούφο; Η παράλληλη ανάγνωση του θεατρικού έργου με την αξιοποίηση θεατρικών τεχνικών, θα οδηγήσει τα παιδιά στο να γνωρίσουν τα θεατρικά έργα και ιδιαίτερος συγγραφείς που έχουν επηρεαστεί από την *commedia dell'arte* και να προτείνουν δικές τους δημιουργικές διασκευές και ευφάνταστους σκηνοθετικούς τρόπους.

Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Μολιέρος, *Ταρτούφος*
Μολιέρος, *Φιλάργυρος*
Γκολντόνι, *Καβγάδες στη Κιότζια*
Γκολντόνι, *Οι δίδυμοι της Βενετίας*
Σαίξπηρ, *Δωδέκατη Νύχτα*
Σαίξπηρ, *Όνειρο Καλοκαιρινής Νύχτας*

σε μετάφραση ή διασκευή που επιλέγουν οι εκπαιδευτικοί.

**ΘΕΜΑ 5.
Η ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΣΚΗΝΗ ΜΑΣ**

Μάθημα 13^ο

Τίτλος μαθήματος 13: Ποιοι είμαστε και τι ζητάμε στη σκηνή;

Σύντομη περιγραφή μαθήματος:

Η Μελίνα και η Νουρ, μαζί με όλη την παρέα, μόλις βγήκαν από το θέατρο, όπου παρακολούθησαν τη θεατρική παράσταση «Οδυσσεβάχ» της Ξένιας Καλογεροπούλου και με αφορμή το έργο και την παράσταση πειραματίζονται με δικές τους διασκευές της Οδύσσειας, ενώ παράλληλα μαθαίνουν κώδικες της θεατρικής σκηνής.

Στάδια μαθήματος

Τι συμβαίνει;

Με αφορμή το θεατρικό έργο «Οδυσσεβάχ», τα παιδιά καλούνται να φτιάξουν τη δική τους ιστορία και να συνθέσουν σκηνές και επεισόδια που να οδηγούν τους ήρωες σε νέες περιπέτειες. Επιλέγουν ως σημείο εκκίνησης τον Οδυσσέα και τις περιπέτειές του και πειραματίζονται, αυτοσχεδιάζοντας, με τη δική τους διασκευή της Οδύσσειας.

Αυλαία... και πάμε!

Οι διασκευές της Οδύσσειας από παραμύθια, ιστορίες, ταινίες και άλλες πηγές γίνονται υλικό μελέτης και έρευνας και με την καθοδήγηση της Νόνας-Χελώνας, οι ιδέες και οι αυτοσχεδιασμοί των παιδιών γίνονται κείμενο για θεατρική πράξη. Τα παιδιά πειραματίζονται και μαθαίνουν για τους θεατρικούς κώδικες της σκηνής.

Ας ζεσταθούμε

Στο συγκεκριμένο στάδιο δίνεται έμφαση στο τριπλό ζέσταμα για την αναπνοή, το σώμα, και τη φωνή, με εναλλαγές στον ρυθμό των ασκήσεων και με παραδείγματα με βάση τα πρόσωπα της Οδύσσειας («αναπνέω αργά, όπως οι άνεμοι του Αιόλου») και τους ήρωες του βιβλίου. Το τριπλό αυτό ζέσταμα μπορεί να συνδιαμορφωθεί, με βάση ασκήσεις και παιχνίδια που επιλέγει ο εκπαιδευτικός, εστιάζοντας στην αναπνοή και στη σημασία της στη θεατρική έκφραση. Στη συνέχεια, παίζουμε «Στο κατάρτι», όπου όσοι είμαστε στο καράβι επικοινωνούμε μεταξύ μας μόνο με τρεις κινήσεις που θα μας τις πει η Νόνα. Στο σημείο αυτό ο εκπαιδευτικός μπορεί στο ρόλο της Νόνας να προτείνει τις κινήσεις ή οι μαθητές σε ρόλο της χελώνας να καθοδηγήσουν τις κινήσεις και το ζέσταμα. Ακολουθεί το «τραγούδι

των Σειρήνων (Η ηχώ)», όπου σε ζευγάρια, ο Α βγάζει έναν ήχο και ο Β τον αναπαράγει όσο πιο πιστά μπορεί. Στο πλαίσιο της δραστηριότητας, ο εκπαιδευτικός θα μπορούσε, εναλλακτικά, να ορίσει πιο συγκεκριμένα τον ήχο που βγαίνει από την ομάδα Α (όταν, για παράδειγμα, δουλεύει πάνω σε συγκεκριμένα ηχητικά ή φωνητικά σημεία).

Ολοκληρώνοντας το ζέσταμα, παίζουμε τον «ασκό με τις λέξεις», όπου σε ζευγάρια, επιλέγουμε λέξεις από τον ασκό του Αιόλου και φτιάχνουμε δικές μας σύνθετες λέξεις εμπνευσμένες από την Οδύσεια. Επιπροσθέτως, οι νέες αυτές λέξεις μπορούν να αξιοποιηθούν ως υλικό για τη σύνθεση των παραπάνω ασκήσεων, δοκιμάζοντας οι μαθητές να τις εκφέρουν με βάση τις ασκήσεις αναπνοής και σωματικής έκφρασης που προηγήθηκαν.

Ας οργανωθούμε!

Η Μελίνα υπενθυμίζει στην ομάδα της ότι ετοιμάζονται για να αναπαραστήσουν την περιπέτεια στο Νησί των Κυκλάπων, ενώ ο Νικήτας και η Νόνα η Χελώνα παρακινούν τα παιδιά να σκεφτούν το πώς θα ζωντανέψουν τις ραψωδίες σε σκηνές, μπαίνοντας σε ρόλους. Το παιχνίδι αντιστοίχισης που ακολουθεί μπορεί να αξιοποιηθεί δημιουργικά από τον εκπαιδευτικό για να παρουσιάσει ή να υπενθυμίσει στα παιδιά για τη χρήση του διαλόγου, του μονολόγου καθώς και της σύμβασης του «κατ'ιδίαν».

Στο θέμα μας!

Τα παιδιά ζωντανεύουν σκηνές από την «Οδύσεια» με τον δικό τους τρόπο, αφού έχουν μελετήσει συναφές, πρωτότυπο ή διασκευασμένο υλικό, ή και βασιζόμενα στην προϋπάρχουσα γνώση ή εμπειρία από ανάγνωση ή παρακολούθηση παραστάσεων με συναφές θέμα. Προτείνεται να χωριστούν σε ομάδες και κάθε ομάδα να αυτοσχεδιάσει τον προορισμό που επιλέγει, ενώ ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει το ΨΜΑ με τις περιπέτειες του Οδυσσέα (σαν σε χρονογραμμή της «Οδύσειας»), για να παρουσιάσει στην τάξη τα βασικά σημεία του ταξιδιού του Οδυσσέα ή και να συζητήσει τα σημεία που επιλέγουν οι ομάδες.

Κάθε ομάδα αυτοσχεδιάζει με βάση τον προορισμό του Οδυσσέα και με όποιον θεατρικό τρόπο επιλέξει, και η Νόνα η Χελώνα προσκαλεί όλες τις ομάδες να ηχογραφήσουν τους αυτοσχεδιασμούς ή τις ιστορίες τους, ώστε να μπορέσουν στη συνέχεια να αξιοποιήσουν το αυτοσχέδιο υλικό στο τελικό κείμενο της παράστασης ή και παρουσίασης.

Στον κύκλο της ομάδας

Στον κύκλο της ανατροφοδότησης και του αναστοχασμού, οι ομάδες εκφράζουν τις απόψεις τους για τη δική τους διασκευή της «Οδύσσειας» και στην ολομέλεια καλούνται να προσδιορίσουν την ιδανική συνταγή, συλλέγοντας από τη δράση που προηγήθηκε «τα συστατικά», «τη μέθοδο εκτέλεσης», και το «ας μαγειρέψουμε» τη δική μας «Οδύσσεια». Η Νόνα η Χελώνα τους προτρέπει να βγάλουν φωτογραφία τη δική τους συνταγή για την Οδύσσεια, προκαλώντας έτσι έναν αναστοχαστικό διάλογο για το αν στο θέατρο υπάρχουν «συνταγές» ή δεν υπάρχουν, όπως υποστηρίζει η Μελίνα, και ενισχύοντας τη συζήτηση για τα «υλικά» του θεάτρου που τα ζωντανεύουν διαφορετικά οι δημιουργοί-συντελεστές.

Κοίτα τι ανέβασα!

Στην ψηφιακή τάξη τα παιδιά αναρτούν τα ηχογραφημένα κείμενά τους, ενώ παράλληλα μπορούν να ακούσουν τους αυτοσχεδιασμούς που ηχογράφησαν και να τους μεταγράψουν σε θεατρικό κείμενο!

Διδακτικές σημειώσεις

Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου μαθήματος, ο εκπαιδευτικός μπορεί να προσαρμόσει το τριπλό ζέσταμα και τις ασκήσεις προθέρμανσης, με βάση το επίπεδο της ομάδας και τη ροή των ασκήσεων αναπνοής, συγκέντρωσης και σωματικής έκφρασης που ακολουθεί, αξιοποιώντας ολικά ή μερικά τις δοσμένες ασκήσεις. Επιπροσθέτως, οι διασκευές ή τα αποσπάσματα από το πρωτότυπο κείμενο που θα επιλεγθούν για την Οδύσσεια μπορεί να αξιοποιηθεί από τον εκπαιδευτικό για την αφήγηση του σε ρόλο ή σε ρόλους που προκύπτουν από τις περιπέτειες του Οδυσσέα. Προτείνεται, επίσης, η αξιοποίηση του θεατρικού έργου «Οδυσσεβάχ», καθώς και μαγνητοσκοπημένων ή διαδικτυακών θεατρικών παραστάσεων, προσβάσιμων στο διαδίκτυο, από σχολικές ή και επαγγελματικές παραστάσεις. Οι εκπαιδευτικοί θεατρικής αγωγής μπορούν σε συνεννόηση με τους συντελεστές του Θεάτρου-Πόρτα να αξιοποιήσουν για εκπαιδευτικούς λόγους στοιχεία από το ψηφιακό αρχείο του θεάτρου.

Επέκταση μαθήματος

Παράλληλα με την πορεία εξέλιξης του μαθήματος, τα παιδιά μπορούν να οδηγηθούν στη δημιουργία και την κατασκευή αντικειμένων για τον σκηνικό χώρο των δράσεων,

καλλιεργώντας παράλληλα χωροταξικές και σκηνογραφικές δεξιότητες που θα ενισχύσουν τη σχέση τους με τον χώρο καθώς και την αντίληψή τους για τη σκηνογραφία. Οι αυτοσχεδιασμοί των ομάδων δίνουν αφορμές για τη δημιουργία μακέτας και δημιουργικών αποτυπώσεων του σκηνικού χώρου με εύχρηστα, ανακυκλώσιμα ή άλλου είδους υλικά. Επακολούθως, το περιεχόμενο από τους αυτοσχεδιασμούς πάνω στην Οδύσσεια και οι συνδέσεις μεταξύ των περιπετειών του Οδυσσέα μπορούν να δώσουν το έναυσμα για τη δημιουργία στίχων και τη σύνθεση τραγουδιών της «δικής μας Οδύσσειας», δημιουργικά ντοκουμέντα που μπορούν να συναποτελέσουν υλικό για μια ομώνυμη παράσταση.

Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Γκολντόνι, Κ. (1993). *Ο υπηρέτης δύο αφεντάδων*, μτφρ. Μ. Πορτολομαίου. Π. Δωδώνη.
Καλογεροπούλου, Ξ. (2011) *Οδυσσεβάχ*. Κέδρος.
Choir de Paris 1. (2023). ODYSSEUS de Max Bruch par le Chœur de Paris 1
Panthéon-Sorbonne [Video]. [Δείτε το βίντεο εδώ](#).
Τσολάκου, Μ. (Επιμ.). (2018). *Η Οδύσσεια. Ανακαλύπτοντας τον Όμηρο*. Φουρφούρι.

Μάθημα 14^ο

Τίτλος μαθήματος 14: Οργανώνουμε μια θεατρική παράσταση

Σύντομη περιγραφή μαθήματος:

Στο δεκατοτέταρτο μάθημα, οι μαθητές καλούνται να αφομοιώσουν βιωματικά τις διεργασίες δημιουργίας μιας παράστασης και να αποκωδικοποιήσουν τους θεατρικούς συντελεστές και συνδημιουργούς του τελικού αποτελέσματος, κατόπιν πρόβας και οικείωσης με τα επαγγέλματα του θεάτρου.

Στάδια μαθήματος

Τι συμβαίνει;

Ο Νικήτας, η Νουρ κι ο Πέντρο συζητούν και συναποφασίζουν να οργανώσουν τη δική τους παράσταση, η οποία θα είναι βασισμένη στο αυτοσχέδιο υλικό που παρήγαγαν σε ομάδες, στην προηγούμενη διδακτική ενότητα.

Αυλαία... και πάμε!

Σκοπός της ενότητας είναι να μάθουν τα παιδιά για τον ήχο και το φως, για κοστούμια, σκηνικά και τεχνάσματα πολλά, δοκιμάζοντας μεθόδους θεατρικές, με χορό και μουσικές! Με αφορμή το παιχνίδι και θεατρικές τεχνικές, οι πρωταγωνιστές μας μούν τα παιδιά της τάξης στον μαγικό κόσμο της παράστασης, στα παρασκήνια, στο προσκήνιο, καθώς και στον χώρο που ενώνει ζωτικά θεατές και πρόσωπα που βρίσκονται πάνω στη σκηνή.

Ας ζεσταθούμε

Στο στάδιο αυτό το «μαγικό εάν», ενισχύει τις ασκήσεις του τριπλού ζεστάματος (σώμα, φωνή, αναπνοή), καθώς τα παιδιά καλούνται να αναπνεύσουν «σαν να ήταν...», χαρούμενα ή αγριεμένα, και στη συνέχεια ενσωματώνουν τα αποτελέσματα από τις ασκήσεις αυτές στην εκφορά συγκεκριμένων φράσεων και καλούνται να παρατηρήσουν πώς αλλάζει το κείμενο ανάλογα με τον τρόπο που το λένε. Ενδεικτικά, αναφέρονται παραδείγματα επιλογής επανάληψης μιας φράσης με διαφορετικούς τρόπους έκφρασης, ενώ ο εκπαιδευτικός μπορεί να δημιουργήσει παραλλαγή της άσκησης, αξιοποιώντας στίχους και φράσεις από κείμενα που ήδη επεξεργάζεται ή που θέλει να δουλέψει με τους μαθητές. Συνολικά, οι

μαθητές παίζουν με τις εντάσεις, «χρωματίζουν» τη φωνή τους και πειραματίζονται με διαφορετικές εντάσεις και τρόπους εκφοράς των προτάσεων.

Ας οργανωθούμε!

Τα κείμενα από την Οδύσσεια της τάξης αποτελούν το σημείο εκκίνησης για να ακολουθήσουν οι πρόβες και στη συνέχεια η παράσταση. Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και μπαίνουν σε ρόλους συντελεστών της παράστασης, προσπαθώντας να ερευνήσουν τι θα έκαναν εάν ήταν σκηνοθέτες ή μουσικοί, ενδυματολόγοι ή σκηνογράφοι κ.ά., οδηγώντας κάθε ομάδα-ειδικότητα να σκεφτεί τις αρμοδιότητές της για την παράσταση.

Στο θέμα μας!

Πώς μπορούν οι μαθητές να κατανοήσουν και να συναισθανθούν στην πράξη το πώς «ανεβαίνουν» οι σκηνές του έργου; Δοκιμάζουν ποικίλους τρόπους έκφρασης, κάνουν πρόβες και με τη συμβολή του εκπαιδευτικού γνωρίζουν μεθόδους υποκριτικής, καθώς και σκηνοθετικές προσεγγίσεις που μπορεί να τους φανούν χρήσιμες στο δικό τους πέρασμα από την αυτοσχέδια δράση στη θεατρική σκηνή. Παράλληλα ή σε συνέχεια με τη γνωριμία των παιδιών με το έργο του Στανισλάφσκι, ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει γνώριμες τεχνικές και μεθόδους από τον 20ό στον 21ο αιώνα από το έργο πρακτικών και θεωρητικών του θεάτρου και των παραστατικών τεχνών. Η γνωριμία με τις θεατρικές πρακτικές προτείνεται να ενσωματώνεται σε κώδικες παιχνιδιού, σαν ένα παιχνιδάκι εμπύθισης που προσκαλεί τους φίλους μας στη μελέτη του θεάτρου και της ιστορίας του καθώς και στις έμπρακτες δοκιμές των μεθόδων και προσεγγίσεων.

Στον κύκλο της ομάδας

Στον κύκλο αυτό της αξιολόγησης της δράσης και του δημιουργικού αναστοχασμού, οι μαθητές, αφού έχουν συναποφασίσει το πώς θα κάνουν την παράσταση, συζητούν τι τους άρεσε από όλη αυτή τη διαδικασία και αυτοαξιολογούν τη συμμετοχή τους σε αυτήν! Επίσης, γίνεται συζήτηση και προτείνονται τρόποι διαχείρισης τυχόν ανησυχιών για την ημέρα της πρεμιέρας. Εδώ, ο εκπαιδευτικός μπορεί να συζητήσει για το άγχος της έκθεσης και συναφείς ανησυχίες και να συνδέσει την ύλη του ζεστάματος (αναπνοή, φωνή, σωμα), με το παρόν υλικό του αναστοχασμού.

Κοίτα τι ανέβασα!

Στην ψηφιακή τάξη, τα παιδιά καλούνται να αναρτήσουν τι στοιχεία πρέπει να παρατηρεί και να σημειώνει ο κριτικός του θεάτρου πριν γράψει την κριτική, ποια είναι τα εφόδια που πρέπει να έχει, σχηματίζοντας το προφίλ του κριτικού θεάτρου. Το ερώτημα του Νικήτα «Πόσα αστεράκια βάζεις στην προσπάθεια της ομάδας σου; Ας σκεφτούμε γιατί!», θέτει στο κέντρο του διαλόγου ένα καίριο ζήτημα αξιολόγησης και κριτικής της θεατρικής διαδικασίας, καθώς και υπενθυμίζει στοιχεία της ίδιας της διαδικασίας αξιολόγησης ενός θεατρικού σύμπαντος, όπως είναι η παράσταση.

Διδακτικές σημειώσεις

Με τη διαλεκτική μέθοδο των ερωταποκρίσεων, δηλώνοντας άλλοτε άγνοια ή γνώση, παρακινούμε την ομάδα να ανακαλύψει τα επαγγέλματα του θεάτρου, τις ειδικότητες και τα υποπεδία που όλα μαζί συντελούν στη δημιουργία της παράστασης καθώς και στη συνέχισή της. Η εργασία, στην τάξη, σε ρόλο επαγγελματιών-εργαζόμενων στον χώρο του θεάτρου, με τις θεατρικές μεθόδους του εκπαιδευτικού σε ρόλο ή και του μανδύα του ειδικού, όπως επίσης η παράλληλη αξιοποίηση των συναφών ΨΜΑ καθώς και η δημιουργία συνεντεύξεων για πρόσωπα που εργάζονται στο θέατρο, προκαλεί το ενδιαφέρον των μαθητών και δίνει τη δυνατότητα δια ζώσης ή εξ αποστάσεως επαφής τους με αληθινά ντοκουμέντα, εμπειρίες και γνώσεις που ανταποκρίνονται στη ρεαλιστική αποτύπωση των διαδικασιών πρόβας, παράστασης και των ειδικοτήτων του θεάτρου.

Επέκταση μαθήματος

Το παρόν μάθημα μπορεί να αποτελέσει το σημείο εκκίνησης για την παράλληλη εργασία με θεατρικές πρακτικές και προσεγγίσεις του 20ού και 21ου αιώνα και την αξιοποίησή τους τόσο στην επεξεργασία του κειμένου και στο πέρασμα από το κείμενο στην παράσταση όσο και σε όλες τις διεργασίες της δημιουργίας του τελικού δημιουργήματος, είτε ξεκινάμε από αυτοσχεδιασμό ή κείμενο ή άλλο σημείο εκκίνησης. Μπρεχτ, Στανισλάφσκι, Μέγιερχολντ, Γκροτόφσκι, Μπρουκ, Μπόάλ και συνεχίζοντας με τη φιλοσοφία και τις προσεγγίσεις προσώπων-εκπροσώπων που επηρέασαν και συνδιαμόρφωσαν τη θεατρική δημιουργία που κρίνεται από τον εκπαιδευτικό ότι συνάδουν με τον τρόπο εργασίας του πάνω στην παράσταση, δύναται να συναποτελέσουν υλικό μελέτης κι έρευνας των μαθητών.

Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Σαίξπηρ, *Όνειρο Καλοκαιρινής Νύχτας*, σε μετάφραση ή διασκευή επιλογής των εκπαιδευτικών

Πιραντέλο, Λ. (2021). *Απόψε Αυτοσχεδιάζουμε*, μτφρ. Δ. Μυράτ. Δωδώνη

Lallemand, O. (2021). *Εκφράζω τα συναισθήματά μου με τον λύκο Ζαχαρία*.

Παπαδόπουλος.

Ράπτου, Ε. (2022, Δεκεμβρίου 12). Το βιβλίο πίσω από την παράσταση: 26+1

παραστάσεις για παιδιά και εφήβους που βασίζονται σε λογοτεχνικά έργα. 0-18 Ο κόσμος των παιδιών μέσα από τα βιβλία.

[Διαβάστε το άρθρο εδώ.](#)

Συντεχνία του Γέλιου. (χ.η.). Η Ιστορία μας. Συντεχνία του γέλιου. [Περισσότερα για τον Θίασο εδώ.](#)

Χατζοπούλου, Ε. (2022, Νοέμβριος). Είδαμε την παράσταση 'Οδύσσεια' στο

Christmas Theater. Sin Radio. [Διαβάστε την κριτική εδώ.](#)

Μάθημα 15^ο

Τίτλος μαθήματος 15: Στη γιορτή του σχολείου

Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Στο συγκεκριμένο μάθημα οι πρωταγωνιστές μας συγκεντρώνουν και επεξεργάζονται φωτογραφίες από σχολικές γιορτές, εστιάζοντας στα διαφορετικά είδη και τις προσεγγίσεις τους. «Είναι όλα αυτά θέατρο; ρωτάει ο Πέντρο. «Φυσικά και είναι!» απαντά η Νουρ προκαλώντας τα παιδιά της τάξης μας να σκεφθούν δημιουργικά πάνω στις σχολικές γιορτές και παρουσιάσεις και να διεκδικούν τις προτάσεις τους για δημιουργία.

Στάδια μαθήματος

Τι συμβαίνει;

Οι πρωταγωνιστές συζητούν με αφορμή τις φωτογραφίες που κρατούν στα χέρια τους ή που βλέπουν ψηφιακά, από τη συμμετοχή τους σε σχολικές παραστάσεις (ή και από σχολικές παραστάσεις στις οποίες δεν έχουν λάβει μέρος) και εντοπίζουν διαφορετικά θεατρικά είδη και μορφές.

Αυλαία... και πάμε!

Σκοπός της ενότητας είναι το να αποτελέσει η σχολική γιορτή ένα γόνιμο πεδίο δημιουργίας και σύνδεσης με την ύλη του μαθήματος της θεατρικής αγωγής ή και των άλλων μαθημάτων, στις περιπτώσεις που το περιεχόμενό τους προσφέρεται ως κατάλληλο για διαθεματικές

δράσεις (θέατρο και ιστορία, θέατρο και λογοτεχνία, λαϊκές αφηγήσεις κ.ά.). Τα παιδιά παρακινούνται να συναποφασίσουν κατάλληλες μορφές θεατρικής έκφρασης για κάθε σχολική γιορτή ενώ παράλληλα η Μελίνα τους προτρέπει να γίνουν ερευνητές και να πάρουν συνεντεύξεις, ιδιαίτερα για τις επετείους τις ιστορικές, αλλά και για πολλές θεματικές. Σύμφωνα με τη Νουρ και την έρευνα που έχει κάνει, με την τέχνη του θεάτρου μπορούμε να βιώσουμε καλύτερα το περιεχόμενο κάθε γιορτής, ακόμη και αν δεν κάνουμε παρουσίαση!

Η γιορτή λοιπόν αποτελεί και για τον εκπαιδευτικό ένα χρόνο και χώρο πειραματισμού και δημιουργικής επαφής με τα γεγονότα ή τις αξίες, ανεξαρτήτως εάν θα προχωρήσουμε σε παρουσίαση ή παράσταση. Προτείνεται, επίσης, οι εκπαιδευτικοί «να μπουν στο ρόλο» των ιστορικών ή άλλων προσώπων και οι μαθητές να συνομιλήσουν μαζί τους για τα επίτευγματά τους, για τα γεγονότα που έζησαν και για τη μοναδική ιστορία ή εμπειρία που έχουν να σας αφηγηθούν.

Ας ζεσταθούμε

Στο στάδιο αυτό παίζουμε με τα είδη του θεάτρου, χωριζόμαστε σε δύο ομάδες και κάθε ομάδα έχει έναν εκπρόσωπο που θα συντονίσει την παρουσίαση ενός είδος θεάτρου με παντομίμα. Στη συνέχεια, η νόνα η Χελώνα προτρέπει τα παιδιά να δουν τις φωτογραφίες από τις γιορτές του σχολείου και να αναγνωρίσουν διαφορετικά είδη θεάτρου.

Ας οργανωθούμε!

Ο Νικήτας προσκαλεί τα παιδιά σε ένα παιχνίδι αντιστοίχισης το οποίο αφορά στα είδη του θεάτρου. Επακολούθως, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να συνεχίσουν το παιχνίδι αυτό με είδη και τεχνικές που θέλουν να αξιοποιήσουν στον σχεδιασμό τους.

Στο θέμα μας!

Σχεδιάζουμε τη δική μας γιορτή, μοιράζουμε αρμοδιότητες, χωριζόμαστε σε ειδικότητες και φτιάχνουμε την παράσταση ή το δρώμενό μας! Η Νόνα η Χελώνα (εκπαιδευτικός σε ρόλο) υπενθυμίζει στην τάξη ότι «Δεν ξεχνάμε ότι κάθε σχολική γιορτή είναι ξεχωριστή!», συζητώντας τους για την πρωτοτυπία και τη δημιουργικότητα. Το πινακάκι που συνοδεύει αυτό το στάδιο στο βιβλίο του μαθητή μπορεί να αποτελέσει τον καμβά για ομαδική εργασία, διερεύνηση και διέγερση των δυνατοτήτων κι επιλογών προσέγγισης της σχολικής

γιορτής. [τα παιδιά συμπληρώνουν το θέμα, τη διάρκεια, το περιεχόμενο, τους συντελεστές κι άλλα βασικά στοιχεία που κρίνετε απαραίτητα για τον τρόπο και το είδος εργασίας σας].

Στον κύκλο της ομάδας

Στον δημιουργικό κύκλο του αναστοχασμού, οι μαθητές αξιολογούν τι έχουν κερδίσει από τη θεατρική εμπειρία της σχολικής γιορτής καθώς και τις γνώσεις για το είδος της γιορτής που επέλεξαν. Ο κύκλος ολοκληρώνεται με προτάσεις και σκέψεις για το αν θα μπορούσαν να παρουσιάσουν το ίδιο περιεχόμενο με άλλο τρόπο. Η αποτίμηση της θεατρικής εμπειρίας και της συμμετοχής στη γιορτή είναι ιδιαιτέρως σημαντική για την ολομέλεια καθώς και για την ενδυνάμωση μαθητών που τυχόν έχουν ξεπεράσει φόβους κι ανησυχίες με τη συμμετοχή τους αυτή, καθώς και για την ανταλλαγή απόψεων ατόμων και ομάδων για το πώς ένιωσαν σε όλα τα στάδια δημιουργίας, γεγονός που ευνοεί τις μεταγνωστικές τους δεξιότητες πάνω στη δημιουργία και συμμετοχή στη θεατρική πράξη.

Κοίτα τι ανέβασα!

Στην ψηφιακή τάξη, αλλά και στη σελίδα του σχολείου, τα παιδιά αναρτούν υλικό από την παράσταση ή τη δράση που ετοίμασαν, και εκφράζουν τα συναισθήματα που βίωσαν με όποιον δημιουργικό τρόπο θελήσουν.

Διδακτικές σημειώσεις

Η παρούσα ενότητα προσκαλεί τους εκπαιδευτικούς να σκεφθούν και να επαναπροσδιορίσουν τον τρόπο ένταξης της σχολικής γιορτής στο πλαίσιο του συγκεκριμένου μαθήματος, με δημιουργικούς κι ευφάνταστους τρόπους, είτε οδηγηθούν σε παρουσίαση, παράσταση, διάχυση της δημιουργίας στη σχολική κοινότητα είτε ολοκληρώσουν την εμπειρία με συμμετοχή των μαθητών σε δραστηριότητες στην τάξη. Προτείνεται η διαθεματική προσέγγιση των τεχνών και των μαθημάτων, με αφορμή τις θεατρικές δράσεις.

Επέκταση μαθήματος

Από το θεατρικό αναλόγιο στο θέατρο του δρώμενου, τα χάπενινγκ και τα θεατρικά δρώμενα σε εξωθεατρικούς χώρους, το μάθημα μπορεί να επεκταθεί με εστίαση σε λαϊκά δρώμενα και τελετουργίες του τόπου, με αφηγήσεις και εμπειρίες κατοίκων της περιοχής, με

συνεντεύξεις με τη χρήση της τεχνολογίας από πρόσωπα και πολίτες που σχετίζονται με το περιεχόμενο της σχολικής γιορτής. Παρουσιάζουν ενδιαφέρον οι πειραματισμοί με το υλικό και το περιεχόμενο μιας σχολικής γιορτής για περισσότερο χρονικό διάστημα, πέρα από το συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο εορτασμού, ως μια παράλληλη εργασία για πέντε ή περισσότερες εβδομάδες που μπορεί να οδηγήσει σε ένα ευρύτερο διακαλλιτεχνικό ή διαθεματικό πρότζεκτ.

Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Βαρελά-Νερατζοπούλου, Ε. (2016). *Το σχολείο μας γιορτάζει*. Ίαμβος.
Γραμματάς Θ., Μουδατσάκης, Τ. (χ.η). Το πολυθέαμα. Theodore Grammatas.
<https://theodoregrammatas.com/el/το-πολυθέαμα/>
Γραμματάς, Θ. (2007). *Η σχολική θεατρική παράσταση. Οδηγός για εκπαιδευτικούς*. Ατραπός.
[Διαβάστε εδώ.](#)
Αρχείο Εθνικό Θεάτρου. [Μπορείτε να το προσπελάσετε εδώ.](#)
Αρχείο Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος. [Μπορείτε να το προσπελάσετε εδώ.](#)
Ψηφιακές βιβλιοθήκες.
Προσωπικά αρχεία δημιουργών και συγγραφέων θεατρικών έργων ή δρώμενων.
Εκδόσεις με θεατρικά έργα για σχολικές γιορτές και παραστάσεις.

ΘΕΜΑ 6.
ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Μάθημα 16°

Τίτλος μαθήματος 16: Είμαστε θεατές στο θέατρο, στο μουσείο, σε μία αίθουσα τέχνης

Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Στο συγκεκριμένο μάθημα οι ήρωές μας με τους μαθητές ανακαλύπτουν εξωθεατρικούς χώρους όπου μπορούν να κάνουν ή να παρακολουθήσουν θέατρο και γνωρίζουν θεατρικά είδη, μορφές παραστάσεων και καλλιτεχνικών δρώμενων που μπορούν πραγματοποιηθούν ή να δημιουργηθούν με αφορμή ένα μουσείο, ένα αρχαιολογικό μνημείο, μια πλατεία κ.ά.

Στάδια μαθήματος

Τι συμβαίνει;

Η Νόνα η Χελώνα λόγω της εμπειρίας της ως υπεύθυνη για τις επισκέψεις των σχολείων στο «Μουσείο της Χελώνας Καρέτα Καρέτα», εξάπτει τη φαντασία των ηρώων για μουσεία, πινακοθήκες, εκθεσιακούς χώρους, φεστιβάλ και άλλα θεάματα που είναι τα αγαπημένα της και μπορεί να τους μιλάει ώρες για όλα αυτά. Έχει κρατήσει και φωτογραφικό υλικό και βίντεο, παροτρύνοντας τους εκπαιδευτικούς να αξιοποιήσουν ψηφιακό υλικό, από συλλογές και ψηφιοποιήσεις εκθεμάτων και υλικού μουσείων και άλλων πολιτιστικών φορέων.

Αυλαία... και πάμε!

Σκοπός του μαθήματος είναι η εξερεύνηση μουσείων, πινακοθηκών, μνημείων κ.ά. και μέσω της τέχνης του θεάτρου να κατανοήσουμε βιωματικά τα εκθέματα και τις συλλογές τους.

Ο Νικήτας προσκαλεί τους φίλους του ν' ανακαλύψουν κι άλλους εξωθεατρικούς χώρους όπου μπορούν να κάνουν ή να παρακολουθήσουν θέατρο και η Μελίνα τους θέτει το ερώτημα για το εάν έχουν σκεφτεί σε πόσους χώρους συναντάμε το θέατρο χωρίς να ξέρουμε ότι αυτό που συμβαίνει είναι θεατρική δράση; Δημιουργούνται αφορμές για να συζητηθεί ο ρόλος του παιδιού ως θεατή στο θέατρο, στο μουσείο, σε αίθουσες τέχνης καθώς και η αλληλεπίδραση με το υλικό παρακολούθησης.

Ας ζεσταθούμε

Με αφορμή τις προτεινόμενες δράσεις στο στάδιο αυτό στο οποίο οι μαθητές καλούνται να επιλέξουν έναν πίνακα ζωγραφικής ενός ζωγράφου, να τον μελετήσουν, να αυτοσχεδιάσουν

και να φτιάξουν μια αυτοσχέδια χορογραφία, ενώ παράλληλα στη συνέχεια, από σόλο χορογραφία, συνεχίζουμε σε ζευγάρια, ενωνόμαστε και φτιάχνουμε το ντουέτο του πίνακα. Και, τέλος, ενώνουμε τα ζευγάρια με άλλα ζευγάρια, και συνδημιουργούμε χορογραφίες από μικρές ομάδες. Δίνουμε έναν δικό μας τίτλο στο νέο έργο που έχουμε τώρα δημιουργήσει, με αφορμή τον πίνακα.

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να καθοδηγήσουν περισσότερο ή λιγότερο τον ελεύθερο αυτοσχεδιασμό, με κίνηση και χορό, με βάση τις δεξιότητες και τις ανάγκες της ομάδας τους και να προσθέσουν καθοδηγούμενα βήματα για τη χορογραφία, όπου κρίνεται απαραίτητο. Σε άλλες περιπτώσεις, όπου η ελεύθερη έκφραση και κίνηση ρέει στην ομάδα, μπορούν να εξελίξουν περισσότερο τη σύνθεση, αφήνοντας ελευθερίες συνεργασίας στις ομάδες. Επίσης, εναλλακτικά, μπορεί να ζητηθεί από μαθητές να γίνουν οι χορογράφοι και συντονιστές των ομάδων τους.

Ας οργανωθούμε!

Στο στάδιο αυτό παρουσιάζεται η κεντρική δράση, κατά την οποία οι μαθητές θα συναποφασίσουν ποιο μουσείο επιλέγουν για να επεξεργαστούν το υλικό και τα εκθέματά του, τα οποία και θα αποτελέσουν τη βάση της δημιουργικής δραματοποιημένης εργασίας τους.

Στο θέμα μας!

Σε μικρές ή μεγάλες ομάδες οι ήρωες με τους μαθητές καλούνται να επιλέξουν ένα ή δύο εκθέματα και να δημιουργήσουν ένα αυτοσχέδιο σενάριο με βάση το περιεχόμενό τους, αφού πρώτα γίνουν ερευνητές και ανακαλύψουν τα στοιχεία του πίνακα ή άλλου εκθέματος.

Στη συνέχεια συζητούν τις ιδέες μας για τη δραματοποίηση του πίνακα ή του γλυπτού και συνεπιλέγουν πώς θα δραματοποιήσουν το έργο τέχνης και το παρουσιάζουν στις άλλες ομάδες. Σε ποιον χώρο; Όπως τους υπενθυμίζει η Νόνα η Χελώνα «Κάποια μουσεία έχουν ειδικά διαμορφωμένους χώρους για εκπαιδευτικά προγράμματα και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις!» Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να συνδυάσουν το μάθημα αυτό με την επίσκεψη της τάξης σε μουσείο ή εκθεσιακό χώρο και να εντάξουν στοιχεία στη δράση, πριν και μετά από την ημέρα επίσκεψης.

Επίσης, οι μαθητές έρχονται σε επαφή με την τεχνολογία και διαδρομές ψηφιακού θεάτρου που μπορούν να τους οδηγήσουν στην παραγωγή δημιουργικών βίντεο ή στη χρήση

προσβάσιμων τεχνολογιών για τη δημιουργία δικών τους ιστοριών οικομουσείων, μουσείων για ζώα, μουσείων με δικές τους θεματικές και ιδέες κ.ά. Ο Νικήτας επαναφέρει στην ομάδα την ιδέα του για το μουσείο Δεινοσαύρων και τους προσκαλεί, μέσα από το συναφές ΨΜΑ «Υπάρχουν δεινόσαυροι εδώ», να μπουν μαζί σε μια νέα ψηφιακή περιπέτεια αξιοποιώντας τις τέχνες στην εκπαίδευση και την τέχνη του να μπαίνεις και να βγαίνεις από ρόλους, να αλλάζεις εποχές και να μεταμορφώνεσαι...

Στον κύκλο της ομάδας

Στον κύκλο αυτό συζητάμε το πώς μας φάνηκε η θεατρική δράση σε σχέση με την περιήγησή μας στο μουσείο και το εάν άλλαξε τον τρόπο σκέψης μας για τα μουσεία, γενικά αλλά και τον τρόπο θέασης και πρόσληψης των μουσείων μέσω του θεάτρου. Ο Πέντρο καλεί τα παιδιά να ζωγραφίσουν ατομικά ή σε ζευγάρια, το δικό τους έργο τέχνης, με αφορμή όλες τις δραστηριότητες που προηγήθηκαν πάνω στο αρχικό έκθεμα που επέλεξαν με την ομάδα τους. Εδώ, μπορεί να πραγματοποιηθεί συνεργασία με συναδέλφους των εικαστικών και να δημιουργηθεί μια πρωτότυπη εικαστική ή και ψηφιακή σύνθεση από τα έργα των μαθητών.

Κοίτα τι ανέβασα!

Στην ψηφιακή τάξη τα παιδιά ανεβάζουν τη φωτογραφία της ζωγραφιάς του δικού τους έργου, ενώ στη συνέχεια μπορεί να ακολουθήσει συζήτηση για το σύνολο των μαθητικών έργων και να συγκεντρωθούν σκέψεις κι αποτελέσματα σε ένα νέο έργο τέχνης ή σε κείμενο.

Η δράση μπορεί να οδηγήσει, επίσης, στο να οργανώσουμε μια ψηφιακή έκθεση με όλες τις ζωγραφιές των μαθητών, η οποία μπορεί να συμπληρωθεί με φωτογραφικό υλικό από τις δραματοποιημένες δραστηριότητες που κάναμε.

Διδακτικές σημειώσεις

Το παρόν μάθημα μπορεί να ολοκληρωθεί στην τάξη ή και να αποτελέσει αφορμή για την επίσκεψη των μαθητών στο χώρο του μουσείου ή της έκθεσης, γεγονός που ενισχύει την εργασία πάνω στο δοσμένο υλικό και ανοίγει τους ορίζοντες του μαθήματος σε μιας μεγαλύτερης διάρκειας δράσης. Παράλληλα, η ψηφιοποίηση αρχείων μουσείων και εκθεμάτων αποτελεί ένα δημιουργικό σημείο εκκίνησης για την επαφή των μαθητών με το

φυσικό αντικείμενο με μεικτούς τρόπους εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, από τη στιγμή που το ψηφιακό υλικό μπορεί να συναποτελέσει υλικό της δραματοποίησης και των αυτοσχέδιων δρώμενων. Προτείνεται να αξιοποιηθούν δημιουργικοί τρόποι θέασης των μουσείων κι άλλων χώρων, όπου το παιδί μπαίνει ως θεατής, καθώς και να συζητηθεί με την ομάδα η σημασία της αλληλεπίδρασης σε σχέση με τον παραδοσιακό τρόπο επίσκεψης.

Επέκταση μαθήματος

Μια θεατρική παράσταση, ένα θεατρικό δρώμενο, μια περιπατητική δράση με αφορμή το υλικό ενός μουσείου μπορεί να γίνει το βασικό υλικό σύνθεσης της τελικής παρουσίασης-παράστασης ή και να αποτελεί στη διάρκεια όλης της χρονιάς τον θεατρικό καμβά στον οποίο επανέρχονται τα παιδιά και ζωντανεύουν στοιχεία από την ιστορία του. Ο πειραματισμός με τις ψηφιακές τεχνολογίες μπορεί να φέρει τους μαθητές από διαφορετικούς τόπους και χώρες σε αλληλεπίδραση, με αφορμή το υλικό μουσείων ή ψηφιακών συλλογών που δραματοποιούνται από τις δύο ή και περισσότερες διεθνείς ομάδες.

Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Σύνδεσμοι μουσείων και ψηφιακές συλλογές (2D, 3D) εκθεμάτων, βίντεο και μαγνητοσκοπημένο υλικό, διαθέσιμα στο διαδίκτυο από μουσεία που αποτελούν την αφορμή της δράσης μας.

Μάθημα 17^ο

Τίτλος μαθήματος 17: Το θέατρο από την αρχαία Ελλάδα μέχρι σήμερα

Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Η Μελίνα ανακαλύπτει μέσα στο ξύλινο μπαούλο της πολλές και διαφορετικές φωτογραφίες της Νόνας της Χελώνας από τη συμμετοχή της σε θεατρικές παραστάσεις που χάνονται στο βάθος του χρόνου. Το μάθημα αξιοποιεί το φανταστικό στοιχείο προκειμένου Μελίνα, Πήγασος και Νόνα η Χελώνα να πραγματοποιήσουν ένα ταξίδι στον χρόνο και να βοηθήσουν τους μαθητές να ακολουθήσουν την ιστορία του θεάτρου να ρέει αδιάκοπα σαν ποτάμι, από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα.

Στάδια μαθήματος

Τι συμβαίνει;

Στην εισαγωγή του μαθήματος, τίθεται το μυθοπλαστικό πλαίσιο με τρόπο ευχάριστο και παιγνιώδη. Η Μελίνα και ο Πήγασος ανακαλύπτουν πως η Νόνα η Χελώνα στον μακρύ βίο της έχει υπάρξει ηθοποιός. Η ίδια με τρόπο απλό και κατανοητό επιχειρεί να τους εξηγήσει τις πολλές και διαφορετικές λειτουργίες του θεατρικού φαινομένου («βλέπω», «παίζω», «γράφω» θέατρο), ενώ μικρή αναφορά γίνεται και στον προορισμό του δραματικού κειμένου, που δεν είναι άλλος από την ολοκλήρωσή του μέσα από μία θεατρική παράσταση. Τέλος, αναφορά γίνεται στο μαγικό «αν» του θεάτρου, που μπορεί να κάνει τα πάντα να συμβούν. Αυτή τη λειτουργία αποφασίζουν να αξιοποιήσουν και οι ήρωες του βιβλίου και ξεκινούν για ένα περιπετειώδες και διαφορετικό ταξίδι στον χρόνο.

Αυλαία... και πάμε!

Στο βήμα αυτό οι μαθητές και οι μαθήτριες ενημερώνονται μέσω ενός παιγνιώδους διαλόγου για τους στόχους του μαθήματος αυτού. Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά ταξιδεύοντας στον χρόνο θα γνωρίσουν διαφορετικούς συγγραφείς, θα ανακαλύψουν την ανάγκη των ανθρώπων να βλέπουν, να γράφουν, αλλά και να παίζουν θέατρο ανά τους αιώνες, και θα εντοπίσουν σημεία σύγκλισης διαφορετικών συγγραφέων και εποχών, συνειδητοποιώντας έτσι την ανάγκη του ανθρώπου για έκφραση και μετάδοση ιδεών και μηνυμάτων μέσω του θεάτρου, αλλά και την «παιδευτική» διάσταση του τελευταίου.

Ας ζεσταθούμε

Οι μαθητές μεταφέρονται με τη βοήθεια των ηρώων στο Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου. Παρατηρούν τον χώρο και εντοπίζουν την ιδιαιτερότητα στην ακουστική του. Στο σημείο αυτό προτείνεται να γίνει αξιοποίηση το Ψηφιακού Μαθησιακού Αντικειμένου με τίτλο «Τα μέρη του αρχαίου θεάτρου», το οποίο αναπτύσσεται πάνω σε εικόνες και λεπτομέρειες του Αρχαίου Θεάτρου της Επιδαύρου, βοηθώντας τους μαθητές και τις μαθήτριες να το γνωρίσουν καλύτερα και προτρέποντάς τους να προβούν σε συσχετίσεις με τους σύγχρονους θεατρικούς χώρους.

Στην πρώτη δραστηριότητα τα παιδιά καλούνται να περπατήσουν στον χώρο ελεύθερα και σε διαφορετικούς ρυθμούς και εντάσεις, προετοιμάζοντας το σώμα τους για όσα θα

ακολουθήσουν. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στους ήχους και στις φωνές. Τα παιδιά καλούνται να μιλήσουν ψιθυριστά, σε κανονική ένταση και πολύ δυνατά, απευθυνόμενα κάθε φορά στον πιο απομακρυσμένο συμμαθητή τους. Στη συνέχεια, κατά τη δεύτερη δραστηριότητα, ο εκπαιδευτικός περνώντας ανάμεσά τους αγγίζει έναν μαθητή ο οποίος μετατρέπεται σε «κορυφαίο του χορού», δίνοντας τον ρυθμό, την κίνηση και την ένταση. Τα υπόλοιπα παιδιά ακολουθούν πίσω του, με σκοπό να είναι όσο το δυνατόν πιο συντονισμένα. Σιγά σιγά στη δραστηριότητα μπορεί να προστεθεί και κάποιος ήχος (με έμπνευση από τους «Όρνιθες» ή τους «Βατράχους» του Αριστοφάνη) ή κάποια συνθήκη (π.χ. τρέχουμε για να ανακοινώσουμε κάποιο ευχάριστο/δυσάρεστο γεγονός, παρακολουθούμε κάποιον μυστικά κ.ά.).

Το στάδιο ολοκληρώνεται με την τρίτη δραστηριότητα, κατά την οποία οι μαθητές κάθονται στον κύκλο της ομάδας, μοιράζονται προσωπικές εμπειρίες, βιώματα και αναμνήσεις από θεατρικές παραστάσεις που έχουν παρακολουθήσει κατά το παρελθόν. Τα παιδιά μπορούν στο σημείο αυτό να έχουν την ευκαιρία να διηγηθούν, να περιγράψουν ή να αναπαραστήσουν στιγμιότυπα που τους έμειναν ανεξίτηλα στη μνήμη από τις θεατρικές παραστάσεις τις οποίες θα αναφέρουν.

Σημαντικό είναι να σημειωθεί ότι, κατά τη διάρκεια του συγκεκριμένου σταδίου και μέσω του διαλόγου που αναπτύσσεται, οι μαθητές πληροφορούνται για την υποχρεωτική θέαση των θεατρικών παραστάσεων στην αρχαιότητα και κατανοούν τη σπουδαιότητα του θέματος για την ελληνική κοινωνία και εκπαίδευση. Η επεξεργασία αυτού του σημείου μπορεί να γίνει είτε πριν είτε μετά το τέλος των δραστηριοτήτων που περιγράφηκαν. Με αφορμή τη φράση της Νόνας της Χελώνας «Ήταν πιο σημαντικό να υπάρχουν πολίτες που θα βλέπουν θέατρο και θα σκέφτονται παρά ένα εισιτήριο», προτείνεται να γίνει αξιοποίηση του Ψηφιακού Μαθησιακού Αντικειμένου «Θέατρο και Δημοκρατία», στο οποίο παρέχονται από τη Μελίνα χρήσιμες πληροφορίες γύρω από το συγκεκριμένο θέμα, οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν αφορμή για ευρύ και ταυτόχρονα εξαιρετικά σύγχρονο προβληματισμό.

Ας οργανωθούμε!

Στο συγκεκριμένο στάδιο, η Μελίνα και ο Πήγασος πληροφορούν τους μαθητές και τις μαθήτριες για όσα θα ακολουθήσουν, ενημερώνοντάς τους ότι θα παρατηρήσουν την ιστορική γραμμή του θεάτρου και στη συνέχεια θα αξιοποιήσουν τη θεατρική τεχνική της

«ανακριτικής καρέκλας» προκειμένου να συζητήσουν με τους θεατρικούς συγγραφείς ή τους θεατές περασμένων εποχών.

Στο θέμα μας!

Το συγκεκριμένο στάδιο καταλαμβάνει χώρο και στις δύο σελίδες του σχολικού εγχειριδίου, καθώς αναπτύσσεται στη βάση της ιστορικής γραμμής που δίνεται από την εικονογράφηση. Η ιστορία του θεάτρου παρουσιάζεται εδώ ως ένα ποτάμι που κυλά αδιάκοπα στα βάθη του χρόνου και καλεί τα παιδιά να «βουτήξουν στα νερά του» προκειμένου να το εξερευνήσουν και να γνωρίσουν τις πληροφορίες που αυτό φέρει μαζί του. Το συγκεκριμένο στάδιο χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή και προετοιμασία, καθώς είναι αρκετά ευρύ και παρέχει έναν πολύ μεγάλο όγκο πληροφοριών. Ο εκπαιδευτικός καλείται να αξιοποιήσει τόσο την εικονογράφηση του βιβλίου όσο και το Ψηφιακό Μαθησιακό Αντικείμενο με τίτλο «Ιστορική γραμμή» που τη συνοδεύει με τρόπο που να αντιστοιχεί στη δυναμική, τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες της ομάδας του. Σημαντικό είναι σε κάθε περίπτωση οι μαθητές να αντιληφθούν την ιστορική συνέχεια του θεάτρου, η οποία υπήρξε αδιάκοπη μέσα στον χρόνο. Μέσω του ΨΜΑ μπορούν να έρθουν σε επαφή με συνοπτικές πληροφορίες, τίτλους έργων, αλλά και εικόνες των συγγραφέων, προκειμένου να έχουν πληρέστερα και πολυμεσικά ερεθίσματα. Ως προς την ιστορική γραμμή που αποτυπώνεται στο εγχειρίδιο, σημειώνεται ότι οι ιστορικές περίοδοι είναι εξαιρετικά αναπτυγμένες και καλύπτουν πολύ μεγάλο εύρος αιώνων. Στόχος σε καμία περίπτωση δεν είναι τα παιδιά να γνωρίσουν συγκεκριμένες χρονολογίες, αλλά πολύ περισσότερο σκοπός του μαθήματος είναι η ανάδειξη της ανάγκης των ανθρώπων να εκφράζονται μέσα από το θέατρο ανά τους αιώνες. Για τον λόγο αυτόν διακρίνονται τέσσερις εξαιρετικά μεγάλες και «ανοιχτές» περίοδοι «Αρχαίο Θέατρο», «Αναγεννησιακό Θέατρο» (στο οποίο συμπεριλαμβάνονται έργα και συγγραφείς που μπορεί να θεωρηθούν και λίγο μεταγενέστεροι, αλλά απηχούν τις ιδέες, τις αξίες και τα μηνύματά της), «Νεότερο Θέατρο» και «Σύγχρονο Θέατρο», που αφορά τη θεατρική παραγωγή από τον 20ό αιώνα μέχρι σήμερα. Οι επιμέρους συγγραφείς δεν παρουσιάζονται με χρονολογική σειρά. Έμφαση επιδιώκεται να δοθεί στις διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές, τονίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την παγκοσμιότητα του θεατρικού φαινομένου. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να σταθεί σε ένα ή σε περισσότερα σημεία της ιστορικής γραμμής και να εστιάσει σε αυτό/-ά, εφόσον κρίνει ότι κάτι τέτοιο θα εξυπηρετούσε καλύτερα τις ανάγκες της ομάδας του.

Με αφορμή τη φράση της Νόνας της Χελώνας στο τέλος του σταδίου («Σς, κάποιος έρχεται... Ακούστε τι έχει να μας πει!») μπορεί να γίνει εισαγωγή της τεχνικής της ανακριτικής καρέκλας/καρέκλας των αποκαλύψεων. Τα παιδιά, αφού εστιάσουν σε συγκεκριμένους συγγραφείς και αναζητήσουν επιπλέον πληροφορίες, μπορούν να καλέσουν κάποιον από αυτούς να καθίσει στην καρέκλα προκειμένου να του υποβάλουν ερωτήσεις. Ενδιαφέρον θα είχε στην καρέκλα να καθίσει ο εκπαιδευτικός και να απαντήσει ως ένας από τους δραματικούς συγγραφείς στις ερωτήσεις που έχουν να υποβάλουν τα παιδιά. Τα τελευταία μπορούν επίσης μέσω ρόλου να θέσουν ερωτήσεις (π.χ. δημοσιογράφοι, ερευνητές, πολίτες από το παρελθόν, σύγχρονοι πολίτες κ.ά.).

Στον κύκλο της ομάδας

Το στάδιο αυτό λειτουργεί ως αποτίμηση του εργαστηρίου, αποτελώντας ταυτόχρονα και την «ολοκλήρωση» του ταξιδιού των ηρώων. «Άραγε μπορεί ένα τέτοιο ταξίδι να ολοκληρωθεί, ή συνεχίζεται μέσα στον χρόνο;». Αυτό αποτελεί ίσως ένα κεντρικό ερώτημα στο συγκεκριμένο βήμα. Τα παιδιά κάθονται σε κύκλο και μοιράζονται τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις ιδέες που γεννήθηκαν κατά τη διάρκεια της κοινής τους εμπειρίας. Στη συνέχεια, στον χώρο που δίνεται στη διπλανή σελίδα του εγχειριδίου τους, καλούνται να συμπληρώσουν στο περίγραμμα του ποταμού τις νέες γνώσεις που απέκτησαν ή όλα όσα αισθάνθηκαν και βίωσαν κατά τη διάρκεια του μαθήματος, δημιουργώντας έτσι «το δικό τους ποτάμι».

Κοίτα τι ανέβασα!

Οι μαθητές με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού φωτογραφίζουν τα ποτάμια που δημιούργησαν και τα αναρτούν σε ομαδική φωτογραφία ή κολάζ στο ψηφιακό τους αποθετήριο, προκειμένου η μνήμη της κοινής αυτής εμπειρίας να περάσει και στον «ψηφιακό τους κόσμο».

Διδακτικές σημειώσεις

Το μάθημα επιδιώκει με έναν ευχάριστο τρόπο να κάνει αναφορά στο θέατρο από την Αρχαία Ελλάδα μέχρι σήμερα. Το εγχείρημα, αν και εξαιρετικά απαιτητικό, επιδιώκεται να επιτευχθεί μέσα από την αξιοποίηση των κειμένων, των εικόνων και των Ψηφιακών Μαθησιακών Αντικειμένων συνδυαστικά. Καθώς ελλοχεύει ο κίνδυνος τα παιδιά να λάβουν

έναν τεράστιο όγκο πληροφοριών που είναι δυνατόν να τα αποθαρρύνει, είναι αδήριτη ανάγκη ο εκπαιδευτικός να έχει θέσει ξεκάθαρους στόχους και να έχει προγραμματίσει το μάθημά του με βάση τις ιδιαίτερες ανάγκες της ομάδας του και τα ενδιαφέροντα της τάξης. Η ευελιξία που δίνεται είναι μεγάλη, ενώ το μάθημα επιδιώκει να παρέχει όσο το δυνατόν περισσότερα ερεθίσματα και αφορμές για ανάπτυξη συζήτησης και έκφραση των σκέψεων και των προβληματισμών των ίδιων των μαθητών.

Επέκταση μαθήματος

Το περιθώριο για επέκταση του μαθήματος είναι επίσης ιδιαίτερα ευρύ. Ως προς τις κιναισθητικές δραστηριότητες που προτείνονται, θα είχε ενδιαφέρον, εφόσον υπάρχει η δυνατότητα, αυτές να πραγματοποιηθούν εντός της τάξης και να επαναληφθούν σε εξωτερικό χώρο. Ιδιαίτερα η δραστηριότητα με τις διαφορετικές φωνές και εντάσεις θα μπορέσει με αυτόν τον τρόπο να κάνει πιο κατανοητή στους μαθητές και στις μαθήτριες τη σημασία της ακουστικής των υπαίθριων θεάτρων, αλλά και τις φωνητικές προσαρμογές που απαιτούνται. Επιπλέον, μέσω των ψηφιακών αποθετηρίων που υπάρχουν στους διαδικτυακούς ιστοτόπους θεατρικών οργανισμών (όπως το ψηφιοποιημένο αρχείο του Εθνικού Θεάτρου), τα παιδιά μπορούν να έχουν πρόσβαση σε υλικό επιλεγμένων παραστάσεων (φωτογραφίες, προγράμματα, video κ.λπ.).

Επιπρόσθετα, ενδιαφέρον έχει, αν ο εκπαιδευτικός το κρίνει χρήσιμο, η τάξη να ασχοληθεί με τις πληροφορίες που μπορεί να παρέχει στο κοινό ένα θεατρικό πρόγραμμα, ενώ οι μαθητές να προβούν στη δημιουργία ενός θεατρικού προγράμματος με αφορμή κάποια πολιτιστική εκδήλωση της τάξης. Τέλος, τα παιδιά μπορούν να κατασκευάσουν τη δική τους Ιστορική Γραμμή, στην οποία θα τοποθετήσουν τις θεατρικές παραστάσεις που έχουν παρακολουθήσει ή αυτές στις οποίες έχουν συμμετάσχει από την αρχή της σχολικής ζωής τους μέχρι και σήμερα, με σκοπό φυσικά και τον μελλοντικό εμπλουτισμό της.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Γραμματάς, Θ. (2023). *Ο Περσέας και η Ιθάλια στο θέατρο*. Παπαζήσης.
Pavis, P. (2006). *Λεξικό του θεάτρου*. Gutenberg.
Χάρτνολ, Φ. (1980). *Ιστορία του Θεάτρου*. Υποδομή.

Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Αριστοφάνης. (2023). *Βάτραχοι (Ε.Μαραγκού διασκευή)*. Σοκόλη.

Αριστοφάνης. (2021). *Αχαρνείς* (Β.Πανόπουλος & Ζ.Τζονάκα διασκευή). Αρμός.
Καλατζόπουλος, Γ. (2022). *Θέατρο για παιδιά και... έξυπνους μεγάλους*, 2ος τόμος. Φίλντισι.
Καλατζόπουλος, Γ. (2021). *Θέατρο για παιδιά και... έξυπνους μεγάλους*, 1ος τόμος. Φίλντισι.
Ποταμίτης, Δ. (2013). *Ιστορίες του παππού Αριστοφάνη*. Ντουντούμης.
Σαρή, Ζ. (2005). *Ο Αρλεκίνος*. Πατάκης.
Εκπαιδευτική Πλατφόρμα: *Το αρχαίο θέατρο στον κύκλο του χρόνου*. Διεύθυνση Μουσείων
Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. [Μπορείτε να την προσπελάσετε εδώ](#).
Εκπαιδευτικό video: *Και εγένετο θέατρον*. Εφορία Αρχαιοτήτων Πειραιώς και νήσων.
[Δείτε το βίντεο εδώ](#).
Ψηφιοποιημένο Αρχείο Εθνικού Θεάτρου. [Μπορείτε να το προσπελάσετε εδώ](#).

Μάθημα 18^ο

Τίτλος μαθήματος 18: Όλες οι τέχνες συνεργάζονται

Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Στο συγκεκριμένο μάθημα οι ήρωές μας προσκαλούν τα παιδιά να δημιουργήσουν ένα αφιέρωμα με αφορμή τον τόπο τους (στο πάρκο, στη μεγάλη πλατεία ή και με αφορμή ένα ιστορικό μέρος της πόλης μας ή και το σπίτι κ.ά.), αξιοποιώντας θεατρικά συστατικά που συνθέτουν την τέχνη του Πολυθεάματος.

Στάδια μαθήματος

Τι συμβαίνει;

Οι ήρωες συζητήσουν ποια ιδέα τους θα αξιοποιήσουν για να δημιουργήσουν ένα αφιέρωμα για τον τόπο τους βασισμένο σε μεικτές τεχνικές ενός πολυθεάματος, με τη συνέργεια των τεχνών. Ένα αφιέρωμα για το σπίτι και την οικογένεια; για τους υδροβιότοπους; για το αστικό περιβάλλον; για την ιστορία των προγόνων τους στην περιοχή; για ένα παλιό σπίτι στο οποίο... [συμπληρώνουν την ιστορία, με βάση αληθινά ντοκουμέντα ή και μύθους της περιοχής].

Αυλαία... και πάμε!

Καλούμε να ανακαλύψουμε πώς αντιλαμβανόμαστε ως θεατές ένα πολυθέαμα και πώς διαφέρει από μια θεατρική παράσταση, δημιουργώντας μια ξεχωριστή εκδήλωση στην οποία θέατρο, φωτογραφία, μουσική, ζωγραφική, κινηματογράφος, ήχοι θα συνδυαστούν σε ένα ενιαίο θέαμα.

Ας ζεσταθούμε

Στο στάδιο αυτό στο χωριζόμαστε σε μικρές ομάδες και κάθε μέλος της ομάδας αναλαμβάνει ένα στοιχείο ενός πολυθεάματος: ένα παιδί παίζει θέατρο, ένα άλλο τραγουδά, ένα άλλο δημιουργεί ήχους με το στόμα του και το σώμα του, ένα άλλο αφηγείται κ.λπ. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει να ζωντανέψει ένα σημείο του σχολείου (την τάξη, την αυλή, το γραφείο των δασκάλων ή άλλο). Στα παιδιά δίνεται η δυνατότητα να αυτενεργήσουν και να σκεφθούν τα σημεία που θα ήθελαν να εμψυχώσουν και το πώς.

Ας οργανωθούμε!

Στο συγκεκριμένο στάδιο, η Μελίνα και ο Πήγασος πληροφορούν τους μαθητές και τις μαθήτριες για όσα θα ακολουθήσουν, ενημερώνοντάς τους ότι θα παρατηρήσουν την ιστορική γραμμή του θεάτρου και στη συνέχεια θα αξιοποιήσουν τη θεατρική τεχνική της «ανακριτικής καρέκλας» προκειμένου να συζητήσουν με τους θεατρικούς συγγραφείς ή τους θεατές περασμένων εποχών.

Στο θέμα μας!

Οι ήρωες αποφασίζουν να κάνουν ένα αφιέρωμα για όλα τα σημαντικά μέρη του τόπου τους, ώστε να τον γνωρίσουν καλύτερα, ενώ παράλληλα προτείνουν να αξιοποιήσουν ένα ψηφιακό χάρτη, και με τις δυνατότητες του GPS, να φτιάξουν μια ψηφιακή παρουσίαση, όπου θα βάλουν σε φωτογραφίες κάθε σημείο του τόπου που πρώτα πρέπει να γνωρίσει κανείς. Συζητούν για τις δυνατότητες μιας διαδραστικής κι εντοπικής εκδήλωσης, πηγαίνοντας από μέρος σε μέρος, σύμφωνα με όσα ζητάει το κοινό. Πάνω στον ψηφιακό χάρτη της περιπατητικής, ψηφιακής δράσης, θα αναρτηθεί φωτογραφικό ή αρχειακό υλικό που αφορά στα σημεία της θεατρικής δράσης. [για παράδειγμα μια φωτογραφία με ένα σύντομο βίντεο με μουσική ή με ήχο από τις συνεντεύξεις που θα έχουμε πάρει, ηχητικά ντοκουμέντα, ηχοτοπία κ.ά.]

Η Μελίνα τους προτρέπει, παράλληλα, να αυτοσχεδιάζουν θεατρικά στα συγκεκριμένα σημεία του χάρτη, στα οποία θα συναντούν το κοινό τους. Η ροή και η χρήση της τεχνολογίας που προτείνεται αποτελεί μια αφορμή για να δημιουργήσει ή ολοκληρώσει ο εκπαιδευτικός το αφιέρωμα με τα μέσα και τα σημεία που μπορούν να χρησιμοποιήσουν και με βάση τις δυνατότητες ψηφιακής ή και διαζώσης εμπειρίας στα σημεία, ώστε να συλλεχθεί το υλικό ή και να γίνει μέρος της δράσης σε εξωτερικό χώρο. Σε κάθε περίπτωση το «θέμα μας» μπορεί να προσαρμοστεί στη σχολική σκηνή μας και η προβολή στην οθόνη να δώσει τη δυνατότητα «μετακίνησης» των θεατών στους τόπους του αφιερώματος και στα πρόσωπα. Με τον τρόπο αυτό φωτογραφίες, βίντεο, συνεντεύξεις, μαγνητοσκοπημένα δρώμενα κι αποσπάσματα από χάπενινγκ κ.ά. μπορούν να αποτελούν υλικό του πολυθεάματος στον χώρο του σχολείου.

Στον κύκλο της ομάδας

Στον κύκλο αυτό συζητάμε για όλα τα θεατρικά στοιχεία που χρησιμοποιήσαμε στο αφιέρωμά μας: κείμενα, τραγούδια, ήχους, φωτογραφίες, ζωγραφιές, βίντεο, αναμνήσεις,

αφηγήσεις και άλλα πολλά και για το πώς η σύγχρονη τέχνη και τεχνολογία μπορούν να αποτελέσουν δημιουργικούς τρόπους πρόσληψης του τόπου και του πολιτισμού.

Κοίτα τι ανέβασα!

Στην ψηφιακή τάξη τα παιδιά ανεβάζουν στιγμιότυπα από το αφιέρωμα που φτιάξαμε. Υπάρχει η δυνατότητα επαναδημιουργίας ενός νέου αφιερώματος που βασίζεται στο ψηφιακό αφιέρωμα που έχει αναρτηθεί στην ψηφιακή τάξη και δίνει ερεθίσματα για νέες δράσεις ή για τη συνέχειά τους, σε νέα επεισόδια.

Διδακτικές σημειώσεις

Το παρόν μάθημα μπορεί να αποτελέσει ένα δημιουργικό δρόμο συνάντησης με τον τόπο, με τον πολιτισμό, με τα λαϊκά δρώμενα και τις παραδόσεις, με τη συνέργεια των τεχνών και τη γνωριμία των μαθητών με τη μαγική σύνθεση των τεχνών στη μορφή του πολυθεάματος. Επίσης, δίνεται βάρος σε εντοπικές, διαδραστικές, ψηφιακές και περιπατητικές δράσεις, οι οποίες μπορούν να λάβουν χώρα κοντά στις σχολικές μονάδες. Με την κατάλληλη προετοιμασία, ύλη του μαθήματος μπορεί να αξιοποιηθεί στη διάρκεια μιας επίσκεψης των μαθητών, η οποία μπορεί να συμπρογραμματιστεί με τους εκπαιδευτικούς του σχολείου.

Προτείνεται να δοθεί έμφαση στην αυτενέργεια των μαθητών, καθώς και στις δεξιότητες της ομάδας και της τάξης στις επιμέρους τέχνες, γεγονός που μπορεί να ενισχύσει τη σύνθεση του πολυθεάματος, αλλά και να βοηθήσει στη δημιουργική διάδραση της γνώσης για τις τέχνες.

Επέκταση μαθήματος

Το αφιέρωμα στον τόπο με τη συμβολή των τεχνών και του πολυθεάματος ανοίγει τις προοπτικές για τη σύνδεση της παρούσας θεατρικής-σχολικής δράσης με τους γονείς καθώς και με πρόσωπα της κοινότητας. Το μάθημα μπορεί να επεκταθεί με τη γόνιμη σύμπραξη των γονέων και τη δημιουργία θεατρικών παιχνιδιών για γονείς και παιδιά με άξονα τα σημεία του τόπου πάνω στα οποία θα συναποφασίσουν να παίξουν. Επίσης, αποτελέσματα του μαθήματος μπορούν να παρουσιαστούν, τόσο στο πλαίσιο της σχολικής μονάδας [εντός κι εκτός του κτιρίου] όσο και σε εξωθεατρικούς χώρους που είναι κατάλληλοι για τη δράση.

Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Ψηφιακές συλλογές και βιβλιοθήκες

Ψηφιοποιημένα αρχεία και ντοκουμέντα σε σχέση με τον τόπο της ομάδας
Διαδικτυακές πηγές και ψηφιακές βιβλιοθήκες
Συνεντεύξεις, μαγνητοσκοπημένο υλικό
Υλικό από τοπικούς συλλόγους και ιδιωτικές συλλογές

Μάθημα 19^ο

Τίτλος μαθήματος 19: Το θέατρο με τις κούκλες, με τις σκιές, με τις νέες τεχνολογίες

Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Στο μάθημα αυτό που θέλει φαντασία, τα παιδιά μαθαίνουν, πειραματίζονται και δοκιμάζουν μορφές και τεχνικές του κουκλοθεάτρου και του θεάτρου των αντικειμένων, με ή και χωρίς τη χρήση των τεχνολογιών.

Στάδια μαθήματος

Τι συμβαίνει;

Η Νόνα η Χελώνα προσκαλεί τα παιδιά και τους συμπρωταγωνιστές της να γνωρίσουν το κουκλοθέατρο, το θέατρο σκιών και το χοροθέατρο, ενώ τους προετοιμάζει εξαρχής για ένα βιωματικό ταξίδι στον κόσμο της κούκλας και των σκιών που εξάπτει τη φαντασία αλλά παράλληλα έχει στο επίκεντρό του και πραγματικά αντικείμενα, στοιχεία κι ιστορίες. Ο Νικήτας, η δαχτυλόκουκλα από το χέρι του Νικήτα χαίρεται που επιτέλους σε αυτή την ιστορία θα έχει κι εκείνο ρόλο πρωταγωνιστικό!

Αυλαία... και πάμε!

Ο Νικήτας προτρέπει τα παιδιά να παίξουν με τις κούκλες και να αυτοσχεδιάσουν, να μεταμορφώσουν το σώμα τους σε μαριονέτα και να κινήσουν τα φανταστικά της νήματα. Η Νουρ τους καλεί να φτιάξουν δικές τους παραστάσεις και δρώμενα με κούκλες στη σκηνή παρουσιάζει το εύρος των επιλογών τους μιλώντας για γαντόκουκλες, δαχτυλόκουκλες, μαρότες, μαριονέτες, μα αν έχεις κι άλλη φαντασία, με όλα τα υλικά μπορείς να κάνεις εργασία! Η Νόνα η Χελώνα καλεί την ομάδα να ζωγραφίσει τις τις παλάμες ή τα δάχτυλά της, ενώ η Μελίνα τους οδηγεί σε ένα μαγικό ταξίδι στην χώρα του σκοταδιού, καθώς από τις σκιές του φιγούρες θα φανερωθούν: ζώα, λουλούδια, κατασκευές, και προβολές

φανταστικές! Ο Πέντρο, με τις οικολογικές του ανησυχίες, παρακινεί τα παιδιά να φέρουν από το σπίτι ό,τι κι αν βρουν, ανακυκλώσιμο υλικό ή ό,τι άλλο που δε χρησιμοποιούν.

Ας ζεσταθούμε

Με αφορμή τις προτεινόμενες δράσεις στο στάδιο αυτό, καλούμε τους μαθητές σε έναν χορό με τις δαχτυλόκουκλές τους, ενώ πρώτα κινούμαστε αργά και γρήγορα και στη συνέχεια ελεύθερα στον χώρο. Ο Πέντρο μας ενημερώνει ότι θα παίζει μουσική και, όταν σταματά, θα ψάχνουμε να βρούμε μια δαχτυλόκουκλα που μοιάζει στη δική μας ή ανήκει στην ίδια κατηγορία. [πρόκειται για τις δαχτυλόκουκλες που έχουμε φτιάξει μαζί ή που έχουμε ήδη μέσα στο μπαούλο της τάξης μας].

Ας οργανωθούμε!

Στο στάδιο αυτό το Λιοντάρι παρουσιάζει την κεντρική μας δράση και καλεί το κοινό του να φέρει κούκλες και πανιά, γάντια και σκεύη μαγειρικά, και στη συνέχεια τους ενημερώνει να είναι έτοιμοι όλοι για τη γιορτή για τα δικαιώματα των ζώων στη χώρα αυτή!

Στο θέμα μας!

Η Νόνα η Χελώνα [εκπαιδευτικός σε ρόλο]μας προετοιμάζει για το ότι ήρθε η ώρα για το «μαγικό πανί» που θα κρατάει μαζί με Μελίνα, ενώ τα παιδιά πίσω από το πανί θα σκύψουν ώστε να μη φαίνονται. Πρωταγωνιστές θα είναι τα χέρια που σηκώνονται ψηλά, και οι δαχτυλόκουκλες ή κούκλες που θα χορέψουν μαζί με τα παιδιά τον χορό. Τον χορό των ζώων της θάλασσας και των ζώων του δάσους και της άγριας φύσης! Θεματική του χορού των ζώων είναι τα δικαιώματά τους και κάθε χορός θα δείχνει ένα-ένα δικαίωμα που έχουν. Στο θέμα αυτό μπορούν να προστεθούν και συνθήματα και στίχοι, για ένα χάπενινγκ μοναδικό, το οποίο μπορεί να έχει κι ακροβατικά κι άλλα κόλπα μαγικά. Όπως υπενθυμίζει σε όλους μας η Νόνα η Χελώνα: «Προσοχή, να κάνετε προθέρμανση καλή, καθώς το θέατρο αυτό, όπως το λέτε το “κουκλο-θεατρικό-σωματικό”, θέλει προετοιμασία στη φωνή, στο σώμα και στην ψυχή!!!»

Στον κύκλο της ομάδας

Στον κύκλο αυτό συζητάμε με τα παιδιά το πώς αισθανόμαστε όταν εκφραζόμαστε με κούκλες, δαχτυλόκουκλες ή και με τα αντικείμενα που ζωντανέψαμε και οδηγούμαστε στο

να φτιάξουμε ένα ομαδικό κολλάζ από τις φωτογραφίες που τραβήξαμε, από τους αυτοσχεδιασμούς που κάναμε και τους στίχους που γράψαμε. Προτρέπουν τους μαθητές να εκφραστούν ελεύθερα και να συμπληρώσουν με όποιο τρόπο επιλέξουν την ομαδική μας δημιουργία. Επιπλέον, προτείνεται ατομική δημιουργία-εργασία, με βάση την κούκλα ή το αντικείμενο που εμπύχωσε κάθε μαθητής στους αυτοσχεδιασμούς, καλείται να συμπληρώσει τα στοιχεία της ταυτότητάς του και να γράψει απόσπασμα από το ημερολόγιο του ρόλου.

Κοίτα τι ανέβασα!

Στην ψηφιακή τάξη ανεβάζουμε το ομαδικό κολλάζ στην ψηφιακή μας τάξη, ως φωτογραφία.

Τα παιδιά μπορούν να αναρτήσουν επίσης τις προσωπικές τους δημιουργίες από τις κούκλες που χρησιμοποίησαν ή δημιούργησαν (φωτογραφία από χέρια, δάχτυλα, κατασκευές, δαχτυλόκουκλες κ.ά.) και καλούνται να γράψουν ελεύθερα μια φράση για την κάθε φωτογραφία. Μπορούν, στη συνέχεια, να ενώσουν τις φωτογραφίες και να κάνουν μια ψηφιακή έκθεση. Προαιρετικά, προτείνεται να αναρτήσουν, επίσης, ένα απόσπασμα από το ημερολόγιο της κούκλας ή του αντικειμένου που εμπύχωσαν.

Διδακτικές σημειώσεις

Το παρόν μάθημα μπορεί να αποτελέσει τον κορμό για αυτόνομες δράσεις κουκλοθεάτρου και θεάτρου σκιών, ενώ παράλληλα να λειτουργεί ως ένας «κουκλοθεατρικός καμβάς» για όλα τα προηγούμενα μαθήματα, όπου κι όταν η κούκλα και το θέατρο των αντικειμένων εισέρχεται στις δράσεις. Ως προς την κατασκευή της κούκλας, το δημιουργικό και εικαστικό μέρος των δημιουργιών, μπορεί να διαμοιραστεί με εργασία στο σπίτι και προετοιμασία της κούκλας ή και σε συνδυασμό με το μάθημα των εικαστικών, κατόπιν συνεργασιών των ειδικοτήτων αισθητικής αγωγής. Το κουκλοθέατρο και ιδιαιτέρως μια σταθερή κούκλα από την ιστορία μας (όπως για παράδειγμα, το Λιοντάρι του Νικήτα) μπορεί να αποτελεί «βοηθό» του εκπαιδευτικού που συνομιλεί απευθείας με τα παιδιά, αλληλεπιδρά μαζί τους και έχει τον δικό του «χώρο» στην τάξη και στην πορεία εξέλιξης των μαθημάτων. Τα ΨΜΑ της ενότητας αποτελούν υλικό που ενισχύει εμπράκτως το σενάριο του μαθήματος και δίνει αφορμή για συμπληρωματικές δράσεις. Τέλος, η έμφαση στα δικαιώματα των ζώων, μέσα από τις τεχνικές του κουκλοθεάτρου και του σωματικού θεάτρου, δίνει το ερέθισμα στα παιδιά και στους εκπαιδευτικούς να ερευνήσουν για καίρια ζητήματα των δικαιωμάτων

ανθρώπων και ζώων και για να επεξεργαστούν σημαντικές θεματικές, αξιοποιώντας το κουκλοθέατρο και το θέατρο των αντικειμένων, ως στοιχείο προωθητικής εμφύχωσης των θεμάτων.

Επέκταση μαθήματος

Το μάθημα μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία ενός χάπενινγκ στην αυλή του σχολείου ή στην κοντινή πλατεία ή στο πάρκο, για τα δικαιώματα των ζώων, με μεικτές τεχνικές θεάτρου, κουκλοθεάτρου, ακροβατικών, χοροθεάτρου και άλλων μεθόδων. Επίσης, η δημιουργία δαχτυλόκουκλας με τη χρήση χρώματος, μαρκαδόρου ή και εύχρηστης εικαστικής δημιουργίας στο δάχτυλο, μπορεί να πραγματοποιηθεί, ως στοιχείο αλληλεπίδρασης με το κοινό, και για τους μαθητές των άλλων τάξεων που δε συμμετείχαν στην αρχική δράση. Με τον τρόπο αυτό θα συμμετέχουν ενεργά στο χάπενινγκ υπέρ της προστασίας των δικαιωμάτων των ζώων!

Πηγές για περαιτέρω μελέτη

<https://www.unima.org>

<https://marionnette.com/esnam-formation/presentation-esnam>

<https://www.unimahellas.org>

<https://www.artsdelamarionnette.eu/en/>

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΤΕΥΧΟΥΣ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΓΙΑ ΤΗ Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Ανάποδος καθρέφτης: Στεκόμαστε ο ένας απέναντι από τον άλλον και κάνουμε το αντίθετο απ' ό,τι βλέπουμε.

Καρέκλα των αποκαλύψεων/ερωτήσεων: Θεατρική τεχνική σύμφωνα με την οποία σε μία καρέκλα κάθεται ένα παιδί το οποίο, παίζοντας έναν ρόλο, απαντάει σε ερωτήσεις που του θέτει η ομάδα. Οι ερωτήσεις αυτές, δηλαδή, γίνονται από τα υπόλοιπα παιδιά της τάξης, που μπορούν κι αυτά με τη σειρά τους να ρωτούν μέσα από ρόλους, υποδυόμενα κάποιον χαρακτήρα της ιστορίας. Στη θέση των παιδιών μπορεί να λάβει μέρος και ο εκπαιδευτικός στην παραπάνω διαδικασία.

Αναστοχαστική συζήτηση: Η συζήτηση που κάνουμε στην ομάδα μας μετά το τέλος της συμμετοχής μας σε μια θεατρική διαδικασία και έχει σκοπό να μας βοηθήσει να εκφράσουμε τις σκέψεις και τα συναισθήματά μας, να συνεχίσουμε να διερευνούμε ένα θέμα, να προβληματιστούμε για όσα βιώσαμε, αλλά και να μπορέσουμε να λειτουργήσουμε σε παρόμοιο πλαίσιο ακόμα καλύτερα την επόμενη φορά.

Ανίχνευση της σκέψης: Ανακαλύπτουμε με ερωτήσεις και απαντήσεις τι μπορεί να σκέφτεται ο ρόλος που υποδυόμαστε και απαντάμε σε ερωτήσεις σχετικές με το ποιο είμαστε, πώς αισθανόμαστε και πού βρισκόμαστε (μέσα όμως από τους ρόλους μας). Με αυτόν τον τρόπο, μοιραζόμαστε σκέψεις και συναισθήματα του ρόλου μας που δεν είναι γνωστά ως τώρα από την ιστορία ή που δε φαίνονται καθαρά από τη στάση του σώματός μας. Κάνουμε ερωτήσεις στους ρόλους μιας παγωμένης εικόνας ή μίας ιστορίας, μέσα από τις οποίες προσπαθούμε να καταλάβουμε τι σκέφτεται, τι νιώθει, τι φοβάται, τι ελπίζει ένας ρόλος και ό,τι άλλο ζητάμε να διερευνήσουμε γύρω από αυτόν.

Ασκήσεις αναπνοής: Οι ασκήσεις αναπνοής είναι πολύ χρήσιμες γιατί μαθαίνουμε να αναπνέουμε σωστά. Μαθαίνουμε να ελέγχουμε την αναπνοή μας, ενώ ταυτόχρονα συγκεντρωνόμαστε και χαλαρώνουμε.

Αυτοσχεδιασμός: Μέθοδος θεατρική, από τη φύση της αυτοσχεδιαστική! Είναι μία αυθόρμητη δραστηριότητα που ενεργοποιεί την ομάδα γύρω από κάποιο ερέθισμα-σημείο εκκίνησης. Ξεκινώντας από κάτι που μας έκανε εντύπωση ή μας προβλημάτισε, μπορούμε να δημιουργήσουμε μία αυθόρμητη θεατρική δράση μόνοι μας ή σε συνεργασία με την ομάδα μας. Δε χρειάζεται να χρησιμοποιήσουμε κάποιο κείμενο, απαραίτητα όμως υλικά του αυτοσχεδιασμού είναι η φαντασία, η επικοινωνία και η έκφραση. Ο αυτοσχεδιασμός αξιοποιείται στο μάθημα, στην πρόβα, έως και στην παράσταση! Μπορούμε στην πρόβα να συζητήσουμε κάποιες ιδέες για τον αυτοσχεδιασμό μας, αλλά κατά την παρουσίαση του αυτοσχεδιασμού να λειτουργήσουμε αυθόρμητα, με βάση τα όσα γίνονται στη σκηνή. Ακόμα όμως κι αν ο αυτοσχεδιασμός δεν έχει προγραμματιστεί, έχει αρχή, μέση και τέλος και πρόκειται για μια ολοκληρωμένη θεατρική δράση.

Αυτοσχεδιασμοί: Ατομικά ή σε ομάδες, δημιουργείτε αυτοσχέδιες σκηνές ή δράσεις, με βάση ένα συγκεκριμένο θέμα, σημείο εκκίνησης ή οδηγίες. Ας αυτοσχεδιάσετε με κίνηση, λόγο, σωματική έκφραση ή με όποιο θεατρικό τρόπο επιλέξετε!

Γαντόκουκλες: Η κούκλα φοριέται στο χέρι ως γάντι, η παλάμη μας αποτελεί το σώμα της, και το κεφάλι της κούκλας κινείται από τον δείκτη ή και τον παράμεσο, ενώ τα χέρια της από τον αντίχειρα και το μεσαίο δάχτυλο ή και το μικρό. Οι γαντόκουκλες είναι εμπνευσμένες από γνωστά παραμύθια, μύθους και στοιχεία πολιτισμού και δίνουν ζωή στην αφήγηση κάθε ιστορίας.

Γερανός: Πολλές φορές στις ιστορίες του αρχαίου ελληνικού θεάτρου οι ηθοποιοί έπαιζαν τον ρόλο των θεών, οι οποίοι εμφανίζονταν και έδιναν τη λύση ή βοηθούσαν στη συνέχιση της πλοκής. Για να δημιουργήσουν την αίσθηση ότι εμφανίζονταν από τον ουρανό χρησιμοποιούσαν έναν γερανό, μία μεγάλη μηχανή με τροχαλίες και σχοινιά, που σήκωνε ψηλά τον ηθοποιό και τον κατέβαζε με αργή κίνηση στη σκηνή, δίνοντας την αίσθηση ότι πετάει.

Γλύπτης-Γλυπτό: Χωρίζεστε σε ζευγάρια όπου ο Α΄ είναι ο/η γλύπτης/-τρια και ο Β΄ το γλυπτό. Ο/Η γλύπτης/-τρια κατευθύνει το γλυπτό με κινήσεις και εκφράσεις, δημιουργώντας

μια συγκεκριμένη στάση ή εικόνα. Ο/Η γλύπτης/-τρια χειρίζεται με ήρεμες κινήσεις και με σεβασμό το γλυπτό του.

Commedia dell'arte: Επαγγελματικό αυτοσχέδιο θέατρο της ιταλικής αναγέννησης, πολύ ιδιαίτερο είδος κωμωδίας που αναπτύχθηκε στην Ιταλία τον 16ο αιώνα και έχει ως βασικούς χαρακτήρες υπηρέτες, ηλικιωμένους, ερωτευμένους νέους, με κύριους εκπροσώπους τους εξής: Πανταλόνε, Ντοτόρε, Καπιτάνο, Κολομπίνα, Αρλεκίνος, Μπριγκέλα, Ιναμοράτα κ.ά.

Οι παραστάσεις παίζονταν σε αυτοσχέδιες, πρόχειρες σκηνές, χωρίς πολλά σκηνικά. Οι θίασοι ήταν πλανόδιοι και το σενάριο εξελισσόταν με τους αυτοσχεδιασμούς των ηθοποιών πάνω σε ένα πρώτο κεντρικό ερέθισμα, σε έναν καμβά σεναρίου και ιδέας. Στην πορεία εξέλιξης του είδους, γράφτηκαν θεατρικά κείμενα και το είδος αυτό επηρέασε θεατρικούς συγγραφείς όπως ο Μολιέρος, ο Μαριβό, ο Γκολντόνι κ.ά. Τα θέματα αφορούσαν κυρίως εμπόδια στον έρωτα, το φαγητό, τη ζήλια, θέματα υπηρετών-κυριών κ.ά.

Γυαλιά εικονικής πραγματικότητας: Ίσως να έχετε δοκιμάσει γυαλιά εικονικής πραγματικότητας σε βιντεοπαιχνίδια. Ο εξοπλισμός αυτός μας βοηθάει να ταξιδέψουμε σε μαγικούς ψηφιακούς κόσμους, να δούμε σκηνές και πλάσματα που εξαφανίζονται αμέσως μόλις αφαιρέσουμε τα γυαλιά από τα μάτια μας. Τα γυαλιά αυτά με μεγάλη προσοχή και ειδικό σχεδιασμό μπορούν να χρησιμοποιηθούν και στο θέατρο, καθώς φορώντας τα κανείς έχει την αίσθηση ότι βρίσκεται μέσα σε έναν θεατρικό χώρο και βλέπει μία ολόκληρη θεατρική παράσταση. Αξιοποιώντας και άλλα εργαλεία, μπορεί να αλληλεπιδράσει και να αλλάξει ή να «παίξει» ο ίδιος ή η ίδια με όλα όσα βλέπει γύρω του.

Δάσκαλος σε Ρόλο: Είναι μία θεατροπαιδαγωγική μέθοδος κατά την οποία ο/η εκπαιδευτικός μπαίνει σε ρόλο και γίνεται ένας από τους ήρωες της ιστορίας, εξελίσσοντας τη δράση κάνοντας ερωτήσεις και προκαλώντας απαντήσεις, εντός και εκτός ρόλου.

Δαχτυλόκουκλα: Η δαχτυλόκουκλα είναι ένα είδος κούκλας που φοράμε στα δάχτυλα για να παίξουμε κουκλοθέατρο, εφαρμόζει σε κάποιο δάχτυλο του κουκλοπαίχτη και ζωντανεύει με την κίνηση των δαχτύλων μας, με τη φωνή και τη ζωή που θα της δώσουμε!

Διάδρομος συνείδησης: Σχηματίζουμε όρθιοι δύο παράλληλες γραμμές, απέναντι ο ένας από τον άλλον. Σαν να δημιουργούμε ένα τούνελ. Από τη μέση περνάει ένα παιδί, που

υποδύεται έναν ρόλο και μπορούμε να του πούμε κάτι. Η μία πλευρά υποστηρίζει μία άποψη και η άλλη πλευρά συνήθως την αντίθετη. Περνώντας το παιδί σε ρόλο του ήρωα της ιστορίας μέσα από τον διάδρομο, ακούει τα διαφορετικά επιχειρήματα και βγαίνοντας παίρνει την απόφασή του. Με τη συμμετοχή μας στον διάδρομο αυτόν, μπορούμε να του πούμε κάτι που νιώθουμε ή σκεφτόμαστε.

Διάλογος: Συνομιλία ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα πρόσωπα. Συνομιλούν δύο ή περισσότεροι ήρωες ή ένα πρόσωπο συνομιλεί με ένα ζώο ή με ένα φανταστικό ή άψυχο ον.

Διασκευή: Η μετατροπή ενός είδους κειμένου σε άλλο είδος κειμένου.

Διερευνητική Δραματοποίηση: Μια θεατρική μέθοδος με την οποία μαθαίνουμε για μια ιστορία, μια κατάσταση, ένα πρόσωπο, ένα παραμύθι, μέσα από ερωτήσεις, απαντήσεις και πολλές θεατρικές τεχνικές. Με τις τεχνικές της διερευνητικής δραματοποίησης, μπορούμε να καταλάβουμε καλύτερα ιστορίες, μύθους, παραμύθια που όλοι ξέρουμε, και να μπούμε στη θέση των ηρώων. Στη διερευνητική δραματοποίηση αρχικά παίζουμε παιχνίδια για να γνωριστούμε και να γίνουμε ομάδα, μετά ερχόμαστε σε επαφή με ένα κείμενο ή ένα ερέθισμα και μετά με διάφορες θεατρικές τεχνικές διερευνούμε, δηλαδή προσπαθούμε να κατανοήσουμε καλύτερα, τους ρόλους και τις διαφορετικές πτυχές μιας ιστορίας. Παίζουμε θέατρο, συζητάμε και στο τέλος μοιραζόμαστε την εμπειρία μας.

Δοσμένες συνθήκες: Οι συνθήκες που δίνονται μέσα από το θεατρικό έργο ή τον σκηνοθέτη, για να μπορέσουμε να αυτοσχεδιάσουμε ή να παίξουμε μία σκηνή. Περιλαμβάνουν στοιχεία όπως πρόσωπα, τόπος, χρόνος, προθέσεις, γεγονότα κ.ά.

Δραματικό κείμενο: Είναι το κείμενο σε μορφή διαλόγου, που γράφεται με σκοπό να παιχτεί στη θεατρική σκηνή μπροστά σε κοινό.

Δραματοποίηση: Είναι η βιωματική διαδικασία κατά την οποία παίρνουμε μία ιστορία, ένα οποιοδήποτε ερέθισμα, ή και ένα μάθημα, και τα δραματοποιούμε μέσα από ρόλους, αξιοποιώντας δομικά στοιχεία του θεάτρου και του δράματος (χώρος, χρόνος, χαρακτήρες,

σύγκρουση, δραματική ένταση, οπτική γωνία, εκφραστικά μέσα κ.ά.). Η δραματοποίηση μπορεί να οδηγήσει και σε παράσταση ή παρουσίαση.

Εκκύκλημα: Κάποιες φορές, στις ιστορίες που παρουσιάζονταν στο θέατρο στην αρχαιότητα, υπήρχαν σκηνές σκληρές, όπως μάχες και τραυματισμοί. Αυτές οι σκηνές δε συνέβαιναν μπροστά στο κοινό, αλλά για να τις δείξουν χρησιμοποιούσαν το εκκύκλημα, μια ειδική πλατφόρμα με ρόδες που μπορούσαν να την κυλήσουν πάνω στη σκηνή. Για παράδειγμα, ένας «τραυματισμένος ήρωας» εμφανιζόταν και εξαφανιζόταν από τη σκηνή πάνω στο εκκύκλημα, χωρίς το κοινό να δει πώς «έγινε ο τραυματισμός του».

Εξωθεατρικός χώρος: Ένας οποιοσδήποτε μη θεατρικός χώρος, που διαμορφώνεται για να παρουσιαστεί μια παράσταση ή μια θεατρική δράση (για παράδειγμα ένα κάστρο, μια πλατεία, ένας προαύλιος χώρος κ.ά.).

Επίδαυρος: Περιοχή της Πελοποννήσου, γνωστή για το αρχαίο θέατρο που ανακαλύφθηκε εκεί. Το Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου διακρίνεται για την πολύ καλή ακουστική του και σε αυτό παίζονται ακόμα και σήμερα, κάθε καλοκαίρι, θεατρικές παραστάσεις.

Εργαστήρι γραφής: Κατά τη διάρκεια ενός εργαστηρίου γραφής χρησιμοποιούμε ιστορίες, εικόνες, κείμενα, ρόλους, γινόμαστε συγγραφείς και γράφουμε τα δικά μας νέα κείμενα μέσα από ή για συγκεκριμένους ρόλους.

Flashback: Η τεχνική κατά την οποία, όταν διερευνούμε μία ιστορία ή έναν χαρακτήρα, ανατρέχουμε στο παρελθόν, παίζουμε σκηνές που θα μπορούσαν να είχαν συμβεί πριν από το χρονικό σημείο στο οποίο βρίσκεται τώρα η ιστορία (π.χ. τα παιδικά χρόνια των ηρώων).

Ζογκλέρ: Αυτός που πραγματοποιεί εντυπωσιακές ταχυδακτυλουργικές ή ακροβατικές επιδείξεις ή δράσεις και ξεσηκώνει το κοινό που συναντά τυχαία στον δρόμο, παίζοντας με μπάλες και άλλα αντικείμενα.

Ηχητική εγκατάσταση: Τα ηχεία και τα μικρόφωνα χρησιμοποιούνται στο θέατρο με σκοπό όχι μόνο να βοηθήσουν τη μουσική και τους/τις ηθοποιούς να ακουστούν πιο καθαρά και

δυνατά, αλλά και για να κάνουν το τελικό αποτέλεσμα πιο εντυπωσιακό και επιβλητικό. Σήμερα γίνονται ειδικές μελέτες σε έναν θεατρικό χώρο για τα σημεία στα οποία θα πρέπει να μπουν τα ηχεία προκειμένου το αποτέλεσμα να είναι όσο το δυνατόν πιο ρεαλιστικό και λειτουργικό.

Ηχώ: Το φαινόμενο της επανάληψης του ήχου που χτυπάει πάνω σε εμπόδια. Εδώ στο παιχνίδι χρησιμοποιείται λόγω της επανάληψης των ήχων που παράγονται από τους/τις μαθητές/-τριες.

Θεατής-ηθοποιός / Δρων θεατής (Spect-actor): Στο Θέατρο Φόρουμ του Αουγκούστο Μποάλ ένα θεατής μπορεί να αντικαταστήσει ένα πρόσωπο του έργου και να γίνει θεατής-ηθοποιός. Το Θέατρο του Καταπιεσμένου του Μποάλ στηρίζεται στην ενεργή συμμετοχή των θεατών στη δράση σε όλη τη διάρκεια του έργου.

Θέατρο αντικειμένων: Πώς μπορούμε να κάνουμε θέατρο με αντικείμενα; Με το θέατρο των αντικειμένων, κάνουμε θέατρο με ό,τι αντικείμενα μπορείτε να φανταστείτε, αξιοποιώντας κινητό και ευέλικτο σκηνικό, καθώς και συνδυασμό ηθοποιού και φιγούρας ή αντικειμένων.

Θεατρική παράσταση: Η παρουσίαση ενός θεατρικού έργου στη θεατρική σκηνή, από συγκεκριμένους συντελεστές, σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο, με διαφορετικά θεατρικά μέσα και μεθόδους δημιουργίας και σκηνοθεσίας.

Θεατρική σύμβαση: Η διαδικασία κατά την οποία οι ηθοποιοί και οι θεατές αποδέχονται ότι όσα βλέπουν στη σκηνή θα τα αντιμετωπίσουν και θα τα καταλάβουν ως αληθινά για όση ώρα διαρκεί η παράσταση, παρόλο που ξέρουν ότι κάτι τέτοιο δεν ισχύει στην πραγματικότητα.

Θεατρικό αναλόγιο: Με το θεατρικό αναλόγιο τα παιδιά μπορούν να παρουσιάσουν ένα θεατρικό έργο ή άλλους είδους κείμενο, με εκφραστική ανάγνωση και με ή χωρίς τη συνοδεία μουσικής, τεχνολογίας ή και άλλων τεχνών. Το θεατρικό αναλόγιο μπορεί να αποτελέσει ένα προστάδιο, πριν παρουσιαστεί το έργο στη σκηνή σε θεατρική παράσταση, ή μια αυτόνομη και αυτοτελή δράση και μορφή του θεάτρου στην εκπαίδευση.

Θεατρικό παιχνίδι: Θεατρική μέθοδος που συνδυάζει το θέατρο και το παιχνίδι και αναπτύσσεται σε εξελικτικά, δημιουργικά στάδια. Χαλαρώνουμε, προετοιμάζουμε το σώμα μας για όσα θα συμβούν στη συνέχεια, δοκιμάζουμε τις δικές μας εκδοχές πάνω σε ρόλους και καταστάσεις, αυτοσχεδιάζουμε και τέλος συζητάμε και μοιραζόμαστε τις σκέψεις και τα συναισθήματά μας. Στην πραγματικότητα, παίζουμε ρόλους ακολουθώντας μια συνθήκη και καταλαβαίνουμε κάποιες έννοιες που είναι πολύ σημαντικές στο θέατρο, όπως οι θεατρικοί ρόλοι και η σύμβαση.

Θεατρικό/δραματικό κείμενο: Το θεατρικό ή δραματικό κείμενο προορίζεται, συνήθως, για να παιχτεί στο θέατρο. Έχει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά στη μορφή του, με κυριότερα τον χωρισμό σε πράξεις και σκηνές, τον διάλογο και τις σκηνικές οδηγίες.

Θεατρικός ρόλος: Τα πρόσωπα που υποδύονται οι ηθοποιοί στο θέατρο, μέσα από τους θεατρικούς ρόλους που αναλαμβάνουν. Μιλούν, κινούνται, ενεργούν σαν να είναι κάποιιοι άλλοι.

Θεατρικός συγγραφέας: Ο/Η συγγραφέας που γράφει δραματικά κείμενα, δηλαδή κείμενα σε μορφή διαλόγου με σκοπό να παιχτούν στη θεατρική σκηνή μπροστά σε κοινό.

Θέατρο δρόμου: Θέατρο που γίνεται σε δημόσιους χώρους, σε δρόμους, πλατείες, σε μέσα μαζικής μεταφοράς, σε κτήρια κ.ά. προσπαθώντας να ανατρέψει την καθημερινότητα των πολιτών και να τους ευαισθητοποιήσει.

Θέατρο σκιών: Θεατρικό είδος στο οποίο πρωταγωνιστούν φιγούρες προβαλλόμενες σε οθόνη ή πανί προβολής με τη βοήθεια φωτεινής πηγής, ένα από τα αρχαιότερα είδη θεατρικού θεάματος. Για την εμψύχωση των φιγούρων υπάρχουν ειδικές λαβίδες που είναι επάνω σε καίρια σημεία και προσφέρουν την αίσθηση της ευλυγισίας και της ζωντανίας. Στο θέατρο σκιών η ζωντανή μουσική αποτελεί, συχνά, μέρος της παράστασης.

Θέατρο Φόρουμ: Είναι ένα διαδραστικό είδος του σύγχρονου θεάτρου, ιδρυτής του οποίου είναι ο Βραζιλιάνος σκηνοθέτης και ακτιβιστής Αουγκούστο Μποάλ (1931-2009). Ανήκει στο θέατρο του Καταπιεσμένου. Στο πλαίσιο του Θεάτρου Φόρουμ, τα έργα παίζονται σε

δημόσιους χώρους και πλατείες, οι θεατές μπορούν να λάβουν μέρος στη διαδικασία της παράστασης και να αντικαταστήσουν, σε συγκεκριμένα σημεία, τους ηθοποιούς. Σκοπός είναι η ευαισθητοποίηση των θεατών σε κοινωνικά θέματα.

Θεός Διόνυσος: Σημαντικός θεός των αρχαίων Ελλήνων. Σύμφωνα με την αρχαία ελληνική μυθολογία, ήταν προστάτης του κρασιού, της χαράς και του θεάτρου, γι' αυτό και προς τιμήν του γίνονταν θεατρικοί αγώνες στην αρχαιότητα.

Κάρλο Γκολντόνι: Θεατρικός συγγραφέας που έζησε τον 18ο αιώνα και έγραψε εξαιρετικές κωμωδίες, εμπνευσμένες από την Commedia dell'arte.

Κατ' ίδιαν: Όταν ο ήρωας, στο πλαίσιο διαλόγου, συνομιλεί για λίγο με τον εαυτό του και όχι με τον συνομιλητή του, ώστε να αποκαλύψει στο κοινό τη σκέψη του.

Καταπακτή: Η καταπακτή χρησιμοποιείται στο θέατρο από τα πολύ παλιά χρόνια. Είναι μια μικρή μυστική πόρτα που βρίσκεται στο πάτωμα της σκηνής. Από αυτή την πόρτα μπορεί να εμφανιστεί ή να εξαφανιστεί κάποιος χαρακτήρας της παράστασης με μεγάλη ευκολία, κάνοντας το αποτέλεσμα πολλές φορές να μοιάζει «μαγικό». Φανταστείτε μία κρυφή έξοδο από την οποία εξαφανίζονται και εμφανίζονται οι ηθοποιοί στη σκηνή με ταχύτητα και ευκολία.

Κωνσταντίν Στανισλάφσκι (1863-1938): Ρώσος ηθοποιός και σκηνοθέτης, που άσκησε μεγάλη επιρροή με το έργο του σε ολόκληρο τον κόσμο. Δημιούργησε το «Σύστημα Στανισλάφσκι», το οποίο στόχευε στην εκπαίδευση των ηθοποιών με σκοπό την αληθοφανή υποκριτική στην παράσταση. Ήταν ο ιδρυτής του Θεάτρου Τέχνης της Μόσχας.

Κριτικός θεάτρου: Ο κριτικός που παρακολουθεί θεατρικές παραστάσεις και τις αξιολογεί σύμφωνα με το καλλιτεχνικό αποτέλεσμα που παρουσιάζουν. Ο κριτικός θεάτρου γράφει την κριτική του και τη δημοσιεύει, για να ενημερώσει το κοινό. Στις κριτικές συνήθως βάζουν και αστεράκια.

«Μαγικό εάν»: Ο τρόπος για να ενεργοποιηθεί η φαντασία μέσα από τις δοσμένες συνθήκες. Οι ηθοποιοί απαντούν στο ερώτημα: «Τι θα έκανα ή πώς θα ένιωθα εάν ήμουν στη θέση του ρόλου μου;».

Μανδύας του ειδικού: Θεατρική τεχνική, σύμφωνα με την οποία παίζουμε τον ρόλο κάποιου ειδικού. Δηλαδή κάποιου που γνωρίζει πάρα πολύ καλά ένα αντικείμενο. Ψάχνουμε πληροφορίες με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού και ερευνούμε το θέμα της ιστορίας μας. Έτσι, βλέπουμε την ιστορία μας και από μία άλλη ματιά.

Μαριονέτα: Είναι η κούκλα που κινείται με σχοινιά και η προέλευση της ονομασίας της είναι η γαλλική λέξη marionette. Η μαριονέτα κατασκευάζεται συνήθως από ξύλο, ύφασμα, πεπιεσμένο χαρτί ή και από πιο απλά υλικά.

Μαρότα: Πρόκειται για κούκλα ράβδου, η ονομασία της οποίας προέρχεται από τη γαλλική λέξη marotte, που σημαίνει ραβδί με κωμική κεφαλή με κουδουνάκια που χρησιμοποιούσαν παλιά οι γελωτοποιοί για να διασκεδάσουν τον κόσμο. Η κούκλα κινείται με άκαμπτο ξύλινο ραβδί που διαπερνάει το σώμα της και καταλήγει στο κεφάλι της. Κατασκευάζεται από ξύλο, ύφασμα, χαρτόνι, χαρτοπολτό, ξυλοπολτό, φελιζόλ.

Μασκαράτα: Είναι μια παρέλαση ή χορός μεταμφιεσμένων την περίοδο του καρναβαλιού.

Μονόλογος: Πρόκειται για εκτενή και συνεχή λόγο που γίνεται από ένα μόνο πρόσωπο χωρίς να διακόπτεται από άλλο. Επίσης, μονόλογος είναι και ένα θεατρικό έργο που παίζεται από ένα μόνο ηθοποιό.

«Οδυσσεβάχ»: Θεατρικό έργο της Ξένιας Καλογεροπούλου, που στηρίζεται στην «Οδύσσεια», τις «Χίλιες και μία νύχτες» και άλλα λαϊκά παραμύθια. Το όνομα «Οδυσσεβάχ» προκύπτει από την ένωση των ονομάτων Οδυσσέας και Σεβάχ. Έχει μεταφραστεί σε οχτώ γλώσσες και έχει παιχτεί σε διεθνείς επαγγελματικές και σχολικές θεατρικές σκηνές.

Όρνιθες: Μια από τις πιο πολυπαιγμένες κωμωδίες του αρχαίου Έλληνα κωμωδιο-γράφου Αριστοφάνη (445 π.Χ. – 386 π.Χ.)

Παγωμένες εικόνες: Πρόκειται για θεατρική τεχνική κατά την οποία δημιουργούμε με τα σώματά μας μία εικόνα ή μία σκηνή από μία ιστορία ή κάθε είδος κειμένου. Αφού συζητήσουμε την ιστορία μας με την ομάδα μας, αποφασίζουμε το στιγμιότυπο που θέλουμε να δημιουργήσουμε με τα ακινητοποιημένα σώματά μας. Στη συνέχεια, παίρνουμε την κατάλληλη στάση έτσι ώστε ο θεατής που θα δει την εικόνα να μπορεί να καταλάβει για ποια σκηνή της ιστορίας πρόκειται ή να μπορεί να αντιληφθεί τι συμβαίνει πίσω από την «ιστορία της εικόνας».

Παιχνίδι ρόλου: Παίζουμε έναν ρόλο, σκεφτόμαστε, ενεργούμε και μιλάμε όπως αυτός. Αντιμετωπίζουμε μια κατάσταση σαν να είμαστε αυτός ο ρόλος, λύνουμε τα προβλήματά του, σκεφτόμαστε όπως θα έκανε αυτός και συζητάμε με τους υπόλοιπους ρόλους.

Παιχνίδια εμπιστοσύνης: Συμμετέχετε σε δραστηριότητες που σας βοηθούν να ενισχύσετε την εμπιστοσύνη μεταξύ σας. Για παράδειγμα, σε ένα παιχνίδι, ένας/μία από εσάς πέφτει προς τα πίσω και οι υπόλοιποι τον/τη στηρίζετε, δημιουργώντας ένα «τείχος προστασίας» που τον/την προστατεύει από το να πέσει.

Παιχνίδια ενεργοποίησης ομάδας: Χωρίζετε σε ομάδες και συμμετέχετε σε διασκεδαστικά παιχνίδια που έχουν στόχο το ομαδικό παιχνίδι.

Παντομίμα: Είναι ένας τρόπος να επικοινωνούμε και να μεταδίδουμε μηνύματα στους άλλους ανθρώπους χωρίς να χρησιμοποιούμε την ομιλία. Αντί για φωνή και λέξεις μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε το σώμα μας, χειρονομίες, καθώς και εκφράσεις του προσώπου μας. Πώς μπορείς να παίζεις και να διηγείσαι ιστορίες χρησιμοποιώντας μόνο τις κινήσεις του σώματός σου, χωρίς να μιλάς καθόλου; Μπορείς να κάνεις πως τρως, πως τρέχεις ή ό,τι άλλο φανταστείς, μόνο με χειρονομίες! Υπάρχει επίσης διακριτό είδος θεάτρου, το θέατρο παντομίμας.

Παρουσίαση: Η παρουσίαση είναι βασικό μέρος της Θεατρικής Αγωγής. Οι ομάδες, μετά την επεξεργασία ενός θέματος, συνήθως παρουσιάζουν το συλλογικό τους αποτέλεσμα στο σύνολο της τάξης ή και σε κοινό. Οι παρουσιάσεις μπορούν να έχουν διάφορες μορφές: παγωμένες εικόνες, αυτοσχεδιασμούς, γραπτό κείμενο, εικαστική αναπαράσταση, ψηφιακή αφήγηση, θεατρική παράσταση κ.ά.

Περιπατητικό δρώμενο (ή περιπατητική δράση): Ένα δρώμενο το οποίο υλοποιείται στο πλαίσιο ενός δημιουργικού, καλλιτεχνικού περιπάτου που οδηγεί τους συμμετέχοντες να πάρουν μέρος στη δράση και να μετακινηθούν από σημείο σε σημείο, όπου τους οδηγούν οι ηθοποιοί-περφόρμερς που το υλοποιούν, με βάση τον σχεδιασμό του από τους δημιουργούς. Μπορεί να έχει ιστορικό, πολιτιστικό, κοινωνικό, πολιτικό ή προσωπικό χαρακτήρα και περιεχόμενο.

Περιστρεφόμενη σκηνή: Σκεφτείτε έναν μεγάλο κυκλικό δίσκο που γυρνάει εμφανίζοντας και κρύβοντας οτιδήποτε τοποθετήσουμε πάνω του σε συγκεκριμένα σημεία. Πρόκειται για μια εντυπωσιακή τεχνολογία, η οποία χρησιμοποιείται στο θέατρο για να αλλάξει το σκηνικό με τρόπο γρήγορο και εύκολο. Φανταστείτε ότι, από έναν εσωτερικό χώρο ενός παλατιού, η ιστορία θα πρέπει να συνεχιστεί στον εξωτερικό χώρο ενός κήπου. Σίγουρα θα χρειαζόταν πολύς χρόνος μέχρι να αλλάξει ολόκληρο το σκηνικό. Αν όμως το σκηνικό είναι ήδη έτοιμο στο πίσω μέρος της σκηνής και αν αυτή περιστραφεί κυκλικά, τότε αυτό θα εμφανιστεί μπροστά στο κοινό με τρόπο γρήγορο και σίγουρα εντυπωσιακό.

Περπάτημα: Το περπάτημα είναι μια από τις πιο γνωστές μορφές ζεστάματος για την έναρξη των μαθημάτων της Θεατρικής Αγωγής και το συναντάμε σε πολλές παραλλαγές. Βοηθάει να ενεργοποιηθούμε και να συγκεντρωθούμε!

Πολλαπλά σκηνικά: Πρόκειται για έναν ακόμα τρόπο εναλλαγής του σκηνικού μίας θεατρικής παράστασης. Σκεφτείτε πολλούς διαφορετικούς πίνακες ζωγραφικής που απεικονίζουν διαφορετικά τοπία (το εσωτερικό ενός σπιτιού, την εξοχή, ένα χιονισμένο βουνό, μια σχολική αίθουσα κ.ά.) ανάλογα με την ιστορία και την πλοκή. Οι πίνακες μπορούν να βρίσκονται ο ένας πίσω από τον άλλο με τη σειρά που πρέπει να εμφανιστούν, και έτσι μπορούν γρήγορα και εύκολα, αφού συρθούν, να μετατρέψουν το τοπίο και να δημιουργήσουν την αίσθηση ότι η δράση μεταφέρεται κάθε φορά σε έναν διαφορετικό χώρο. Η περιστρεφόμενη σκηνή είναι ένας ακόμη τρόπος για να αλλάξουν τα πολλαπλά σκηνικά, ενώ και η αυλαία μπορεί να αξιοποιηθεί για τον ίδιο σκοπό.

Πολυθέαμα: Αποτελεί μία από τις πιο σύνθετες μορφές πολιτιστικής εκδήλωσης στον χώρο του σχολείου, η οποία μπορεί να εμπεριέχει πολλές μορφές, είδη και τεχνικές του θεάτρου, καθώς και τη συμβολή όλων των τεχνών στην εκπαίδευση: θέατρο, μουσική, χορός,

εικαστικά, κινηματογράφος και τεχνολογίες αλληλοεπιδρούν σε ένα δημιουργικό γαϊτανάκι των τεχνών για τα παιδιά.

Προβολέας: Ο προβολέας μοιάζει με τη συσκευή που έχουμε στην τάξη μας. Χρησιμοποιώντας τον μπορούμε να προβάλλουμε στον τοίχο ή σε ειδικές οθόνες εικόνες και video. Νομίζουμε πως μπορείτε εύκολα να φανταστείτε πόσο χρήσιμη είναι μία τέτοια λειτουργία για το θέατρο. Σήμερα υπάρχουν εξειδικευμένοι προβολείς οι οποίοι προγραμματίζονται με τέτοιον τρόπο ώστε να προβάλλουν εικόνες σε έναν πολύ συγκεκριμένο και οριοθετημένο χώρο πάνω ή γύρω από τη σκηνή, ενώ ακόμα μπορούμε συχνά να δούμε εικόνες να προβάλλονται πάνω στα σώματα των ηθοποιών και να κινούνται ή να «αντιδρούν» με τρόπο ανάλογο των κινήσεων αυτών.

Σταθερό αυτόματο θέατρο του Ήρωνα: Ο Ήρωνας ο Αλεξανδρινός έζησε στα αρχαία χρόνια και ήταν ένας πολύ έξυπνος και εφευρετικός άνθρωπος. Στις πρωτότυπες κατασκευές και τις εφευρέσεις του ανήκει και το σταθερό αυτόματο θέατρο, μέσα από το οποίο μπορούσε κανείς να δει μία ολόκληρη παράσταση, χωρίς όμως ηθοποιούς. Για να το φτιάξει χρησιμοποίησε διάφορα μηχανήματα και εργαλεία. Η κατασκευή έμοιαζε με ένα κουτί μέσα στο οποίο υπήρχαν φιγούρες και κούκλες που κινούνταν εξαιτίας ενός ειδικού συστήματος με σχοινιά και γρανάζια. Μπορούμε να πούμε ότι ήταν ένα μικρό «ρομπότ» που διηγούνταν μία ιστορία με τρόπο που έμοιαζε τότε μαγικός.

Συννεφόμελο: Μια εικόνα που περιλαμβάνει πολλές λέξεις σχετικές με ένα συγκεκριμένο θέμα.

Συντελεστές παράστασης: Οι επαγγελματίες του θεάτρου που χρειάζονται για να πραγματοποιηθεί μια θεατρική παράσταση. Οι συντελεστές παράστασης συνεργάζονται μεταξύ τους για ένα συλλογικό αποτέλεσμα. Ορισμένοι συντελεστές παράστασης είναι ο σκηνοθέτης, ο ηθοποιός, ο σκηνογράφος κ.ά.

Σωματικό θέατρο: Σύγχρονο είδος του θεάτρου στο οποίο η εξέλιξη της δράσης ή της αφήγησης γίνεται μέσω σωματικών δράσεων, χειρονομιών, κινήσεων, χορογραφιών και σωματικής έκφρασης των θεματικών και του περιεχομένου.

Ταμπουρίνο: Κρουστό, στρογγυλό όργανο που όταν το χτυπήσουμε με την μπαγκέτα παράγει ήχο. Είναι πολύ χρήσιμο στο μάθημα της Θεατρικής Αγωγής γιατί, εκτός από τα παιχνίδια ρυθμού, βοηθάει στις δραστηριότητες να εφαρμόζονται οι οδηγίες με το άκουσμά του.

Τζόκερ-Εμπυχωτής/-τρια, Διευκολυντής (Joker ή Curinga): Ο/Η εμπυχωτής/-τρια από το Θέατρο Φόρουμ του Αουγκούστο Μποάλ, το πρόσωπο που διευκολύνει και συντονίζει τη σχέση ηθοποιών-θεατών, μεταξύ πλατείας και σκηνής, κατά τις διαδραστικές στιγμές του Θεάτρου Φόρουμ, καθώς και άλλων σύγχρονων μεικτών μορφών Θεάτρου στην Εκπαίδευση.

Τριπλό ζέσταμα: Το ζέσταμα πριν την έναρξη του θεατρικού μαθήματος ή την παράσταση. Περιλαμβάνει ασκήσεις που ενεργοποιούν τρία βασικά μέρη: την αναπνοή, το σώμα και τη φωνή.

Φωτισμός: Ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιείται το φως σε μία θεατρική παράσταση μπορεί να αλλάξει πολύ το τελικό αποτέλεσμα. Δημιουργώντας σκιές, κρύβοντας ή «τονίζοντας» ηθοποιούς και συγκεκριμένα σημεία της σκηνής, το φως μπορεί να δημιουργήσει ατμόσφαιρα, να προκαλέσει συναισθήματα και να βοηθήσει στη διαμόρφωση του τελικού αποτελέσματος για το οποίο όλοι οι συντελεστές προσπαθούν. Μερικές φορές μάλιστα, η χαμηλωμένη ένταση του φωτισμού μπορεί να φανεί πολύ χρήσιμη και για την αλλαγή του σκηνικού.

Χοροθέατρο: Το χοροθέατρο αποτελεί ένα σύγχρονο μεικτό είδος χορού και θεάτρου, με έντονα στοιχεία θεατρικότητας, κίνησης και μίμησης, που εκφράζονται μέσα από τις ιδιαίτερες δεξιότητες χορευτών και ηθοποιών σε χορό, κίνηση, χορογραφία και με την αποτύπωση της δράσης, της ιστορίας ή και των χαρακτήρων, μέσα από τη μεικτή γλώσσα του χορού και του θεάτρου.

Χτίζοντας μια ιστορία: Η ομάδα φτιάχνει συλλογικά μία ιστορία. Κάθε μέλος της μπορεί να προσθέτει μία λέξη ή φράση που να συνεχίζει την ιστορία από εκεί που σταμάτησε ο/η προηγούμενος/-η.

Ψηφιακό θέατρο: Πρόκειται για το θέατρο με τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών σε ποικίλες μορφές διά ζώσης ή και εξ αποστάσεως θεατρικής δράσης. Με το ψηφιακό θέατρο στην εκπαίδευση, ανακαλύπτουμε το πώς μπορούμε να κάνουμε θέατρο συνδυάζοντας τις τεχνολογίες στη θεατρική δημιουργία και στην επικοινωνία με το κοινό!

**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ
ΓΙΑ ΤΗ Γ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ**

Δημάκη-Ζώρα, Μ. (2018). *Θεατρικές σελίδες. Μελέτες για τη νεοελληνική δραματουργία και το θέατρο για κοινό ανήλικων θεατών*. Ηρόδοτος.

Δημάκη-Ζώρα, Μ. (2021). Η τέταρτη διάσταση στο θεατρικό έργο *Δώδεκα παρά δώδεκα* του Ευγένιου Τριβιζά. Στο Θ. Γραμματάς (Επιμ.), *Πρακτικά του διεθνούς επιστημονικού συνεδρίου «Ο Χρόνος στο Θέατρο. Θεατρική Μνήμη ενός Άχρονου Παρόντος»* (σσ. 371-383). Παπαζήσης.

Δημάκη-Ζώρα, Μ., Τζαμαργιάς, Τ. (2021). Θέατρο για ανήλικους θεατές: Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας για το κείμενο και την παράσταση. Στο Κλ. Φανουράκη, Γ. Π. Πεφάνης (Επιμ.), *Εφαρμοσμένο θέατρο: ποιοτικές μέθοδοι έρευνας και μάθησης μέσω παραστατικών τεχνών* (σσ. 253-269). Παπαζήσης.

Δημάκη-Ζώρα, Μ. (2023). Έξι πρόσωπα (για παιδιά και εφήβους) ζητούν συγγραφέα: η ελληνική δραματουργία για ανήλικους θεατές και οι προκλήσεις του 21ου αιώνα. Στο Ε. Προύσαλη (Επιμ.), *Παραστατικές Τέχνες στον 21ο αιώνα. Σύγχρονες πρακτικές και νέες προοπτικές* (σσ. 538-543). Ευρασία.

Δημάκη-Ζώρα, Μ. (2023). Γράφοντας θεατρικά έργα για παιδιά και εφήβους: είδη, τρόποι της γραφής, προκλήσεις. Στο Ν. Γκάτσου, Α. Δούκα, Ι. Καραμαλή, Μ. Κική, Ν. Χαλκιά, Π. Χουρδάκη, Η.Τ. Κωτόπουλος, Τζ. Καλογήρου, Μ.Ρ. Caracausi (Επιμ.), *Πρακτικά 5ου Διεθνούς Συνεδρίου Δημιουργικής Γραφής* (σσ. 513-525).

Δημάκη-Ζώρα, Μ., Τζαμαργιάς, Τ. (2024). Κριτήρια επιλογής θεατρικής παράστασης για μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού. Στο Λ. Αλεξιάδου, Μ. Αντωνίου, Μ. Καραντζάς, Τ. Κολυδάς, Ι. Λακίδου, Κλ. Μουρσελά, Ε. Πераκάκη, Α. Τριανταφυλλάκη, Κλ. Φανουράκη, Σ. Χρυσοστόμου (Επιμ.), *Πρακτικά Συνεδρίου: Οι Τέχνες στο ελληνικό σχολείο. Παρόν και Μέλλον* (σσ. 1459-1466). ΕΚΠΑ.

Fanouraki, C., Zakopoulos, V. (2023). Interacting through Blogs in Theatre/Drama Education: A Greek Case Study. *Journal of Interactive Media in Education*, (1): 2, pp. 1–16.

Grammatas, T., Mastrothanasis, K., Papakosta, A. (2023). *The values of Ancient Greek Drama and Theatre in Space and Time: The Presence of the values*. National and Kapodistrian University of Athens Press.

Ζακόπουλος, Β. (2023) *Οι ψηφιακές τεχνολογίες για το θέατρο/δράμα στην εκπαίδευση. Ο υποστηρικτικός ρόλος των ψηφιακών μέσων στην έρευνα και στην πράξη*. Παπαζήσης.

Ζακόπουλος, Β. (2023) Μεθοδολογικές ερευνητικές προσεγγίσεις του θεάτρου στην εκπαίδευση μέσω της υποστήριξης ψηφιακών μέσων. *Επιστημονική Επετηρίς της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΕΦΣΠΑ, τόμος ΜΖ΄)*. Ηρόδοτος.

Ζακόπουλος, Β. (2023) Μορφές ψηφιακής αξιοποίησης, αναφοράς και προβολής της εργογραφίας του Ιάκωβου Καμπανέλλη στην εκπαίδευση. Στο Γ.Π. Πεφάνης, Θ. Μπουσιοπούλου (Επιμ.), *Επιστροφή στον έσω θίασο. Νέες προσεγγίσεις στο έργο του Ιάκωβου Καμπανέλλη* (σσ. 203-216). Αιγόκερως.

Ζακόπουλος, Β. (2023) Συνεργατικά ψηφιακά εργαλεία μάθησης και Θεατρική Αγωγή. Στο Μ. Κλαδάκη, Κ. Μαστροθανάσης (Επιμ.), *Αναδυόμενες τεχνολογίες στο εφαρμοσμένο θέατρο και το εκπαιδευτικό δράμα*, (σσ. 89-101). Gutenberg.

Zakopoulos, V., Makri, A., Ntanos, S. and Tampakis, S. (2023). Drama/theatre performance in education through the use of digital technologies for enhancing students' sustainability awareness: a literature review, *Sustainability*, 15, 13387.

Καραντζούλη, Α. (2019). Θεατρικές τεχνικές στην εκπαιδευτική διαδικασία με την αξιοποίηση των Ψηφιακών Μέσων. Το παράδειγμα της Ψηφιακής Αφήγησης. Στο Μπ. Γιαννούλη, Μ. Κουκουνάρας – Λιάγκης (Επιμ.), *Θέατρο και παραστατικές τέχνες στην εκπαίδευση: Ουτοπία ή αναγκαιότητα; Πρακτικά από την 8η Διεθνή Συνδιάσκεψη για το Θέατρο στην Εκπαίδευση* (σσ. 82-87). Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση.

Καραντζούλη, Α. (2022). Η «δια του ψηφιακού λόγου» μετάδοση και πρόσληψη των αξιών του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού στο θέατρο. Στο Α. Παράκοστα (Ed.), *Values of Ancient Greek Theatre Across Space & Time: Cultural Heritage and Memory. Conference Proceedings* (pp. 325-331). ΕΚΠΑ.

Καραντζούλη, Α. (2023). *Το Ψηφιακό Δράμα και η Αξιοποίησή του στην Εκπαιδευτική Διαδικασία*. (Διδακτορική Διατριβή, ΕΚΠΑ). ΕΑΔΔ.

Καραντζούλη, Α. (2023). Ο επαναπροσδιορισμός του «εδώ» και του «τώρα» για το νεανικό κοινό της νέας εποχής. Στο Ε. Προύσαλη (Επιμ.), *Παραστατικές Τέχνες στον 21ο αιώνα. Σύγχρονες Πρακτικές και Νέες Προοπτικές* (σσ. 544-551). Ευρασία.

Καραντζούλη, Α. (2024). Το «ψηφιακό χάσμα των γενεών» στην εκπαίδευση και η γεφύρωσή του δια μέσω του Ψηφιακού Θεάτρου. Στο Λ. Αλεξιάδου, Μ. Αντωνίου, Μ. Καραντζάς, Τ. Κολυδάς, Ι. Λακίδου, Κλ. Μουρσελά, Ε. Περακάκη, Α. Τριανταφυλλάκη, Κλ. Φανουράκη, Σ. Χρυσοστόμου (Επιμ.), *Πρακτικά του συνεδρίου «Οι τέχνες στο ελληνικό σχολείο: παρόν και μέλλον (Φιλοσοφική Σχολή, 11-13/10/2018), Α΄ Τόμος*, (σσ. 1453-1460). ΕΚΠΑ.

Κλαδάκη, Μ., Μαστροθανάσης, Κ. (2022). Δραματουργικές μορφές των θεατρικών αναγνώσεων: σύντομη ιστορική αναδρομή. *Θεατρογραφίες*, 27, 31–39.

Κλαδάκη, Μ., Μαστροθανάσης, Κ. (2022). Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στη θεατρική αγωγή σε Φινλανδία και Νορβηγία. *Εκπαίδευση & Επιστήμες, SI-2*, 1–6.

Kladaki, M., Mastrothanasis, K. (2022). Gender Representations in Dramatic Texts for Children and Youth. *International Journal of Literature Studies*, 2(2), 103–112.

Κλαδάκη, Μ., Μαστροθανάσης, Κ. (Επιμ.). (2023). *Αναδυόμενες τεχνολογίες στο εφαρμοσμένο θέατρο και το εκπαιδευτικό δράμα*. Gutenberg.

Κλαδάκη, Μ., Μαστροθανάσης, Κ. (Επιμ.). (2024). *Θέατρο στην εκπαίδευση: Σύγχρονες τάσεις, εξελίξεις και προοπτικές*. Πατάκης.

Κολτσίδα, Μ., & Λενακάκης, Α. (2019). «Λευκές δυστοπίες» και «ψάρια στη γυάλα»: Ζητήματα σκηνικής αναπαράστασης της αναπηρίας. *Εκπαίδευση & Θέατρο*, 20, 52-63. <https://tinyurl.com/2ajwhnq5>

Κολτσίδα, Μ. (2023). Επισκόπηση πεδίου: Θέατρο, αναπηρία και εκπαίδευση. *Θέατρο-Λόγος*, 2, 80-82.

Λακίδου, Ι. (2007). Η Θεατρική Αγωγή στο Ολοήμερο σχολείο: Παραδείγματα δημιουργικής διδασκαλίας (2002-2006): γιατί και πώς οι μαθητές γράφουν, οργανώνουν και παίζουν τις δικές τους παραστάσεις. Στο Αστ. Τσιάρας (Επιμ.), *Το θέατρο στην εκπαίδευση: θεωρία και πράξη. Πρακτικά επιστημονικών ημερίδων*. Παπαζήσης.

Λακίδου, Ι. (2019). Ο σχολικός θεατρικός χώρος ως πεδίο ανάδειξης και διάχυσης της πολιτιστικής δράσης του σχολείου: πραγματικότητα και προοπτικές. Στο Γ. Παπαδημητρίου, Χρ. Κωσταρής (Επιμ.), *4ο Πανελλήνιο Συνέδριο «Εκπαίδευση στον 21ο αιώνα: σχολείο και πολιτισμός»*, τόμος Β' (σ.514-525). ΕΚΕΔΙΣΥ.

Λενακάκης, Α. (2014). Ο θεατροπαιδαγωγός: Το προφίλ ενός καινοτόμου εκπαιδευτικού. Στο Θ. Γραμματάς (Επιμ.), *Το θέατρο στην εκπαίδευση. Καλλιτεχνική έκφραση και παιδαγωγία* (σσ. 172-215). Διάδραση.

Λενακάκης, Α., & Κανάρη, Χ. (Επιμ.). (2023). *Πολιτισμός, τέχνες και συμπερίληψη: Θεωρητικές προσεγγίσεις και εφαρμογές*. Σοφία.

Λενακάκης, Α., & Κολτσίδα, Μ. (2019). Το θεατροπαιδαγωγικό εργαστήριο ως τόπος κοινωνικής και πολιτικής εξάσκησης. Στο Γ. Κατσιαμούρα, Α. Λιάμπας, & Π. Παυλίδης (Επιμ.), *Η κριτική εκπαίδευση για το σχολείο των κοινωνικών αλλαγών* (σσ. 422-433). ΠΤΔΕ ΑΠΘ.

Λενακάκης, Α., & Παρούση, Α. (2019). *Η τέχνη του κουκλοθέατρου στην εκπαίδευση: Παιχνίδι συγκλίσεων και αποκλίσεων*. Gutenberg.

Λενακάκης, Α., & Κολτσίδα, Μ. (2021). Θεατροπαιδαγωγική και αναπηρία: Μια έρευνα για τον ρόλο της θεατρικής σύμπραξης ανάπηρων και μη ανάπηρων ηθοποιών στη δημιουργία μιας θεατρικής παράστασης. Στο Μ. Βελιώτη-Γεωργοπούλου, Β. Γεωργοπούλου, Ι. Καραμάνου, Μ. Κοτζαμάνη, Θ. Μπλέσιος, & Α. Τσιάρας (Επιμ.), *Θέατρο και ετερότητα. Θεωρία, δραματολογία & θεατρική πρακτική. Πρακτικά 6ου Πανελληνίου Θεατρολογικού Συνεδρίου, 17-20 Μαΐου 2017*, Τόμος Γ' (σσ. 509-523). Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.

Λυμπέρης, Γ. (2015). Παίζοντας με τους Βάτραχους του Αριστοφάνη. Αξιοποιώντας το δραματικό κείμενο μέσα από μία καινοτόμα πρόταση. Στο Σ. Παπαδόπουλος (Επιμ.), *Θέατρο και θεατρικές τεχνικές στην αγωγή και την εκπαίδευση: 2ο Forum Νέων Επιστημόνων, 21-23 Νοεμβρίου 2014: Πρακτικά* (σ. 207-218). ΘΑΛΗΣ, ΕΚΠΑ.

Λυμπέρης, Γ. (2021, Νοέμβριος). Η αξιοποίηση του παιχνιδιού και των δραματικών τεχνικών για τη διδασκαλία του Αριστοφάνη στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Στο Ε. Κανταρτή, Γ. Παπαδημητρίου (Επιμ.), *1ο Πανελλήνιο Συνέδριο: Το εκπαιδευτικό παιχνίδι στην τυπική και μη τυπική μάθηση Πρακτικά Συνεδρίου* (σσ. 36-46). ΕΚΕΔΙΣΥ.

Λυμπέρης, Γ. (2021, Νοέμβριος). Μαθαίνω για το αρχαίο ελληνικό θέατρο μέσα από δραματικές τεχνικές και παιχνίδια. Στο Σ. Γρόσδος, Χ. Πρασά (Επιμ.), *Προτάσεις Τέχνης και Πολιτισμού στην Εκπαίδευση Πρακτικά Συνεδρίου* (σσ. 1236-1246). Περιφερειακή Διεύθυνση Π.Ε. και Δ.Ε. Κεντρικής Μακεδονίας.

Λυμπέρης, Γ. (2021, Νοέμβριος). Η αξιοποίηση των Ψηφιακών Τεχνολογιών στο εθνικό πρόγραμμα eTwinning Παπάκια στα Ανοιχτά μέσα από το μάθημα της Θεατρικής Αγωγής. Το 3ο Δημοτικό Σχολείο Κομοτηνής και η ιστορία του Σαγκρατούν. Στο Ν. Τζιμόπουλος, Π. Προβελέγγιος, Μ. Ιωσηφίδου & Σ. Στασινού (Επιμ.), *Πρακτικά 7ο Πανελλήνιο Συνέδριο Αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας στα Συνεργατικά Σχολικά Προγράμματα στην Πρωτοβάθμια & Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση* (σσ. 240-250). Εθνική Υπηρεσία Υποστήριξης eTwinning.

Μαρούγκας, Κ. (2022). Η τέχνη του αυτοσχεδιασμού: Το παράδειγμα του διηγήματος στο Ε. Κανταρτζή, Γ. Παπαδημητρίου (Επιμ.), *2ο Πανελλήνιο Συνέδριο. Το εκπαιδευτικό παιχνίδι στην τυπική και μη τυπική μάθηση [Ηλεκτρονικά Πρακτικά Συνεδρίου]*, (σσ. 124-128). ΕΚΕΔΙΣΥ.

Μαρούγκας, Κ. (2023). Η προσέγγιση της μυθολογίας μέσω της δραματοποίησης. Στο Ε. Κανταρτζή, Α. Φουργκατσιώτης (Επιμ.), *8ο Πανελλήνιο Συνέδριο. Εκπαίδευση και Πολιτισμός στον 21ο αιώνα [Ηλεκτρονικά Πρακτικά Συνεδρίου]* (σσ. 186-193). ΕΚΕΔΙΣΥ.

Μαρούγκας, Κ. (2023). Η διδακτική προσέγγιση του θεατρικού έργου στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση: το παράδειγμα του Ιάκωβου Καμπανέλλη. Στο Γ. Πεφάνης, Θ. Μπουσιοπούλου (Επιμ.), *Επιστροφή στον Έσω Θίασο. Νέες προσεγγίσεις στο έργο του Ιάκωβου Καμπανέλλη* (σσ. 217-229). Αιγόκερως.

Μαρούγκας, Κ. (2023, Μάιος). Φραντς Κάφκα, Γράμμα στον Πατέρα: Από το λογοτεχνικό κείμενο στη θεατρική δράση Στο Α. Μαστρογιάννης (Επιμ.), *9ο Συνέδριο: «Νέος Παιδαγωγός»* (σσ. 207-213).

Μαστροθανάσης, Κ., Κλαδάκη, Μ. (2023). *Η παιδαγωγική του θεάτρου για την περιβαλλοντική εκπαίδευση και την αειφόρο ανάπτυξη. Διάδραση.*

Mastrothanas, K., Kladaki, M., & Andreou, A. (2023). A systematic review and meta-analysis of the Readers' Theatre impact on the development of reading skills. *International Journal of Educational Research Open*, 4, 100243. .

Mastrothanas, K., Zervoudakis, K., Kladaki, M., & Tsafarakis, S. (2023). A bio-inspired computational classifier system for the evaluation of children's theatrical anxiety at school. *Education and Information Technologies*, 28(9), 11027–11050.

Μαστροθανάσης, Κ., Κλαδάκη, Μ. (Επιμ.). (2024). *Θεατροπαιδαγωγική επιστήμη και έρευνα*. Πεδίο.

Μαστροθανάσης, Κ., Κλαδάκη, Μ., & Συρόπουλος, Σ. (Επιμ.). (2024). *Θεατροπαιδαγωγικές προσεγγίσεις στη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γραμματείας*. Δίσιγμα.

Mastrothanas, K., Zervoudakis, K., Kladaki, M. (2024). An application of Computational Intelligence in group formation for digital drama education. *Iran Journal of Computer Science*.

Πεφάνης Γ.Π. (2012). *Το θέατρο και τα σύμβολα. Διαδικασίες συμβόλησης του δραματικού λόγου*. Εκδόσεις Παπαζήση.

Πεφάνης Γ.Π. (2013). *Περιπέτειες της αναπαράστασης. Σκηνές της θεωρίας II*. Εκδόσεις Παπαζήση

Πίγκου-Ρεπούση, Μ. (2012). Το Εκπαιδευτικό θέατρο ως μέσο διαλογικής πρακτικής: μία εκπαιδευτική έρευνα βασισμένη στην Αντιγόνη του Σοφοκλή. Στο Ν. Γκόβας, Μ. Κατσαρίδου, & Δ. Μαυρέας (Επιμ.), *Θέατρο και εκπαίδευση: Δεσμοί αλληλεγγύης. Πρακτικά της 7η Διεθνούς Συνδιάσκεψης για το Θέατρο στην Εκπαίδευση* (σσ. 93-100). Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση.

Πίγκου-Ρεπούση, Μ. (2018). *Εκπαιδευτικό δράμα: από το θέατρο στην εκπαίδευση*. Καστανιώτης.

Πίγκου-Ρεπούση, Μ. (2022). Εθνόδραμα: Παραστασιοποιώντας την ποιοτική έρευνα. Στο Γ. Πεφάνης & Κ. Φανουράκη (Επιμ.), *Εφαρμοσμένο θέατρο: ποιοτικές μέθοδοι έρευνας και μάθησης μέσω παραστατικών τεχνών* (σσ. 271-288). Παπαζήσης.

Τζαμαργιάς, Τ., Καραντζούλη, Α. (2023). Ο δάσκαλος ενορχηστρωτής, εμπυχωτής και συντονιστής στην εφαρμογή του δράματος με τη χρήση ψηφιακών μέσων στην εκπαίδευση. Στο Μ. Κλαδάκη, Κ. Μαστροθανάσης (Επιμ.), *Αναδυόμενες τεχνολογίες και συγκλίνουσες πρακτικές στο εφαρμοσμένο θέατρο και το εκπαιδευτικό δράμα* (σσ. 102–115). Gutenberg.

Φανουράκη, Κ. (2016). *Το θέατρο στην εκπαίδευση με τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών. Στοιχεία διδακτικής μεθοδολογίας*. Παπαζήσης.

Φανουράκη, Κ. (2023). *Η διδασκαλία του θεατρικού έργου στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Έρευνα- Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών-Επιστημονικών Θεμάτων*, Ειδικό Τεύχος 26 (σσ. 168-176).

Φανουράκη, Κ. (2019). Η αξιοποίηση της έννοιας του χρόνου στη θεατρική αγωγή. Μύθοι και πραγματικότητα. Στο Θ. Γραμματάς (Επιμ.), *Ο Χρόνος στο Θέατρο. Θεατρική Μνήμη ενός Άχρονου Παρόντος, Πρακτικά του Συνεδρίου που διοργανώθηκε από το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης & το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών του ΠΤΔΕ* (σσ. 151-166). ΕΚΠΑ.

Φανουράκη, Κ. (2019). Οι επτά γνώσεις κλειδιά του Εντγκάρ Μορέν για την παιδεία του μέλλοντος μέσα από το θέατρο/δράμα στην εκπαίδευση. Στο Γ.Π. Πεφάνης (Επιμ.):

Φιλοσοφικές πρόβες και θεατρικές δοκιμές. Θεατροφιλοσοφικές μελέτες (σσ. 679-699). Παπαζήσης.

Φανουράκη, Κ., Πεφάνης, Γ.Π. (Επιμ.). (2021). *Εφαρμοσμένο θέατρο: Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας και μάθησης μέσω παραστατικών τεχνών*. Παπαζήσης.

Φανουράκη, Κ., & Λυμπέρης, Γ. (2023). Μια ψηφιακή θεατροπαιδαγωγική δράση για εκπαιδευτικούς και μαθητές με αφορμή τη Λυσιστράτη. Στο Μ. Κλαδάκη, Κ. Μαστροθανάσης (Επιμ.), *Αναδυόμενες τεχνολογίες στο εφαρμοσμένο θέατρο και το εκπαιδευτικό δράμα* (σσ. 205-224). Gutenberg.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Ελληνόγλωσση

Αυδή, Α., & Χατζηγεωργίου, Μ. (2007). *Η τέχνη του δράματος στην εκπαίδευση: 48 προτάσεις για εργαστήρια θεατρικής αγωγής*. Μεταίχμιο.

Beauchamp, H. (1998). *Τα παιδιά και το δραματικό παιχνίδι: Εξοικείωση με το θέατρο* (Ε.Πανιτσκά, Μτφρ.). Τυπωθήτω.

Boal, A. (2013). *Θεατρικά παιχνίδια για ηθοποιούς και μη ηθοποιούς* (Μ. Παπαδήμα, Μτφρ.· Χ. Τσαλικίδου, Επιμ.). Σοφία.

Γαλάνη, Μ. (2011). *Δημιουργική μέθοδος θεατρικού παιχνιδιού*. Έλλην.

Γκόβας, Ν. (2003). *Για ένα δημιουργικό νεανικό θέατρο: Ασκήσεις, παιχνίδια, τεχνικές*. Μεταίχμιο.

Γραμματάς, Θ. (2023). *Ο Περσέας και η Ιδάλια στο θέατρο. Γνωριμία με το θέατρο*. Παπαζήσης.

Γραμματάς, Θ. (Επιμ.). (2010). *Στη χώρα του Τοτώρα. Θέατρο για ανήλικους θεατές*. Πατάκη.

Γραμματάς, Θ., & Τζαμαργιάς, Τ. (2011). *Πολιτιστικές εκδηλώσεις στο σχολείο: Πρωτοβάθμια – Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Ατραπός.

Κατσαρίδου, Μ. (2014). *Η θεατροπαιδαγωγική μέθοδος. Μια πρόταση για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας σε διαπολιτισμική τάξη*. Σταμούλης.

Κοντογιάννη, Α. (2008). *Μαύρη αγελάδα – άσπρη αγελάδα: Δραματική τέχνη στην εκπαίδευση και διαπολιτισμικότητα*. Τόπος.

Κοντογιάννη, Α. (2012). *Η δραματική τέχνη στην εκπαίδευση*. Πεδίο.

Κουρετζής, Λ. (2018). *Από το θεατρικό παιχνίδι στην οργανωμένη παράσταση και το θεατρικό παιχνίδι στην παράσταση θεάτρου για παιδιά*. Ταξιδευτής.

Μουδατσάκης, Τ. (1994). *Η θεωρία του δράματος στη σχολική πράξη. Το θεατρικό παιχνίδι. Η δραματοποίηση*. Καρδαμίτσα.

Μουδατσάκης, Τ. (2005). *Το θέατρο ως πρακτική τέχνη στην εκπαίδευση: Από τον Stanislavsky, τον Brecht και τον Grotowski στο σκηνικό δοκίμιο*. Εξάντας.

Παρούση, Α. (2012). *Κουκλοθέατρο στην εκπαίδευση. Εκπαίδευση στο κουκλοθέατρο*. Πλέθρον.

Παπαδόπουλος, Σ. (2010). *Παιδαγωγική του θεάτρου*. Εκδ. συγγραφέα.

Prensky, M. (2009). *Μάθηση βασισμένη στο ψηφιακό παιχνίδι*. Μεταίχμιο.

Σωτηροπούλου-Ζορμπαλά, Μ., & Μουρίκη, Α. (2021). «Είχε μαμά ο Μιρό;». Από την αισθητική θεωρία στην αισθητική διδασκαλία. Πεδίο.

Τσελφές, Β., & Παρούση, Α. (2015). *Θέατρο και επιστήμη στην εκπαίδευση [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]*. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.

Τσιάρας, Α. (2020). *Θεωρία και πράξη της διδακτικής της δραματικής τέχνης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση*. Παπαζήση.

Φραγκή, Μ. (2011). *Η σκηνική πράξη στο σχολείο*. Bardy.

Woolland, B. (1999). *Η διδασκαλία του δράματος στο δημοτικό σχολείο*. Ελληνικά Γράμματα.

Ξενογλώσση

Anderson, M., & J. Dunn, J. (Eds.). (2013). *How drama activates learning: Contemporary research and practice*. Bloomsbury Academic.

Baldwin, P. (2012). *With drama in mind: Real learning in imagined worlds*. Continuum International Publishing.

Boal, A. (2008). *Theatre of the oppressed*. Pluto Press.

Davis, S. (2016). *Learning that matters revitalising Heathcote's rolling role for the digital age*. Sense.

Dixon, S. (2007). *Digital Performance. A history of new media in theater, dance, performance art, and installation*. The MIT Press.

- Dörger, D., & Nickel, H.-W. (2005). *Spiel- und Theaterpädagogik studieren*. Schibri.
- Dörger, D., & Nickel, H.-W. (2008). *Improvisationstheater - ein Überblick. Das Publikum als Autor*. Schibri.
- Fleming, M. (2017). *Starting drama teaching*. Routledge.
- Fleming, M. (2018). *The art of drama teaching*. Routledge.
- Gallagher, K., & Balt, C. (Eds.). (2024). *Global climate education and its discontents: Using drama to forge a new way*. Routledge.
- Goldstein, T. R. (2024). *Why Theatre education matters: Understanding its cognitive, social, and emotional benefits*. Teachers College Press.
- Heathcote, D. (1984). *Collected writings on education and drama*. Northwestern University Press.
- Hentschel, U. (2010). *Theaterspielen als ästhetische Bildung. Über einen Beitrag produktiven künstlerischen Gestaltens zur Selbstbildung*. Schibri.
- Höhn J. (2015). *Theaterpädagogik. Grundlagen, Zielgruppen, Übungen*. Henschel.
- Hornbrook, D. (1998). *Education and dramatic art* (2nd ed.). Routledge.
- Johnstone, K. (2018). *Impro: Improvisation and the theatre*. Bloomsbury Academic.
- Kitson, N., & Spiby, I. (1997). *Drama 7-11: Developing primary teaching skills*. Routledge.
- Koch, G., & Streisand, M. (Hrsg.). (2003). *Wörterbuch der Theaterpädagogik*. Schibri.
- Lallias, J.-C., Lassalle, J., & Loriol, J.-P. (2002). *Le théâtre et l'école*. Actes Sud-Papiers-ANRAT.
- Landier, J.-C., & Barret, G. (1991). *Expression dramatique, théâtre*. Hatier.
- Lismonde, P. (2002). *Les arts à l'école: le plan de Jack Lang et Catherine Tasca*. Gallimard Folio - SCEREN –CNDP.
- Melli, C. (2021). *Corpi in gioco: L'educazione alla teatralità per la prima infanzia*. ETS.
- Moreschi, C. (2019). *Teatro a scuola: Recitiamo con i classici della letteratura*. Erickson.
- Nadron, A. (2013). *Laboratorio teatro. Proposte per fare teatro nella scuola*. Dino Audino.
- Neelands, J. (2004). *Beginning drama 11-14* (2nd ed.). Routledge.

- Neelands, J., & Goode, T. (2015) *Structuring drama work. A handbook of available forms in theatre and drama* (3rd edition). Cambridge University Press.
- Nicholson, H. (2011). *Theatre, education and performance*. Bloomsbury.
- Nicholson, H. (2014). *Applied drama: The gift of theatre*. Bloomsbury.
- Nicholson, H. & Bond, E. (2017). *Theatre and education*. Bloomsbury.
- Nickel, H.-W. (1972). *Rollenspielbuch*. LAG für Spiel und Amateurtheater in Nordrhein-Westfalen.
- O'Neill, C. (1990). *Drama structures: A practical handbook for teachers*. Stanley Thornes.
- O'Toole, J. (1992). *The process of drama. Negotiating art and meaning*. Routledge.
- O'Toole, J. (2006). *Doing drama research: Stepping into enquiry in drama, theatre and education*. Drama Australia.
- Page, C. (2001). *Éduquer par le jeu dramatique: Pratique théâtrale et éducation*. ESF.
- Piscopo, G. (2021). *Il teatro a scuola*. Armando Editore.
- Poblete, M. (2025). *Student agency in devised theatre education. Creating collaborative theatre in virtual and in-person classrooms*. Routledge.
- Prentki, T. (2015). *Applied theatre: development*. Bloomsbury.
- Ritter, H.-M., & Henschel, U. (2003). *Entwicklungen und Perspektiven der Spiel- und Theaterpädagogik*. Schibri.
- Somers, J. (1994). *Drama in the curriculum*. Cassell.
- Streisand, M., Henschel, U., Poppe, A., & Ruping, B. (Hrsg.). (2005). *Generationen im Gespräch. Archäologie der Theaterpädagogik I*. Schibri.
- Wagner, B. J. (1990). *Dorothy Heathcote; Drama as a learning medium*. Stanley Thornes.
- Weintz, J. (2007). *Theaterpädagogik und Schauspielkunst. Ästhetische und psychosoziale Erfahrung durch Rollenarbeit*. Schibri.
- Winston, J., & Tandy, M. (2009). *Beginning drama 4-11* (3rd ed.). David Fulton.
- Woodson, S. E. (2015). *Theatre for youth third space: Performance, democracy, and community cultural development*. Intellect Books.

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ «Θεατρική Αγωγή Γ΄ Δημοτικού»

Δημιουργοί: Συγγραφική ομάδα «Νόνα η Χελώνα»

Ομάδα ανάπτυξης και σχεδιασμού: Συγγραφική ομάδα «Νόνα η Χελώνα»

Εικονογράφος: Νίκη Λεωνίδου

Επιμέλεια: Κλειώ Φανουράκη, Ίλια Λακίδου

Φιλολογική επιμέλεια: Σωτηρία Αποστολάκη

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ / ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΜΕΤΑΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:

Επιμέλεια/Επικύρωση ΨΜΑ και Μεταδεδομένων:

Βασίλης Ζακόπουλος, Νικόλαος Κλάδης

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

20/07/2024

ΕΚΔΟΣΗ

1.6

ΔΙΑΘΕΣΗ

Εκδότης:

ΚΑΠΑ ΕΚΔΟΤΙΚΗ /Ν.Π.: Θεόδωρος Κουλεδάκης, 2024

Το παρόν αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της Πράξης «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ (ΜΙΣ) 6010165, του Προγράμματος «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή 2021-2027» που υλοποιείται από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή